Als ondernemer uit de WW

Werkhervatters als zelfstandige met of zonder startersregeling in 2011-2016

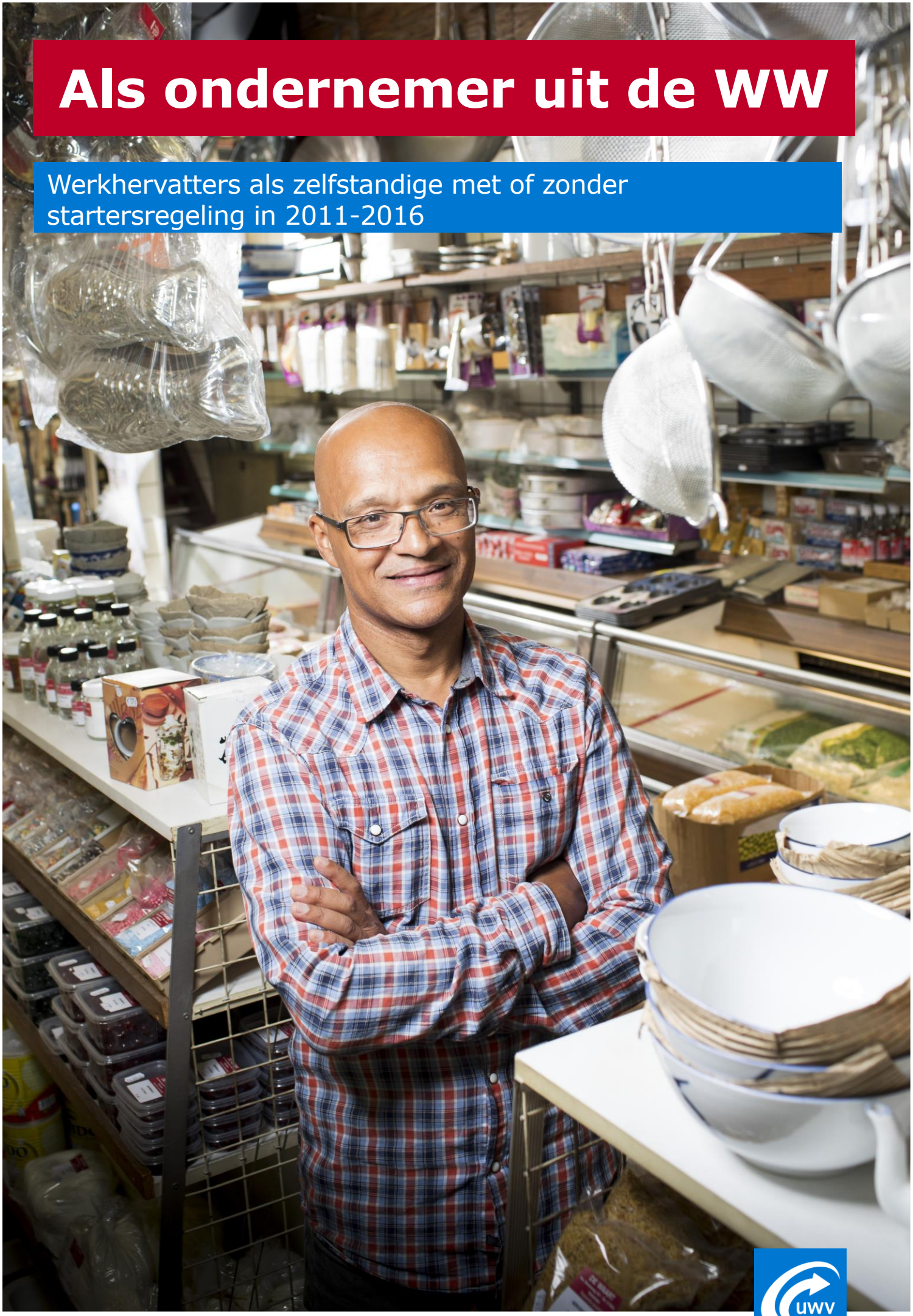

Inhoudsopgave

Samenvatting **2**

1. Inleiding **4**
1.1. Starten als ondernemer vanuit de WW: opties 4
1.2. Ondernemers: zelfstandigen, resultaatgenieters en dga's 6
1.3. Leeswijzer: starter, werkhervatter en duurzame werkhervatter 6
1.4. Opbouw van dit rapport 7

2. Gebruik van de nieuwe startersregeling en de mate van werkhervatting als ondernemer **8**
2.1. Starten met onderzoeks- en/of startperiode 8
2.2. Mate van werkhervatting als ondernemer vanuit de WW 12

3. Ondernemersinkomen en duurzaamheid van de onderneming **18**
3.1. Inkomsten 18
3.2. Duurzaamheid 23
3.3. Multivariate analyse 25

4. Evaluatie van de nieuwe startersregeling **27**
4.1. Kenmerken gebruikers 27
4.2. Effecten nieuwe startersregeling 29
4.3. Conclusie 32

Bijlage I Onderzoeksvragen **33**

Bijlage II Difference-in-differencesmethode **35**

Bijlage III Gedetailleerde tabellen **36**

Bijlage IV Regressieresultaten (coëfficiënten logistische regressies) **50**

Colofon **55**

Samenvatting

Het zelfstandig ondernemerschap krijgt in Nederland veel aandacht en wordt steeds vaker gezien als een alternatieve weg uit een uitkeringssituatie. Om WW'ers die als zelfstandig ondernemer aan de slag gaan te ondersteunen is een aantal regelingen ingevoerd, in het bijzonder de startersregeling. Dit onderzoek laat zien hoeveel personen vanuit de WW starten als ondernemer, of ze gebruikmaken van ondersteunende regelingen, wat ze verdienen en in hoeverre zij een aantal jaren actief blijven als ondernemer.

Dit onderzoek kijkt naar de periode van 2011 tot en met 2016 en bestaat voor een groot deel uit een update en uitbreiding van de informatie beschikbaar in het UWV-rapport Succesvol zelfstandig uit 2014[1]. In 2013 is de startersregeling gewijzigd. In de oude regeling (2006–2012) werden inkomsten uit zelfstandige werkzaamheden met de uitkering verrekend. Volgens de nieuwe startersregeling wordt de WW-uitkering van elke ondernemer die gebruikmaakt van de startersregeling voor een vaste periode van 26 kalenderweken voor een vast percentage van 29% gekort; dit wordt later niet verrekend met eventuele inkomsten als ondernemer. In dit rapport kijken we daarom ook naar de gevolgen van de wijzigingen in de startersregeling per 2013 wat betreft het gebruik, het profiel van de gebruikers en de uitstroom uit de WW en de duurzaamheid van het ondernemerschap. Hieronder beschrijven we kort de belangrijkste bevindingen.

Jaarlijks gaan 40.000 tot 50.000 WW'ers aan de slag als ondernemer …

Elk jaar zijn er zo'n 40.000 tot 50.000 WW'ers die vanuit de WW aan de slag gaan als ondernemer. Het aantal varieert per jaar. In het recentste jaar waarvoor binnen dit onderzoek data beschikbaar waren (2016) ging het om ruim 44.000 personen. Een deel van hen heeft daarbij gebruikgemaakt van de startersregeling. Jaarlijks gaat het om circa 10.000 personen die met behulp van de startersregeling als ondernemer vanuit de WW aan de slag gaan.

… meestal als zelfstandige (bijna 2 op de 3) of als resultaatgenieter

Binnen de groep ondernemers worden 3 typen onderscheiden: zelfstandigen, directeuren-grootaandeelhouders (dga's) en 'resultaatgenieters' (bijvoorbeeld freelancers). Er zijn grote verschillen tussen de 3 typen ondernemers als het gaat om hun onderneming en hun inkomen. Voor zelfstandigen is dat 'winst uit de onderneming', voor dga's is dat 'loon' en voor resultaatgenieters is dat 'resultaat uit overige arbeid'. Van alle WW'ers die aan de slag gaan als ondernemer (dus ook zonder startersregeling), is iets minder dan twee derde zelfstandige. Een derde is resultaatgenieter en slechts 4% is dga. Van degenen die gebruik hebben gemaakt van de startersregeling gaan bijna 9 op die 10 aan de slag als zelfstandige en hebben resultaatgenieters en dga's met respectievelijk 8% en 4% een beperkt aandeel.

Startende ondernemers vanuit de WW wijken sterk af van de 'gemiddelde WW'er'

De WW'ers die aan de slag gaan als ondernemer verschillen in achtergrondkenmerken van de totale WW-populatie. Dit geldt vooral voor degenen die gebruik hebben gemaakt van de startersregeling. Deze groep onderscheidt zich door een relatief groot aandeel mannen, hogeropgeleiden, 'mid-careers' (personen tussen de 35 en 55 jaar) en mensen zonder migratieachtergrond (autochtonen). Ook was het voormalig inkomen gemiddeld genomen hoger, wat zich vertaalt in een hoger WW-dagloon. Gelet op de bedrijfstak waar men werkzaam was voordat men in de WW terechtkwam, is sprake van een oververtegenwoordiging van de bedrijfstakken *bouw en hout* en *zakelijke en financiële dienstverlening*. Voormalig werknemers uit de *transportsector* en de *uitzendbranche* zijn juist sterk ondervertegenwoordigd.

Ruim 8 op de 10 gebruikers van de nieuwe startersregeling gaan aan de slag als ondernemer

In 2013 is de startersregeling aangepast om starten als ondernemer vanuit de WW te vergemakkelijken. In de periode tot en met november 2017 hebben ruim 57.000 mensen gebruikgemaakt van de nieuwe startersregeling. Gemiddeld start 85% van hen daadwerkelijk een onderneming op, dat wil zeggen dat zij volgens de ondernemersstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) inkomsten hebben als ondernemer.

Gemiddeld ondernemersinkomen is relatief laag …

Het inkomen van ondernemers kan sterk verschillen van dat van werknemers. Niet alleen de grondslag is anders (loon versus winst bijvoorbeeld), maar er zijn ook grotere verschillen in belastingen (bruto-netto). Doorgaans houden ondernemers naar verhouding meer over van hun bruto-inkomen dan mensen in loondienst. Het gemiddeld bruto ondernemersinkomen voor ondernemers uit de WW ligt voor dga's op € 40.100, voor zelfstandigen op € 20.400 en voor resultaatgenieters op € 6.000.

[1] Ruis, A. & Vroonhof, P. (2014). *Succesvol zelfstandig.* Amsterdam: UWV.

… maar wordt vaak aangevuld met neveninkomsten uit loondienst

Een groot deel van de WW'ers die aan de slag gaan als ondernemer combineert dit echter met een baan in loondienst. Voor de helft van de ondernemers is het ondernemersinkomen de *voornaamste* bron van inkomen. 4 op de 10 ondernemers uit de WW genieten ook inkomen uit loondienst (als werknemer) en voor een derde van de ondernemers is dit in het eerste jaar zelfs de voornaamste bron van inkomsten. Het *persoonlijk inkomen* (het totaal van alle inkomstenbronnen) ligt dan ook een stuk hoger dan het bruto ondernemersinkomen. Voor dga's, zelfstandigen en resultaatgenieters ligt dit gemiddeld op respectievelijk € 62.600, € 35.800 en € 27.300. Het persoonlijk inkomen is dan ook vergelijkbaar met dat van alle startende ondernemers in Nederland (dus ook degenen die niet vanuit de WW als ondernemer aan de slag zijn gegaan). Daarnaast geldt dat veel ondernemers binnen hun huishouden niet alleen verantwoordelijk zijn voor het genereren van inkomsten. Het merendeel heeft ook een partner met inkomen.

Duurzaamheid: bijna driekwart na 2 jaar nog actief als ondernemer

Van alle starters in de periode 2011-2014 is ruim 70% in het tweede jaar na werkhervatting nog actief als ondernemer. Onder zelfstandigen is dit percentage met gemiddeld 81% een stuk hoger dan onder dga's (71%) en resultaatgenieters (54%). Onder starters die gebruik hebben gemaakt van de oude startersregeling bedraagt het aandeel starters die in het tweede jaar na werkhervatting nog steeds actief zijn als ondernemer 74%. Bij de nieuwe startersregeling is dit toegenomen tot 82%.

Merendeel van de niet meer als ondernemer actieve starters keert terug in loondienst

De meerderheid (58%) van de niet-duurzame ondernemers heeft 2 jaar na werkhervatting inkomen uit loondienst als voornaamste bron van inkomsten. De terugkeer in de WW is gemiddeld 10%. 1 op de 25 niet-duurzame ondernemers belandt na 2 jaar in de bijstand.

De kenmerken van starters met startersregeling zijn sinds 2013 iets veranderd t.o.v. de jaren ervoor

De nieuwe startersregeling lijkt relatief iets aantrekkelijker voor WW'ers met de hoogste daglonen (boven de € 150) en minder aantrekkelijk voor WW'ers met een dagloon tussen de € 100 en € 150. De nieuwe startersregeling lijkt ook relatief meer wetenschappelijk opgeleiden aan te trekken en relatief minder aantrekkelijk te zijn voor mensen met een migratieachtergrond.

De nieuwe startersregeling heeft geleid tot een (tijdelijke) daling in gebruik, met tegelijkertijd een stijging in de mate van werkhervatting en duurzame werkhervatting

De nieuwe startersregeling heeft geleid tot een daling in het gebruik ervan van ongeveer 0,33 procentpunt in het eerste jaar; in het derde jaar (2016) is het effect teruggelopen naar -0,06 procentpunt. De kans op werkhervatting is als gevolg van de nieuwe startersregeling naar schatting ongeveer 5 procentpunt hoger dan met de oude startersregeling. Deze stijging kan (deels) veroorzaakt zijn door een verandering in gedrag van degenen die een startersregeling gebruiken als gevolg van veranderde prikkels in die nieuwe startersregeling. Ook kan deze stijging (deels) het gevolg zijn van een stringentere zelfselectie dan bij de oude regeling. Dit verschil in kansen blijft bestaan voor duurzame werkhervatting.

1. Inleiding

UWV adviseert WW'ers die willen starten als zelfstandige. Hiervoor maakt UWV gebruik van kennis over het gebruik van de startersregeling en van cijfers over daadwerkelijke start van ondernemerschap vanuit de WW, gemiddeld inkomen en de inkomenssituatie een aantal jaren na de start. De startersregeling is een manier om de uitstroom vanuit de WW naar zelfstandig ondernemerschap te ondersteunen. Voor UWV is het belangrijk om te weten hoe vaak hiervan gebruik wordt gemaakt, ook ten opzichte van de andere uitstroomroutes naar zelfstandig ondernemerschap. Ook is het van belang om meer zicht te krijgen op het profiel van degenen die wel en niet daadwerkelijk uitstromen naar werken als zelfstandige en in hoeverre deze starters een aantal jaren later nog actief zijn als ondernemer.

De afgelopen jaren is het aandeel van zelfstandigen in de Nederlandse beroepsbevolking sterk gegroeid. Daarmee neemt naar verwachting ook het belang toe van starten als zelfstandige als een alternatieve weg uit de uitkering. Sinds 2006 kunnen WW-uitkeringsgerechtigden, in aanvulling op de daarvoor al bestaande mogelijkheden om als zelfstandige aan het werk te gaan vanuit de WW, gebruikmaken van de startersregeling. Deze startersregeling is in 2013 na een evaluatie[2] aangepast, om zo starten als zelfstandige vanuit een uitkering te vergemakkelijken.

In 2014 is onderzoek naar starten als zelfstandige vanuit de WW verricht[3]. In het onderhavige onderzoek voeren SEOR en Intelligence Group in opdracht van UWV een herhalingsmeting uit om een actueel beeld te krijgen. Ook worden in dit onderzoek enkele nieuwe elementen toegevoegd. Belangrijkste daarvan is de vraag in hoeverre de aanpassingen in de nieuwe startersregeling (per 2013) tot veranderingen hebben geleid wat betreft het gebruik ervan, het profiel van de gebruikers, de uitstroom uit de WW en de duurzaamheid van het ondernemerschap. Daarnaast besteden we in het onderzoek aandacht aan het gebruik van de optionele onderzoeksperiode (zie box 1.1 voor een toelichting).

Een ander nieuw aandachtspunt in deze tweede meting is de vraag of de startersregeling binnen specifieke bedrijfstakken tot concurrentievervalsing leidt. De deelnemers in de startersregeling genieten namelijk een zeker financieel voordeel dat andere startende zelfstandigen ontberen. Daarvoor gaan we na of de uitstroom vanuit de startersregeling naar zelfstandig ondernemerschap sterk geconcentreerd is in bepaalde bedrijfstakken, waarbij we wel rekening houden met de kenmerken van de WW-populatie.

Het onderzoek biedt inzicht in het gebruik van de startersregeling, de uitstroom uit de WW door werkhervatting als ondernemer (al dan niet met behulp van de startersregeling) en de situatie van de starter en ondernemer na werkhervatting. Ook kijken we naar de gevolgen van de wijzigingen in de startersregeling per 2013. In bijlage I staat een overzicht van alle onderzoeksvragen. Het onderzoek omvat de volgende 3 deelonderzoeken:

1. Onderzoek naar het gebruik van de startersregeling en de mate van werkhervatting als ondernemer.
2. Onderzoek naar het inkomen en de duurzaamheid van werkhervatting als ondernemer.
3. Evaluatie van de wijziging in de startersregeling per 2013.

1.1. Starten als ondernemer vanuit de WW: opties

Een WW'er die voor zichzelf wil beginnen, kan dit op verschillende manieren doen. Figuur 1.1 geeft de mogelijkheden schematisch weer. Voorafgaande aan het daadwerkelijke starten met zelfstandige werkzaamheden kan een onderzoeksperiode van maximaal 6 weken worden toegekend. Deze periode dient uitsluitend ter voorbereiding (financiering, ondernemingsplan, vergunningen, etc.). Tijdens deze fase mogen geen opdrachten als zelfstandige worden aangenomen/uitgevoerd of klanten worden geworven. De WW'er ontvangt de volledige uitkering en is vrijgesteld van de sollicitatieplicht.

Een WW'er kan op elk moment besluiten te starten met zelfstandige werkzaamheden zonder gebruik te maken van de startersregeling. De uitkering wordt dan (gedeeltelijk) blijvend beëindigd voor het aantal uren dat wordt besteed aan de zelfstandige werkzaamheden (urenverrekening). Van 'voltijd ondernemers'[4] wordt de uitkering beëindigd. Ondernemers in deeltijd behouden een deel van de uitkering, maar moeten wel blijven solliciteren naar een baan: zij moeten naast de zelfstandige werkzaamheden ten minste 4 sollicitatieactiviteiten per 4 weken verrichten.

[2] Kok, L., Hop, P. & Prins, J. (2009). Zelfstandig uit de WW. Evaluatie van de startersregeling in de WW. SEO-rapport nr. 2009-62.
[3] Ruis, A., & Vroonhof, P. (2014). Succesvol zelfstandig. Amsterdam: UWV.
[4] Voor het bepalen van het recht op een gedeeltelijke WW-uitkering is de definitie van een 'voltijd ondernemer' afhankelijk van de omvang van het WW-recht in uren: het gemiddeld aantal arbeidsuren (GAA) dat de WW'er heeft gewerkt in loondienst voor dat hij werkloos werd. Op basis van het dagloon en GAA wordt een fictief inkomen berekend voor de uren besteed aan zelfstandige werkzaamheden. Indien dit fictief inkomen hoger is dan 87,5% van de WW-uitkering, dan wordt de uitkering beëindigd. Als, bijvoorbeeld, een persoon 20 uur per week werkt in loondienst, volledig werkloos wordt (GAA = 20 uur) dan is hij 'voltijd ondernemer' zodra hij 20*0,875 = 17,5 uur zelfstandige werkzaamheden gemiddeld per week verricht.

Figuur 1.1 Opties voor starten als ondernemer vanuit de WW

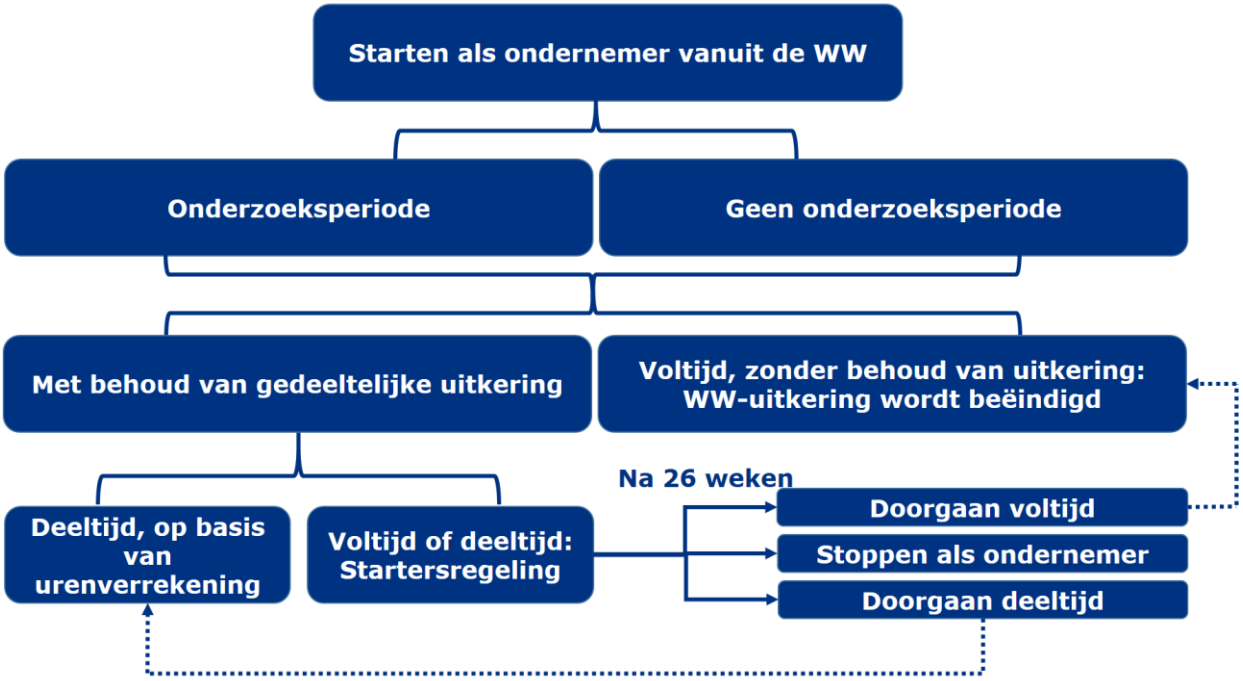

Sinds 2006 bestaat de startersregeling, waarmee WW'ers volledig kunnen starten als ondernemer met behoud van een (gedeeltelijke) uitkering. Aan deze optie is een aantal voorwaarden verbonden, en de startperiode moet formeel bij UWV worden aangevraagd en door UWV worden toegekend. De WW'er kan zich dan 26 weken lang richten op het opstarten van zijn onderneming. Hij hoeft niet te solliciteren en niet aan te geven hoeveel uren hij besteedt aan de onderneming. In de periode 2006–2012 ontvingen WW'ers hun uitkering 6 maanden lang als voorschot. Dit voorschot werd in een later stadium verrekend met 70% van de inkomsten uit de onderneming. In verband met de doorlooptijden van de aangifte inkomstenbelasting vond verrekening vaak met een grote vertraging (van 2 tot 3 jaar) plaats. Volgens de nieuwe startersregeling, die geldt vanaf 1 januari 2013, wordt de WW-uitkering van elke zelfstandige die van de regeling gebruikmaakt voor een vaste periode van 26 kalenderweken voor een vast percentage van 29% gekort; dit wordt later niet verrekend met eventuele inkomsten als zelfstandige. In box 1.1 leggen we uit hoe starten vanuit de WW met gebruik van de nieuwe startersregeling eruitziet. De (verwachte en daadwerkelijke) gevolgen van de verschillen tussen oude en nieuwe startersregeling zijn onderwerp van hoofdstuk 4.

Box 1.1 Starten met de nieuwe startersregeling – hoe werkt het?

Stap 1a Verplicht online training/startgesprek
Om in aanmerking te komen voor de startersregeling moet een uitkeringsgerechtigde (sinds 2015) verplicht een online training volgen. De adviseur werk bepaalt vervolgens na een gesprek over de ideeën voor zelfstandig ondernemen of de WW'er in aanmerking komt voor een onderzoeksperiode en/of een startperiode.

Stap 1b Onderzoeksperiode (optioneel)
Aan het starten als zelfstandige met behulp van de startersregeling kan een onderzoeksperiode van (maximaal) 6 weken voorafgaan. Deze periode dient uitsluitend ter voorbereiding (financiering, ondernemingsplan, vergunningen, etc.). Tijdens deze fase mogen geen opdrachten als zelfstandige worden aangenomen/uitgevoerd of klanten worden geworven. De WW'er ontvangt de volledige uitkering, maar is wel vrijgesteld van de sollicitatieplicht.

Stap 2 Startperiode
Een van de voorwaarden van de startperiode is dat de WW'er pas na ingang van de startperiode begint met werkzaamheden als zelfstandige. De startperiode duurt 26 kalenderweken en kan niet tussentijds worden beëindigd. Mocht de resterende uitkeringsduur korter zijn dan stopt de startperiode met het bereiken van de maximale uitkeringsduur. Tijdens de startperiode ontvangt de startende ondernemer 29% minder uitkering en heeft hij geen sollicitatieplicht. De startende ondernemer mag tijdens deze periode geen opdrachten aannemen van zijn voormalige werkgever.

Stap 3 Na afloop startperiode: stoppen of doorgaan
Als na afloop van de startperiode nog recht op een WW-uitkering bestaat, is het mogelijk om op basis van de urenverrekening een gedeeltelijke uitkering te blijven ontvangen naast zelfstandig ondernemerschap. Als hij de zelfstandige werkzaamheden volledig en definitief beëindigt, dan kan de WW'er (binnen een bepaald termijn na afloop van de startperiode) terugvallen op de volledige WW-uitkering die dan nog resteert.

1.2. Ondernemers: zelfstandigen, resultaatgenieters en dga's

In de dienstverlening aan WW'ers gebruikt UWV de term 'zelfstandige' omdat deze het beste aansluit bij de beleving van de klanten. De term 'zelfstandige' wordt echter niet door iedereen op dezelfde manier gebruikt. In dit rapport sluiten we zoveel mogelijk aan bij de terminologie die de Belastingdienst en het CBS gebruiken en spreken we daarom van mensen die vanuit de WW starten als 'ondernemer'. De Belastingdienst onderscheidt voor de inkomstenopgave 2 subgroepen: de zelfstandigen (zelfstandig ondernemers) en resultaatgenieters. Deze ondernemers doen aangifte van het inkomen uit hun onderneming. Naast deze 2 typen ondernemers is er nog een derde groep, de directeuren-grootaandeelhouders (dga's). Het onderscheid tussen de ondernemerssubgroepen is als volgt:

- *Zelfstandigen*. Dit zijn personen die zelfstandig voor eigen rekening en risico een bedrijf uitoefenen en gericht zijn op het maken van winst (rendabele werkzaamheden). Hun inkomen is de winst die met de onderneming gemaakt wordt. 63% van totale groep mensen die vanuit of kort na de WW als ondernemer aan de slag gaat, is in de periode waarover dit rapport gaat zelfstandige. Deze ondernemers hebben, als ze voldoende tijd in hun onderneming steken (minimaal 1.225 uur per jaar), recht op bepaalde faciliteiten, zoals de zelfstandigenaftrek of de startersaftrek.
- *Resultaatgenieters*. Het gaat om personen die wel rendabele werkzaamheden verrichten, maar inkomsten hebben die niet als winst uit onderneming of loon beschouwd worden. Zij hebben zogenoemde overige inkomsten (resultaat uit overig werk). De inkomsten worden bijvoorbeeld verdiend met werk als gastouder, artiest of beroepssporter, klusser of huishoudelijke hulp voor derden, uit het geven van cursussen, het schrijven van artikelen en boeken of het houden van lezingen. In dit rapport valt 33% van de ondernemers vanuit de WW onder de resultaatgenieters.
- *Directeuren-grootaandeelhouders (dga's)*. Dga's zijn directeuren/eigenaren van ondernemingen met rechtspersoonlijkheid. Meestal gaat het om besloten vennootschappen (bv's). Hun inkomen is het loon dat via de loonaangifte aan de Belastingdienst opgegeven wordt. In dit rapport gaat het om 4% van de totale groep.

Bij de subgroepen zelfstandigen en dga's gaat het zowel om zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers of eenmanszaken) als zelfstandigen met personeel. In het rapport is geen onderscheid gemaakt tussen zelfstandigen met personeel en zelfstandigen zonder personeel. Het overgrote deel van de mensen die start als ondernemer doet dit (aanvankelijk) als zzp'er.

1.3. Leeswijzer: starter, werkhervatter en duurzame werkhervatter

Om vast te stellen of een persoon ondernemer is en om de hoogte van het inkomen vast te stellen, zijn de inkomstenopgaven van ondernemers aan de Belastingdienst gebruikt; deze gegevens worden door het CBS verzameld[5]. Het duurt circa 2 jaar voordat vrijwel alle ondernemers hun inkomstenopgaven bij de Belastingdienst ingediend hebben en het CBS deze gegevens tot statistische informatie verwerkt heeft. Deze vertraging in beschikbaarheid van statistische gegevens is de reden dat de recentste informatie in dit rapport over het jaar 2016 gaat.

Voor het gros van de ondernemers (zelfstandigen en resultaatgenieters) is niet precies vast te stellen wanneer ze ondernemer zijn geworden en hoelang (hoeveel maanden) ze zelfstandige werkzaamheden hebben verricht. Het is alleen bekend dát men in een bepaald jaar inkomen als ondernemer genoot. De volgtijdelijkheid (van WW naar ondernemerschap op moment X) is dus niet precies na te gaan. Daarom is gekozen voor de volgende definities, die in grote lijnen overeenkomen met de afbakening gebruikt in 2014.

Aspirant-starter

Wanneer we in dit rapport spreken over aspirant-starters vanuit de WW dan hebben we het over WW'ers die gebruikmaken van de startperiode, WW'ers waarvoor uren voor zelfstandige werkzaamheden worden geregistreerd (urenverrekening) of WW'ers van wie de beëindiging van de WW-uitkering is geregistreerd als 'werkhervatting als ondernemer'. Niet alle aspirant-starters richten uiteindelijk daadwerkelijk een onderneming op, want niet alle aspirant-starters genereren daadwerkelijk ondernemersinkomsten.

Starter (werkhervatter als ondernemer)

In dit rapport gebruiken we de term starter of 'werkhervatter als ondernemer' indien binnen hetzelfde jaar zowel ondernemersinkomen worden genoten als dat er sprake is van het einde van de startperiode, ongeacht of de WW-uitkering nog (gedeeltelijk) doorloopt of niet. Starters hebben daadwerkelijk een onderneming opgestart vanuit de WW: er worden inkomsten uit zelfstandige werkzaamheden aangegeven. WW'ers die geen gebruik maken van de startperiode zijn starters indien er ondernemersinkomen wordt aangegeven bij de Belastingdienst in het jaar waarin de einddatum van de langstlopende WW-sessie ligt. Het is daarom mogelijk dat starters al in het jaar vóór het startjaar starters zijn. De tijdlijn in figuur 1.2 laat verschillende combinaties van WW-periodes van startende ondernemers met en zonder startperiode zien. Al deze WW'ers zijn werkhervatters als ondernemer in jaar t, het startjaar, aangeduid door de donkerblauwe streep ondernemersinkomen in jaar t. Casus A laat een WW'er zien die na het einde van de startperiode volledig is doorgegaan als ondernemer, zonder gedeeltelijke uitkering. Casus B laat een WW'er zien die

[5] Het onderzoeksbestand van UWV over alle werkloosheidsuitkeringen is gekoppeld aan de ondernemersstatistiek van het CBS (PINKZELFST). Dit bestand bevat kenmerken van ondernemers en hun bedrijf.

zonder gebruik te maken van de startersregeling is gestart als ondernemer. Casus C en D laten WW'ers zien die na het einde van de startperiode wel zijn doorgegaan als ondernemer, maar nog een gedeeltelijke WW-uitkering ontvangen. Hoewel de WW-periode van persoon C doorloopt tot het jaar t+1 telt deze WW'er mee als werkhervatter (starter) in het jaar t.

Figuur 1.2 Tijdlijn aspirant-starters, starters en duurzame werkhervatters (ondernemers)

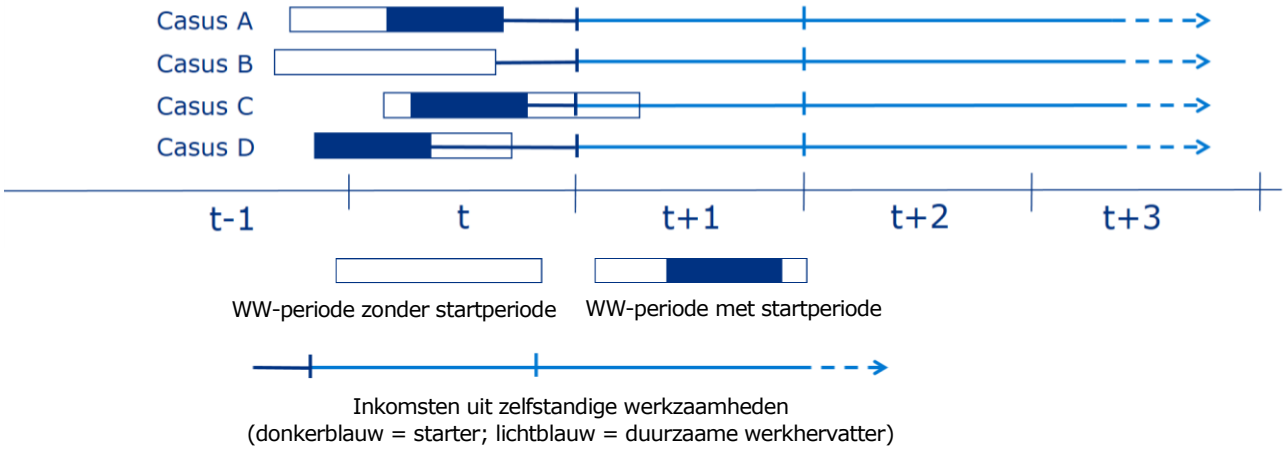

Actief ondernemerschap (duurzame werkhervatter)

Indien er ook ondernemersinkomen is aangegeven bij de Belastingdienst in het eerste en tweede jaar na werkhervatting, dan spreken wij van actief ondernemerschap in deze jaren of van duurzame werkhervatting als ondernemer. In figuur 1.2 wordt dit weergegeven door een lichtblauwe streep in de jaren t+1 tot t+3. Wij kijken in dit rapport niet verder dan t+3.

Aspirant-starter, starter en actief ondernemerschap buiten de WW

Om het effect van de nieuwe startersregeling op werkhervatting als ondernemer te bepalen, vergelijken we de ontwikkeling in de tijd voor aspirant-starters vanuit de WW met de ontwikkeling in de tijd voor starters buiten de WW (difference-in-differencesmethode, zie bijlage II). We spreken van 'aspirant-starter buiten de WW' in het jaar waarin voor het eerst ondernemersinkomen wordt aangegeven en van 'starter buiten de WW' als ondernemers 1 jaar na starten nog steeds inkomsten uit onderneming hebben. De tijdlijn in hoofdstuk 4 laat ook de ondernemers buiten de WW zien.

1.4. Opbouw van dit rapport

De opbouw van dit rapport volgt de driedeling van de onderzoeksvragen (zie bijlage I). In hoofdstuk 2 komt het gebruik van de nieuwe startersregeling aan bod en de mate waarin WW'ers op de verschillende manieren het werk hervatten als ondernemer vanuit de WW. Hoofdstuk 3 gaat in op de positie van de starter door te kijken naar de hoogte van het ondernemersinkomen, de combinatie met andere vormen van inkomen en hoe zich dit ontwikkelt in het tweede en derde jaar na start. Het laatste hoofdstuk gaat in op de effecten van de wijziging in de startersregeling. In elk hoofdstuk zijn de belangrijkste bevindingen uitgewerkt, de resultaten in detail zijn te vinden in de bijlage. Bijlage III omvat de statistische gegevens, bijlage IV de resultaten van de verschillende multivariate toetsen.

2. Gebruik van de nieuwe startersregeling en de mate van werkhervatting als ondernemer

Dit hoofdstuk laat zien in hoeverre de verschillende opties om te starten als ondernemer vanuit de WW worden gebruikt en in hoeverre men daadwerkelijk een onderneming start vanuit de WW. De eerste paragraaf concentreert zich op het gebruik van de nieuwe startersregeling. In de tweede paragraaf belichten we de totale WW-populatie. Naast het gebruik van de oude startersregeling kijken we ook naar WW'ers die zonder startersregeling het werk gedeeltelijk hervatten als ondernemer (urenverrekening), naar WW'ers van wie als reden voor beëindiging van de WW geregistreerd is dat zij 'werkhervatters als zelfstandige' zijn en de overige WW'ers die vanuit of kort na de WW aan de slag gaan als ondernemer. Naast de aantallen van de verschillende manieren om te starten en de aandelen van daadwerkelijke starters staan kenmerken van de verschillende groepen starters centraal. Ook kijken we naar de sectoren waarin ondernemers vanuit de WW actief zijn en wie er al vóór instroom in de WW actief was als ondernemer.

De belangrijkste cijfers op een rij:

- Sinds 2013 maken jaarlijks tussen de 12.000 en 13.000 WW'ers gebruik van de nieuwe startersregeling (circa 2% van alle WW'ers), van wie vervolgens rond 85% daadwerkelijk een onderneming start.
- Ongeveer de helft van de gebruikers van de startperiode maakt ook gebruik van de voorafgaande optionele onderzoeksperiode. Dat zijn er tussen 6.000 en 6.700 per jaar.
- Rond de 2.500 WW'ers per jaar besluiten na de onderzoeksperiode niet door te gaan naar de startperiode. Ongeveer een derde van deze WW'ers start zonder startersregeling alsnog als ondernemer.
- Het aantal WW'ers dat tijdens de WW-uitkering werkt als ondernemer maar zonder startersregeling, groeit. In 2016 waren het bijna 13.000 WW'ers[6] (urenverrekening).
- Een grote groep WW'ers start na het einde van de WW-uitkering als ondernemer (dus zonder startersregeling en zonder gedeeltelijke WW-uitkering); in 2016 waren dat er meer dan 21.000.
- Ongeveer de helft van de WW'ers die zonder startersregeling aan de slag gaat als ondernemer heeft al vóór instroom in de WW ervaring als ondernemer. Bij de gebruikers van de startersregeling ligt dit aandeel rond de 9%.
- De verdeling van startende ondernemers uit de WW over de verschillende sectoren en bedrijfstakken lijkt in grote mate op de verdeling van Nederlandse startende ondernemers in het algemeen: specialistische zakelijke diensten (28%), handel (15%) en bouwnijverheid (10%) zijn de belangrijkste sectoren.

2.1. Starten met onderzoeks- en/of startperiode

Het starten van een onderneming is een stap die enige overweging en voorbereiding vergt. Dit is het doel van de (optionele) onderzoeksperiode. Elke WW'er die plannen heeft om te starten als ondernemer kan een onderzoeksperiode aanvragen bij UWV om deze plannen concreet uit te werken. De enige voorwaarden voor toekenning van deze periode zijn het volgen van een online training over starten als zelfstandige vanuit de WW, een gesprek met een adviseur werk en dat de onderneming nog niet is gestart. De onderzoeksperiode is wel, net zoals de startperiode, bedoeld voor WW'ers die de ambitie hebben om volledig als zelfstandige te gaan werken. Na de onderzoeksperiode kan de WW'er besluiten een startperiode aan te vragen, niet te starten als zelfstandige, of zonder startperiode volledig of gedeeltelijk te starten als ondernemer (zie figuur 1.1 in het vorige hoofdstuk).

Gebruik van de onderzoeks- en de startperiode sinds 2013 (nieuwe startersregeling)

Tabel 2.1 toont het gebruik van de onderzoeks- en startperiode over de periode 2013 tot de tweede helft van 2017[7]. In totaal hebben in deze periode bijna 38.000 WW'ers gebruikgemaakt van de onderzoeksperiode. Een ruime meerderheid (70%, ruim 26.000) daarvan is doorgestroomd naar de startperiode. Daarnaast zijn er ook bijna 31.000 WW'ers die zonder onderzoeksperiode gebruik hebben gemaakt van de startperiode. In totaal hebben daarmee ruim 57.000 WW'ers gebruikgemaakt van de startperiode.

[6] De sterke groei in 2016 is ten minste voor een deel veroorzaakt door de wijzigingen in verband met de Wet werk en zekerheid (Wwz). Sinds juli 2015 wordt een uitkering pas beëindigd vanwege werkhervatting indien er 2 maanden lang sprake is van een nuluitkering als gevolg van een (fictief) inkomen van > 87,5% van het WW-maandloon. Ook moeten sindsdien alle ondernemers hun uren opgeven, ook indien zij al vóór instroom in de WW ondernemer waren. De uren worden echter pas verrekend met de uitkering op het moment dat zij meer uren als ondernemer gaan werken dan vóór instroom in de WW.

[7] Op het moment van onderzoek waren gegevens beschikbaar tot en met november 2017 van WW-uitkeringen die voor 1 juli 2017 zijn gestart.

Tabel 2.1 Gebruik van onderzoeks- en startperiode bij de nieuwe startersregeling
2013 t/m november 2017

	Aantal WW'ers	Aandeel
Onderzoeksperiode gestart – groep I & II	**37.839**	
Waarvan niet door naar startperiode – groep I	11.411	30%
Totaal startperiode – groep II & III	**57.324**	
Met onderzoeksperiode vooraf – groep II	26.428	46%
Geen onderzoeksperiode vooraf – groep III	30.896	54%

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV.

Op basis van bovenstaande gegevens kunnen we 3 groepen onderscheiden:

I. WW'ers die wel een **onderzoeksperiode** hebben gebruikt, maar geen startperiode;
II. WW'ers die zowel een **onderzoeks**- als **startperiode** hebben gebruikt;
III. WW'ers die geen onderzoeksperiode, maar wel een **startperiode** hebben gebruikt.

Tabel III.1 in de bijlage laat een gedetailleerd cijfermatig beeld van de kenmerken van alle 3 de groepen zien. Er zijn grote verschillen in achtergrondkenmerken tussen de groep die na een onderzoeksperiode niet doorgaat naar de startperiode (groep I) en de groep die zonder onderzoeksperiode start met een startperiode (groep III). Kenmerkend voor de afzonderlijke groepen is:

Groep I (wel onderzoeksperiode, geen startperiode):

- Relatief veel vrouwen
- Oververtegenwoordiging van laag en middelbaar opgeleiden
- Relatief veel personen met een migratieachtergrond
- Relatief laag dagloon
- Oververtegenwoordiging van WW'ers afkomstig uit de uitzendbranche, transportsector en de gezondheidszorg

Groep III (geen onderzoeksperiode, wel startperiode):

- Relatief veel mannen
- Relatief veel hogeropgeleiden
- Relatief veel WW'ers die werkzaam waren in de sectoren bouw en hout, onderwijs en overheid

Groep II (onderzoeks- én startperiode) lijkt in veel opzichten op groep III (alleen startperiode) of zit qua kenmerken tussen groep I en groep III in. Ondernemers zijn in het algemeen een speciale groep binnen de WW (zie ook paragraaf 2.2). Figuur 2.1 geeft een overzicht van de kenmerken van de groep die gebruik heeft gemaakt van de startersregeling (groep II en III). WW'ers die gebruikmaken van de startersregeling verschillen op een aantal kenmerken ook sterk van de 'gemiddelde WW'er': Het aandeel mannen en autochtonen is hoger bij de ondernemers, ze zijn gemiddeld hoger opgeleid en hebben een hoger dagloon.

In het hele rapport gebruiken we het dagloon als indicatie van de hoogte van de uitkering. De hoogte van de uitkering is belangrijk omdat voor WW'ers die naast de WW starten als zelfstandige[8] de uitkering naar rato wordt gekort: een vast percentage van 29% voor aspirant-starters met de startersregeling en een op basis van het dagloon berekend bedrag per uur in de urenverrekening. Hoe hoger het dagloon, hoe hoger het gekorte bedrag; tegelijkertijd blijft bij gelijke omvang van zelfstandige werkzaamheden nog steeds een hoger bedrag aan resterende uitkering over: hoe hoger het dagloon hoe hoger ook de resterende, gedeeltelijke uitkering van 71%.

De hoogte van de uitkering kan ook worden gezien als een *benadering* van de verwachte verdiencapaciteit van de WW'er, omdat het dagloon afhangt van het loon vóór instroom in de WW. Hoe hoger het dagloon, hoe hoger de vermoedelijke verdiencapaciteit, zowel in loondienst alsook als ondernemer. Daarbij moet opgemerkt worden dat het dagloon gemaximeerd is. In de praktijk komt het erop neer dat wanneer men ruim € 4.000 per maand in loondienst verdient, het dagloon wordt gemaximeerd. Voor die groep vormt het dagloon dus een indicatie van de ondergrens van wat men verdiende vóór instroom in de WW.

[8] Dit geldt ook voor ondernemers die meer uren gaan werken als zelfstandige dan vóór instroom in de WW.

Figuur 2.1 Kenmerken van WW'ers die gebruik hebben gemaakt van de nieuwe startersregeling (met of zonder onderzoeksperiode: groep II & III)
2013 t/m november 2017

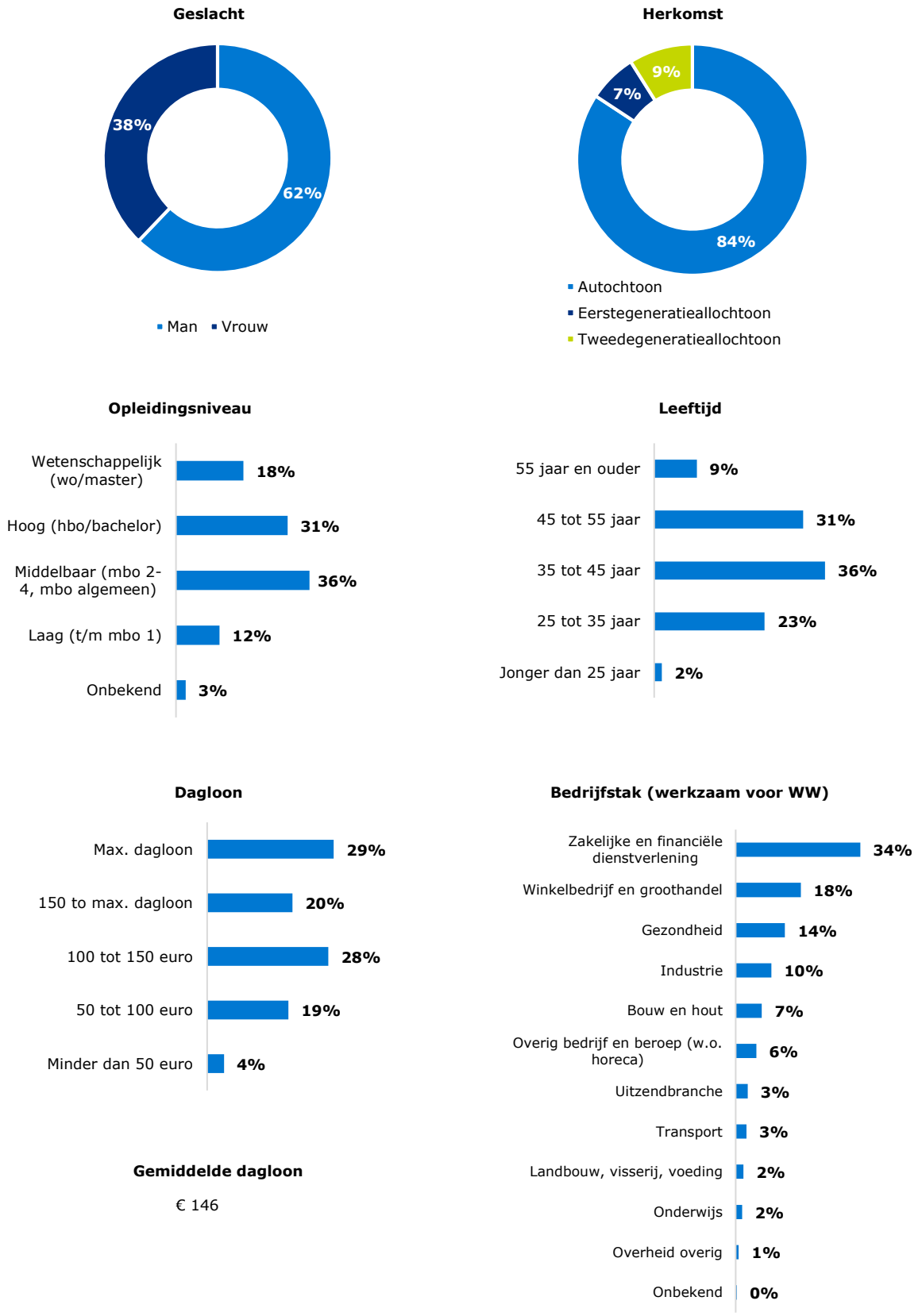

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV.
NB: het dagloon is gemaximeerd. In de periode 2011–2016 liep het maximale dagloon op van € 188 naar € 202.
Door afronding tellen sommige categorieën niet op tot 100%.

Een deel van de WW'ers die gebruik hebben gemaakt van de startersregeling heeft een (relatief) laag dagloon. Een laag dagloon kan komen doordat het salaris vóór instroom in de WW laag was of doordat men weinig uren werkte en daardoor het inkomen per dag lager uitvalt. In het laatste geval kan het gaan om bijvoorbeeld bijverdieners en hoeft het niet te duiden op een laag huishoudinkomen. In het geval van een laag huishoudinkomen[9] hebben WW'ers recht op een toeslag. Van de aspirant-starters met een dagloon van minder dan € 50 heeft 27% een toeslag ontvangen. Voor de categorie erboven (dagloon € 50 tot € 100) geldt dat voor 18%. Bij hogere daglonen zijn geen toeslagen toegekend. In totaal heeft 23% van de gebruikers van de startersregeling een laag dagloon van maximaal € 100[10]; maar in totaal 4% van de gebruikers van de startersregeling heeft een huishoudinkomen onder het sociaal minimum. Het grootste deel van de aspirant-starters met lage uitkeringen is dus waarschijnlijk bijverdiener.

Werkhervatting als ondernemer door gebruikers van de onderzoeks- en/of startperiode

Om na te gaan in hoeverre gebruikers van de onderzoeksperiode en/of startperiode vanuit de WW als ondernemer aan de slag gaan, is gebruikgemaakt van de ondernemersstatistiek van het CBS (PINKZELFST). Er is gekeken in hoeverre WW'ers ondernemersinkomen hebben in het jaar waarin de startperiode eindigt (groepen II en III) of in het jaar waarin de langstlopende WW-sessie eindigt[11] (groep I). Gebruikers van de onderzoeks- en/of startperiode die ondernemersinkomen hebben, zien wij als daadwerkelijke starters (werkhervatters als ondernemer, zie hoofdstuk 1).

Tabel 2.2 Aantal en aandeel gebruikers van de onderzoeks- en/of startperiode dat het werk hervat als ondernemer, naar type ondernemer
2013–2016

Gebruik onderzoeks- en/of startperiode	Type ondernemer	2013	2014	2015	2016	Totaal
I. Onderzoeksperiode, geen startperiode	Dga	3%	5%	4%	5%	5%
	Zelfstandige	74%	71%	77%	73%	74%
	Resultaatgenieter	23%	24%	18%	22%	22%
	Totaal ondernemer	**396**	**859**	**824**	**664**	**2.743**
	% ondernemer	**59%**	**35%**	**33%**	**30%**	**35%**
	Geen ondernemer	273	1.599	1.679	1.547	5.098
	Totaal	669	2.458	2.503	2.211	7.841
II. Onderzoeksperiode en startperiode	Dga	4%	4%	4%	4%	4%
	Zelfstandige	82%	88%	89%	89%	88%
	Resultaatgenieter	14%	8%	7%	8%	8%
	Totaal ondernemer	**477**	**5.519**	**5.667**	**4.984**	**16.647**
	% ondernemer	**79%**	**87%**	**85%**	**82%**	**84%**
	Geen ondernemer	130	852	1.024	1.084	3.090
	Totaal	607	6.371	6.691	6.068	19.737
III. Geen onderzoeksperiode, wel startperiode	Dga	5%	5%	5%	4%	5%
	Zelfstandige	87%	87%	87%	89%	88%
	Resultaatgenieter	8%	8%	8%	7%	8%
	Totaal ondernemer	**4.624**	**5.645**	**5.377**	**5.235**	**20.881**
	% ondernemer	**87%**	**86%**	**86%**	**84%**	**86%**
	Geen ondernemer	719	897	898	971	3.485
	Totaal	5.343	6.542	6.275	6.206	24.366
Totaal	Dga	**4%**	**5%**	**4%**	**4%**	**4%**
	Zelfstandige	86%	86%	87%	88%	87%
	Resultaatgenieter	10%	9%	8%	8%	9%
	Totaal ondernemer	**5.497[12]**	**12.023**	**11.868**	**10.883**	**40.271**
	% ondernemer	**83%**	**78%**	**77%**	**75%**	**78%**
	Geen ondernemer	1.122	3.348	3.601	3.602	11.673
	Totaal	6.619	15.371	15.469	14.485	51.944

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

Tabel 2.2 toont de mate van werkhervatting als ondernemer vanuit de nieuwe startersregeling in de periode 2013 t/m 2016[13].

[9] De hoogte van het sociaal minimum is afhankelijk van de samenstelling van het huishouden.
[10] Dat komt neer op een socialeverzekeringsloon van bruto maximaal € 26.100 per jaar.
[11] Indien de einddatum niet bekend is, is gekeken naar de maximale uitkeringsduur.
[12] Het aantal in 2013 ligt lager. Dit komt voor een deel ook doordat er in dat jaar ook nog werkhervatting als ondernemer bestond vanuit de oude startersregeling (zie verderop in dit hoofdstuk): 4.414, in totaal in 2013: 9.515.
[13] Omdat voor 2017 nog niet is vast te stellen of er sprake van werkhervatting als ondernemer is geweest, tellen de aantallen in tabel 2.2 niet op tot de aantallen in tabel 2.1.

De resultaten laten zien dat:

- Bijna 4 op de 5 (78%) gebruikers van de onderzoeks- en/of startperiode start als ondernemer. Voor degenen die gebruik hebben gemaakt van de startperiode (groepen II en III) ligt dit aandeel nog wat hoger (respectievelijk 84% en 86%).
- Jaarlijks gaat het om in totaal 11.000 tot 12.000 WW'ers die na gebruik van de onderzoeks- en/of startperiode starten als ondernemer. Het aantal in 2013 ligt lager, omdat er in dat jaar ook nog werkhervatting als ondernemer was vanuit de oude startersregeling (zie verderop in dit hoofdstuk).
- Veruit het grootste deel van de starters gaat aan de slag als zelfstandige. Resultaatgenieters en dga's hebben een veel kleiner aandeel.
- In de groep die na de onderzoeksperiode geen gebruik maakt van de startperiode (groep I) maar wel start als ondernemer, is het aandeel resultaatgenieters relatief hoog (22% vergeleken met 9% in totaal).

Tabel III.3 in bijlage III laat een gedetailleerd cijfermatig beeld zien van de kenmerken van daadwerkelijke starters (werkhervatters) en aspirant-starters die uiteindelijk geen onderneming hebben gestart. Als we kijken naar de verschillen in kenmerken tussen die 2 groepen, dan valt het volgende op:

- Oververtegenwoordigd bij de ondernemers zijn:
  - Hogeropgeleiden (hbo of wo)
  - Autochtonen
  - Personen die voorheen werkzaam waren in de sectoren bouw en hout, zakelijke en financiële dienstverlening en onderwijs
  - Personen met een hoog dagloon
  - Personen buiten de 4 grote steden
  - Ambachtslieden en intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen
- Naar geslacht, leeftijd en provincie zijn de verschillen tussen deze 2 groepen beperkt.

2.2. Mate van werkhervatting als ondernemer vanuit de WW

Tot nu toe hebben we gekeken naar de groep WW'ers die sinds 2013 gebruik heeft gemaakt van de nieuwe startersregeling en/of een onderzoeksperiode en in hoeverre deze aspirant-starters daadwerkelijk een onderneming hebben opgericht. In deze paragraaf gaan we in op alle starters vanuit de WW en de *totale* werkhervatting als ondernemer. Dat is iedereen die inkomen had als ondernemer in het jaar waarin de startperiode, dan wel de WW-uitkering, eindigde (zie hoofdstuk1).

Allereerst besteden we aandacht aan de groep WW'ers waarvan door UWV is geregistreerd dat hun uitkering is beëindigd wegens 'werkhervatting als ondernemer' en in hoeverre deze aspirant-starters daadwerkelijk gestart zijn. Dat wil zeggen in hoeverre zij volgens de ondernemersstatistiek van het CBS inkomen hebben als ondernemer. Daarna kijken we naar de totale populatie WW'ers en wordt ingegaan op de vraag in welke mate WW'ers vanuit of kort na de WW daadwerkelijk een onderneming hebben opgestart. Wij laten zien welk deel van deze ondernemers gebruik heeft gemaakt van de startersregeling, wie er naast de WW op basis van de urenverrekening aan de slag is gegaan en welk deel al vóór instroom in de WW ondernemer is geweest.

Beëindiging WW geregistreerd als 'werkhervatting als ondernemer'

In de periode 2011–2016 is van ruim 72.000 WW'ers geregistreerd dat de uitkering is beëindigd wegens 'werkhervatting als ondernemer' (reden: werkhervatting zelfstandige werkzaamheden, werkhervatting zelfstandige werkzaamheden na startperiode, niet-verzekeringsplichtig werk). Volgens de definities in dit rapport zijn deze WW'ers aspirant-starters: ze hebben bijvoorbeeld doorgegeven meer dan 87,5% van hun werktijd te besteden aan zelfstandige werkzaamheden en hun uitkering wordt daarom beëindigd (zie hoofdstuk 1). Om te kijken of deze aspirant-starters ook daadwerkelijk starters zijn en daarom werkhervatters als ondernemer zoals gedefinieerd in dit rapport, hebben we gekeken in hoeverre zij ondernemersinkomsten hebben in het jaar van beëindiging van de WW-uitkering. Niet iedereen wordt ook daadwerkelijk teruggevonden in de ondernemersstatistiek van het CBS.

De belangrijkste bevindingen met betrekking tot deze groep zijn:

- 72.566 personen zijn geregistreerd als 'werkhervatter als ondernemer' in de periode 2011–2016
- 11% had (ook) inkomsten uit loondienst in de 1e maand na beëindiging van de uitkering
- 60% heeft gebruikgemaakt van de startersregeling
  - 21,4% oude startersregeling
  - 38,4% nieuwe startersregeling (iets minder dan de helft maakte ook gebruik van de onderzoeksperiode)
- 87% (62.968 personen) start daadwerkelijk een onderneming (wordt teruggevonden in de ondernemersstatistiek van het CBS)

Tabel III.4 in bijlage III laat een gedetailleerd cijfermatig beeld zien van de kenmerken van WW'ers die daadwerkelijk zijn gestart als ondernemer, WW'ers die geregistreerd staan als 'werkhervatters als ondernemer' en starters die gebruik

hebben gemaakt van de startersregeling. Als we kijken naar de verschillen in kenmerken tussen WW'ers die als werkhervatter als ondernemer zijn geregistreerd en de overige WW'ers dan valt het volgende op:

- Veel mannen
- Veel hogeropgeleiden
- Weinig jongeren (onder de 35 jaar)
- Veel 'mid-careers' (35-45 jaar; 45-55 jaar)
- Veel autochtonen
- Bedrijfstak (vóór WW)
  - Veel bouw en hout
  - Veel zakelijke en financiële dienstverlening
  - Weinig transport
  - Weinig uitzendbranche
- Hoog dagloon
- Provincie
  - Veel Utrecht
  - Veel Noord-Holland
  - Weinig Noordoost-Nederland
- Beroep (vóór WW)
  - Veel leidinggevende beroepen
  - Veel hogere/intellectuele beroepen
  - Weinig administratieve beroepen
  - Weinig dienstverlenende en verkoopberoepen
  - Weinig laaggeschoolde beroepen, m.u.v. ambachtslieden

Beëindiging WW geregistreerd als 'werkhervatting als ondernemer', maar geen ondernemer

Zoals hierboven vermeld betekent de registratie van UWV dat er werkhervatting als ondernemer heeft plaatsgevonden niet automatisch dat alle WW'ers waarop dit van toepassing is, worden teruggevonden in de ondernemersstatistiek van het CBS. Van de ruim 72.000 als ondernemers geregistreerde WW'ers is 13% niet teruggevonden. Het feit dat niet iedereen kan worden gekoppeld, kan te maken hebben met verschillende redenen. Ten eerste genereren werkzaamheden als zelfstandige niet noodzakelijkerwijs inkomsten (het verschil tussen aspirant-starter en starter). Verder kan het zijn dat een deel van de WW'ers om wat voor reden dan ook geen aangifte als ondernemer heeft gedaan bij de Belastingdienst. Mogelijk is een deel van de beëindigingen ook onterecht geregistreerd als werkhervatter als ondernemer. Tot slot is mogelijk ook de definitie van werkhervatting als ondernemer die in dit onderzoek wordt gehanteerd van invloed: omdat niet precies is vast te stellen wanneer iemand ondernemer is geworden, kijken we naar inkomen in het jaar van beëindiging van de WW. Voor beëindigingen aan het eind van het jaar kan de tijd te kort zijn om in datzelfde jaar al ondernemersinkomsten te genereren (zie figuur 2.2).

Figuur 2.2 Tijdlijn

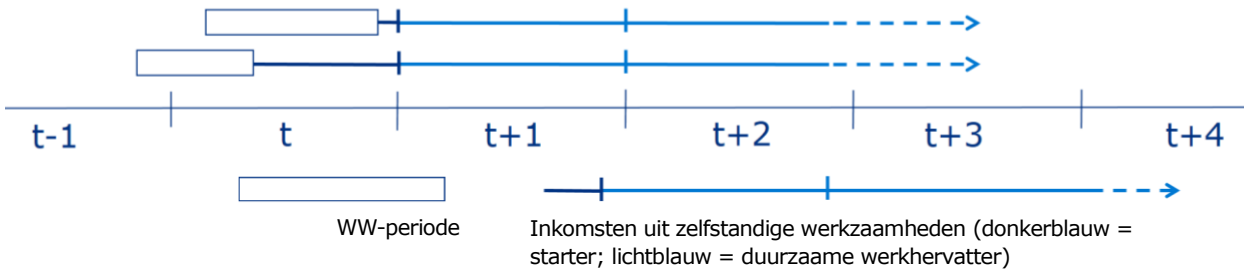

De vraag is of uitstromers uit de WW wegens 'werkhervatting als ondernemer' (volgens de registratie bij UWV) die geen ondernemersinkomsten hebben aangegeven bij de Belastingdienst, andere bronnen van inkomsten hebben. Van de bijna 10.000 geregistreerde ondernemers die niet teruggevonden zijn als ondernemer in de statistieken van het CBS, is nagegaan wat in het jaar na uitstroom uit de WW de voornaamste bron van inkomsten was (jaar t+1).

Een relatief grote groep (32%) heeft als voornaamste bron inkomen uit loondienst (werknemer). Nog eens ongeveer een derde is alsnog gestart met een onderneming; ofwel als zelfstandige (25%), dga (5%) of is op een andere manier actief (4%). Met andere woorden, bijna 2 op de 3 hebben inkomen uit werk.

Voor iets meer dan 1 op de 6 uitstromers (18%) geldt dat ze helemaal geen inkomen hebben (niet-uitkeringsgerechtigden, bijvoorbeeld huismoeders/-vaders). 1 op de 9 leeft vooral van een uitkering (WW: 8%, bijstand: 1%, arbeidsongeschiktheids- en overige uitkeringen: 2%). Het resterende deel is met pensioen (1%), studerend (1%) of kan überhaupt niet teruggevonden worden in de statistieken van het CBS (3%), bijvoorbeeld als gevolg van emigratie of overlijden.

‘Feitelijke’ werkhervatting als ondernemer

Het aantal WW’ers dat feitelijk het werk hervat als ondernemer vanuit of kort na de WW is veel groter dan het aantal geregistreerde beëindigingen van wegen ‘werkhervatting als ondernemer’. In de periode 2011–2016 hebben ruim 200.000 WW’ers in het jaar van einde startperiode, dan wel einde WW-uitkering inkomsten als ondernemer, maar zijn niet als ‘werkhervatters als ondernemer’ geregistreerd bij UWV. Dit kan komen doordat een andere reden van beëindiging beter van toepassing is[14]. Ook kan het zijn dat pas enkele weken of maanden na uitstroom uit de WW een onderneming is gestart.

Tabel 2.3 Aantal en aandeel startende ondernemers vanuit de WW, naar gebruik van regeling en type ondernemer
2011–2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Totaal
Oude startersregeling totaal	**9.025**	**8.854**	**4.414**	**0**	**0**	**0**	**22.293**
Waarvan:							
Gedeeltelijke werkhervatting*	1.981	2.085	1.097	-	-	-	5.163
Dga	4%	3%	4%	-	-	-	4%
Zelfstandige	84%	85%	84%	-	-	-	85%
Resultaatgenieter	11%	12%	12%	-	-	-	12%
Nieuwe startersregeling totaal	**0**	**0**	**5.101**	**11.164**	**11.044**	**10.219**	**37.528**
Waarvan:							
Gedeeltelijke werkhervatting*	-	-	894	1.680	1.793	4.935	9.302
Dga	-	-	5%	5%	4%	4%	4%
Zelfstandige	-	-	87%	88%	88%	89%	88%
Resultaatgenieter	-	-	9%	8%	7%	7%	8%
Geen regeling totaal	**27.796**	**29.337**	**34.715**	**40.496**	**38.787**	**34.059**	**205.190**
Waarvan:							
Gedeeltelijke werkhervatting*	4.378	5.282	6.524	8.593	9.493	12.657	46.927
Dga	5%	5%	4%	4%	4%	4%	4%
Zelfstandige	55%	55%	53%	54%	59%	59%	56%
Resultaatgenieter	41%	40%	43%	42%	38%	37%	40%
Totaal	**36.821**	**38.191**	**44.230**	**51.660**	**49.831**	**44.278**	**265.011**
Waarvan:							
Gedeeltelijke werkhervatting*	6.348	7.358	8.509	10.267	11.278	17.572	61.322
% ged. werkherv. in totaal	17%	19%	19%	20%	23%	40%	23%
Dga	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%
Zelfstandige	62%	62%	60%	61%	65%	66%	63%
Resultaatgenieter	34%	34%	36%	34%	31%	30%	33%
% startersregeling in totaal	25%	23%	22%	22%	22%	23%	23%

* Gedeeltelijke werkhervatting op basis van de urenverrekening.
Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.
Door afronding tellen sommige categorieën niet op tot 100%.

Tabel 2.3 toont het totaal aantal startende ondernemers vanuit de WW in de periode 2011–2016, uitgesplitst naar type ondernemer. De aantallen starters vanuit de WW per jaar zijn vooral ook afhankelijk van het aantal mensen met een WW-uitkering in dat jaar: zo is het *aantal* starters in 2015 en 2016 weliswaar lager dan in 2014, maar in 2015 en 2016 waren er dan ook minder WW’ers dan in 2014. Het *aandeel* WW’ers dat start als ondernemer bleef redelijk stabiel rond de 9% van de beëindigde uitkeringen. Het aandeel resultaatgenieters onder de ondernemers daalt licht van 34% in 2011 naar 30% in 2016, terwijl het aandeel zelfstandigen stijgt.

In tabel 2.3 is ook een uitsplitsing gemaakt naar gebruik van de startersregeling (oud, nieuw of geen). Van alle starters vanuit/kort na de WW heeft rond 22% gebruikgemaakt van de startersregeling. Werkhervatters vanuit de startersregeling gaan overwegend aan de slag als zelfstandige (9 op de 10 vergeleken met 6 op de 10 bij alle ondernemers vanuit de WW). Bij starters die geen gebruik hebben gemaakt van de startersregeling is het aandeel resultaatgenieters veel groter (40% vergeleken met 12% in de oude en 8% in de nieuwe startersregeling). In het volgende hoofdstuk gaan we uitgebreid in op de hoogte van het ondernemersinkomen. Wij laten zien dat

[14] Met name voor WW’ers die gedeeltelijk het werk hervatten als ondernemer zal de uitkering vaak om een andere reden worden beëindigd, zoals het bereiken van de maximale uitkeringsduur of het vinden van een baan in loondienst voor de resterende uren.

resultaatgenieters gemiddeld een veel lager inkomen hebben dan zelfstandigen en dga's. Het is daarom goed te verklaren dat resultaatgenieters veel minder vaak gebruikmaken van de startersregeling dan zelfstandig ondernemers. Een van de voorwaarden van de startersregeling is ook dat het te verwachten is dat de WW'er uiteindelijk met zijn onderneming in zijn levensonderhoud zal kunnen voorzien.

Tabel 2.3 laat ook zien welk aandeel van de starters op basis van de urenverrekening naast de WW heeft gewerkt als zelfstandige (gedeeltelijke werkhervatting). Vanaf juli 2015 wordt de uitkering pas beëindigd indien het (fictieve) inkomen 2 maanden lang meer dan 87,5% van het WW-maandloon bedraagt. Daardoor stijgt het aandeel urenverrekening in 2016 duidelijk (40%). In de jaren ervoor lag het aandeel gedeeltelijke werkhervatting als ondernemer (urenverrekening) rond de 20%.

In welke sectoren starten WW'ers een onderneming?

Tabel III.4 in de bijlage laat zien dat ondernemers vanuit de WW relatief vaak afkomstig zijn uit de bedrijfstakken 'zakelijke en financiële dienstverlening' en 'gezondheid'. Het aandeel ondernemers vanuit de WW die vóór instroom in de WW hebben gewerkt in de uitzendbranche en in de transportsector is relatief laag ten opzichte van het totaalaandeel WW'ers afkomstig uit deze branches. Het zijn vooral WW'ers die aangeven een leidinggevende functie of een artistiek of wetenschappelijk beroep te zoeken die starten als ondernemer, alsmede technici en ambachtslieden.

Tabel 2.4 toont de verdeling van de gestarte ondernemingen vanuit de WW naar sector. Deze gegevens zijn beschikbaar voor zelfstandigen en dga's. Resultaatgenieters hebben geen bedrijf en zodoende ook geen sector. Wij gebruiken de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) van het CBS, een indeling van bedrijven naar hun hoofdactiviteit. Daarnaast is ook de verdeling van het totaalaantal oprichtingen van bedrijven in Nederland weergegeven. Deze zijn afkomstig uit het Algemeen Bedrijven Register van het CBS. De bovengenoemde bedrijfstakkenindeling van WW'ers is gebaseerd op de sectorindeling die in het kader van de financiering van de sociale verzekeringen wordt gebruikt. Deze loopt niet helemaal synchroon met de SBI-indeling van het CBS. In dit rapport maken we daarom geen vergelijking tussen bedrijfstak voor de WW en sector waarin een onderneming wordt gestart.

Tabel 2.4 Startende ondernemers vanuit de WW* en totaal oprichtingen van bedrijven in Nederland, naar sector (SBI 1e digit)
2011–2016

Sector	2011	2012	2013	2014	2015	2016	'11-'16 vanuit WW	'11-'16 totaal NL
Totaal starters vanuit de WW/oprichtingen bedrijven NL	24.447	25.246	28.411	33.883	34.335	30.965	**177.287**	**968.060**
A Landbouw, bosbouw en visserij	2%	2%	2%	2%	2%	2%	**2%**	**2%**
B Delfstoffenwinning	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**0%**	**0%**
C Industrie	3%	3%	3%	3%	3%	3%	**3%**	**3%**
D Energievoorziening	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**0%**	**0%**
E Waterbedrijven en afvalbeheer	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**0%**	**0%**
F Bouwnijverheid	10%	10%	11%	12%	11%	9%	**10%**	**8%**
G Handel	14%	13%	13%	13%	13%	12%	**13%**	**15%**
H Vervoer en opslag	2%	2%	2%	2%	2%	2%	**2%**	**3%**
I Horeca	4%	3%	3%	3%	4%	4%	**3%**	**3%**
J Informatie en communicatie	5%	5%	5%	5%	5%	4%	**5%**	**6%**
K Financiële dienstverlening	3%	4%	3%	3%	3%	3%	**3%**	**5%**
L Verhuur en handel van onroerend goed	1%	1%	1%	1%	1%	1%	**1%**	**1%**
M Specialistische zakelijke diensten	28%	29%	28%	27%	27%	27%	**28%**	**22%**
N Verhuur en overige zakelijke diensten	6%	6%	5%	6%	6%	6%	**6%**	**5%**
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**0%**	**0%**
P Onderwijs	5%	5%	5%	5%	6%	6%	**5%**	**5%**
Q Gezondheids- en welzijnszorg	6%	6%	7%	7%	8%	9%	**7%**	**10%**
R Cultuur, sport en recreatie	6%	6%	6%	6%	6%	6%	**6%**	**6%**
S Overige dienstverlening	5%	5%	5%	5%	6%	6%	**5%**	**6%**
Totaal	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

* Het gaat hierbij alleen om dga's en zelfstandigen. Resultaatgenieters hebben geen bedrijf en geen sector.
Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST; Algemeen Bedrijven Register. Door afronding tellen de categorieën soms niet op tot 100%.

De verdeling naar sector laat een stabiel beeld over de tijd zien. In vergelijking met het totale landelijke beeld zijn startende ondernemers vanuit de WW oververtegenwoordigd in de bouwnijverheid en specialistische zakelijke

dienstverlening. Het aantal starters vanuit de WW is naar verhouding laag in de handel, financiële dienstverlening en de gezondheidszorg. Niettemin zijn de verschillen beperkt en komen de 2 verdelingen op hoofdlijnen sterk overeen.

Tabel 2.5 geeft een gedetailleerder beeld van de sector waarin de meeste bedrijven worden opgestart. Voor zowel starters vanuit de WW als het totaal van opgerichte bedrijven in Nederland zijn de top 15-branches (SBI 2e digit) genoemd. De 2 lijsten komen sterk overeen, hoewel de positie van de branche soms wisselt. Opvallend is daarnaast dat bij beide verdelingen de top 15 een nagenoeg gelijk aandeel heeft in het totaalaantal starters respectievelijk oprichtingen; in totaal wordt bijna driekwart van alle bedrijven in deze branches opgericht.

Tabel 2.5 Top 15-branches van starters vanuit de WW en totaalaantal oprichtingen van bedrijven in Nederland (SBI 2e digit)
2011–2016

	Startende ondernemers vanuit de WW	Totaalaantal oprichtingen van bedrijven in NL
1.	70 Holdings en managementadviesbureaus	47 Detailhandel (niet in auto's)
2.	47 Detailhandel (niet in auto's)	70 Holdings en managementadviesbureaus
3.	74 Design, fotografie, vertaalbureaus	86 Gezondheidszorg
4.	43 Gespecialiseerde bouw	74 Design, fotografie, vertaalbureaus
5.	85 Onderwijs	85 Onderwijs
6.	90 Kunst	96 Wellness en overige dienstverl.; uitvaartbranche
7.	96 Wellness en overige dienstverl.; uitvaartbranche	46 Groothandel en handelsbemiddeling
8.	86 Gezondheidszorg	90 Kunst
9.	41 Algemene bouw en projectontwikkeling	64 Bankwezen
10.	46 Groothandel en handelsbemiddeling	41 Algemene bouw en projectontwikkeling
11.	69 Juridische diensten en administratie	62 IT-dienstverlening
12.	71 Architecten-, ingenieursbureaus e.d.	43 Gespecialiseerde bouw
13.	56 Eet- en drinkgelegenheden	88 Welzijnszorg zonder overnachting
14.	62 IT-dienstverlening	56 Eet- en drinkgelegenheden
15.	73 Reclamewezen en marktonderzoek	69 Juridische diensten en administratie
	Aandeel top 15 in totaal: 74%	**Aandeel top 15 in totaal: 73%**

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST; Algemeen Bedrijven Register.

Een van de aandachtspunten als het gaat om het ondersteunen van starten als zelfstandige vanuit de WW is dat deze regelingen geen concurrentievervalsing tussen starters vanuit de WW en overige starters mogen veroorzaken[15]. Uit het voorgaande blijkt al dat er geen opvallende verschillen zijn in de verdeling van startende ondernemers vanuit de WW over de branches en de verdeling van starters in het algemeen. Er is geen aanleiding om aan te nemen dat er branches zijn die te maken hebben met een kunstmatig hoge instroom van ondernemers vanuit de WW, die zonder de financiële voordelen van een gedeeltelijke uitkering naast het ondernemersinkomen niet zouden kunnen starten.

Een soortgelijke vraag is of de combinatie van het gebruik van de startersregeling met overige voorzieningen een rol speelt bij het starten als ondernemer vanuit de WW en of bepaalde sectoren eruit springen als het gaat om het gebruik van voorzieningen. Als voorbeeld hiervoor hebben wij gekeken naar het gebruik van scholingsvouchers. De rol van scholingsvouchers blijkt echter beperkt. Ruim 1.800 werkhervatters als ondernemer vanuit de WW hebben in de onderzochte periode gebruikgemaakt van scholingsvouchers. De scholingsvouchers zijn vooral in 2015 en 2016 gebruikt; het gaat om 1,8% van de werkhervatters in deze jaren. Veruit de meeste scholingsvouchers (34%) zijn gebruikt door starters in de specialistische zakelijke diensten, maar in die sector starten ook de meeste werkhervatters (zie tabel 2.4). Naar verhouding werden de meeste scholingsvouchers in die jaren gebruikt door werkhervatters in de financiële dienstverlening, de transportsector en de gezondheidszorg. Het aandeel ligt in deze sectoren allemaal rond de 3%.

Al eerder ondernemer

Uit het onderzoek van 2014 bleek dat een deel van de WW'ers die vanuit of kort na de WW het werk hervatten als ondernemer, eerder ook al actief was als ondernemer. Dit kunnen bijvoorbeeld zogenoemde hybride ondernemers zijn: mensen die naast de zelfstandige werkzaamheden ook een baan in loondienst hadden en vanuit deze baan zijn ingestroomd in de WW. Zij kunnen hun zelfstandige werkzaamheden voortzetten of zelfs uitbreiden op basis van de urenverrekening. Voor het gebruik van de startersregeling geldt wel de voorwaarde dat men op het moment van toekenning geen onderneming mag hebben. Men kan in het verleden echter wel ondernemer zijn geweest.

[15] Zie bijvoorbeeld: Krom, P. de (1 oktober 2012). Wijziging van verschillende wetten in verband met de vereenvoudiging van de uitvoering van deze wetten door het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (Wet vereenvoudiging regelingen UWV). Kamerstuk 33327 Nr 6.

Om te bepalen of iemand al eerder ondernemer was, kijken we of er ondernemersinkomen was in het jaar vóór instroom in de WW. Het blijkt dat gemiddeld 38% van de starters in het jaar vóór instroom in de WW ook actief was als ondernemer. Naar verhouding zien we dit veel terug bij WW'ers die geen gebruik hebben gemaakt van de startersregeling. Naar type ondernemer bezien komt dit het vaakst voor bij resultaatgenieters en wat minder vaak bij zelfstandigen en dga's. Tot slot geldt dat een ruime meerderheid van degenen die ook ondernemer waren vóór instroom in de WW hetzelfde type ondernemer blijft (bijvoorbeeld dga vóór instroom in de WW en dga na werkhervatting vanuit de WW).

Tabel 2.6 Aandeel startende ondernemers vanuit de WW dat eerder ondernemer was, naar gebruik van regeling en type ondernemer
2011–2016

Gebruik regeling	Type ondernemer	Ondernemer vóór instroom in de WW	Zelfde type ondernemer voor en na de WW
Oude startersregeling	Dga	11%	32%
	Zelfstandige	9%	47%
	Resultaatgenieter	12%	89%
	Totaal	9%	53%
Nieuwe startersregeling	Dga	9%	32%
	Zelfstandige	6%	50%
	Resultaatgenieter	15%	93%
	Totaal	7%	56%
Geen regeling	Dga	34%	76%
	Zelfstandige	49%	87%
	Resultaatgenieter	46%	92%
	Totaal	47%	88%
Totaal	**Dga**	**28%**	**73%**
	Zelfstandige	**36%**	**84%**
	Resultaatgenieter	**44%**	**92%**
	Totaal	**38%**	**87%**

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

3. Ondernemersinkomen en duurzaamheid van de onderneming

In dit hoofdstuk gaat de aandacht uit naar de positie van de starter in de jaren na de start. Er wordt gekeken naar het inkomen van startende ondernemers vanuit de WW en de duurzaamheid van de werkhervatting. De duurzaamheid van de onderneming bepalen we door te kijken welk deel van de starters een aantal jaren na werkhervatting nog steeds actief is als ondernemer.

De belangrijkste cijfers op een rij:

- Het gemiddelde ondernemersinkomen ligt in het eerste jaar na de start duidelijk onder het vermoedelijke inkomen uit loondienst vóór instroom in de WW. Hierbij houden we ook rekening met verschillen in bruto-nettotrajecten tussen werknemers en zelfstandigen.
- Resultaatgenieters hebben gemiddeld € 5.300 tot € 6.700 resultaat overige werkzaamheden in het eerste jaar; zelfstandigen gemiddeld € 19.100 tot € 21.300 winst uit onderneming; dga's verdienen gemiddeld € 39.700 tot € 44.400.
- Onder de duurzame werkhervatters als ondernemer groeit het gemiddelde ondernemersinkomen per jaar, vooral resultaatgenieters maken gemiddeld relatief grote stappen.
- Mensen die vanuit de WW starten als resultaatgenieter en zelfstandige hebben een ondernemersinkomen dat vergelijkbaar is met dat van de gemiddelde starter in Nederland; dga's hebben een lager startinkomen.
- Meer dan 80% van de starters is 1 jaar later nog actief als ondernemer, dit aandeel loopt terug naar 70% in het tweede en iets meer dan 60% in het derde jaar. Van de resultaatgenieters is een veel kleiner deel in het derde jaar nog actief (44%) dan van de zelfstandigen (75%). Dga's liggen ertussenin (60%). De aandelen duurzame werkhervatters lijken vrij stabiel over de jaren.
- Voor meer dan de helft van de niet-duurzame ondernemers is loondienst de voornaamste bron van inkomsten. Voor 14% is een uitkering de voornaamste bron van inkomsten, 9% heeft geen inkomsten meer.
- Van de duurzame werkhervatters als ondernemer heeft 26% gebruikgemaakt van een startperiode, van de niet-duurzame was dit 14%.

3.1. Inkomsten

Voordat we de daadwerkelijke inkomens van ondernemers presenteren, is het belangrijk om aan te geven dat het inkomen van een ondernemer sterk kan verschillen van dat van een werknemer. Het inkomen van dga's is het best vergelijkbaar met het inkomen uit loondienst. Dga's zijn verplicht zichzelf een 'normaal' loon toe te kennen[16].

Voor zelfstandigen is het inkomen 'winst uit de onderneming'. Zelfstandigen hebben een prikkel om de winst 'op papier' te drukken om zo minder belasting te betalen. Verder geldt dat bij het opstarten van een onderneming investeringen gedaan moeten worden. Om die reden is het niet verwonderlijk dat de winst in de eerste jaren na werkhervatting nog beperkt is of zelfs negatief. Als er geen winst is maar verlies, is ook het ondernemersinkomen van de zelfstandige negatief. Bovendien moet er rekening mee worden gehouden dat het bruto-nettotraject voor zelfstandigen anders is dan voor werknemers, waardoor verschillen in bruto-inkomens onderaan de streep (netto) kleiner of groter kunnen zijn. Voor (startende) ondernemers zijn er bijvoorbeeld allerlei fiscale regelingen (zoals de zelfstandigen- en de startersaftrek). Zo is *het besteedbaar inkomen*[17] van mensen in loondienst gemiddeld genomen net iets meer dan de helft van het bruto-inkomen. Voor zelfstandigen ligt deze ratio op circa twee derde. Met andere woorden, zij houden naar verhouding veel meer over van hun bruto-inkomen dan mensen in loondienst[18].

Tot slot, voor resultaatgenieters bestaat het inkomen uit 'resultaat uit overige arbeid'. Vaak gaat het om relatief lage bedragen, onder andere doordat het werk van ondernemers in deze groep zich kenmerkt door veelal tijdelijke/eenmalige klussen. Een aanzienlijk deel van dit type ondernemers heeft een parttimebaan naast hun (freelance)activiteiten, zie ook verderop in deze paragraaf. Zodra het inkomen hoger wordt is het belastingtechnisch gunstiger om je als zelfstandige te laten aanmerken, omdat je dan gebruik kunt maken van fiscale faciliteiten zoals de startersaftrek en de zelfstandigenaftrek. Bovendien kenmerkt de Belastingdienst je 'automatisch' als zelfstandige

[16] De minimale salarisverplichting is een wettelijke verplichting opgelegd door de wetgever om te voorkomen dat de bestuurder van een bv de progressieve belastingschaal in box 1 ontwijkt door winsten van de onderneming als dividend uit te keren in plaats van als salaris. De belastingschalen geven een prikkel aan directeuren die ook een groot deel van de aandelen houden, om het salaris 'kunstmatig' laag te houden en zichzelf juist via een dividenduitkering te belonen voor werkzaamheden. Om dit te voorkomen heeft de wetgever een verplichting opgenomen in de Wet op de loonbelasting 1964, de zogenaamde 'gebruikelijkloonregeling'. (Kamerstukken II 1995/96, 24 761, 3, p. 33).

[17] Het besteedbaar inkomen bestaat uit het bruto-inkomen verminderd met betaalde inkomensoverdrachten (zoals alimentatie), premies inkomensverzekeringen, premies ziektekostenverzekeringen en belastingen op inkomen en vermogen.

[18] Dit heeft betrekking op verschillen in bruto-netto-trajecten voor het lopende inkomen. Overige verschillen in de situatie van zelfstandigen en werknemers, bijvoorbeeld pensioensopbouw en verzekeringen voor inkomensuitval door werkloosheid of arbeidsongeschiktheid, hebben ook invloed op de (toekomstige) inkomenspositie. Deze verschillen maken dat een vergelijking van WW'ers die starten als ondernemer met WW'ers die aan de slag gaan als werknemer niet mogelijk is. In plaats daarvan kijken wij daarom hoe representatief het gemiddeld ondernemersinkomen van starters vanuit de WW is vergeleken met dat van alle starters in Nederland.

wanneer je meerdere opdrachtgevers hebt en je jezelf naar buiten toe presenteert als ondernemer, bijvoorbeeld door een website, visitekaartjes of eigen briefpapier.

Figuur 3.1 Tijdlijn

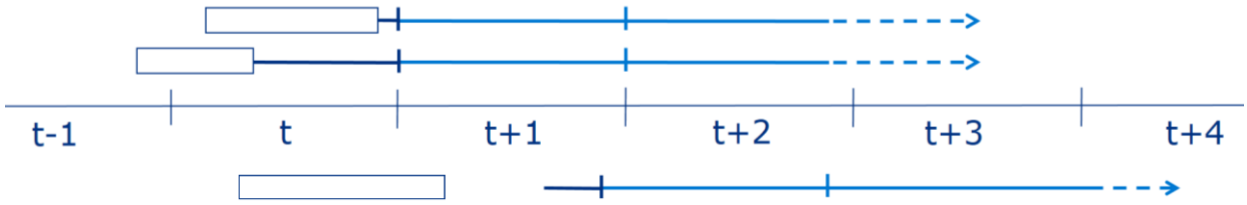

WW-periode

Inkomsten uit zelfstandige werkzaamheden (donkerblauw = starter; lichtblauw = duurzaame werkhervatter)

In tabel 3.1 is een overzicht opgenomen van de inkomens van werkhervatters als ondernemer in het eerste jaar na werkhervatting (dat is het jaar t+1, zie tijdlijn). Zoals later in dit hoofdstuk wordt beschreven is gemiddeld 82% van de starters (ondernemersinkomen in jaar t) nog actief in het eerste jaar na werkhervatting. We hebben het daarom misschien over een selecte groep: ondernemers die slechts kort ondernemer zijn worden niet meegenomen. Hier is voor gekozen omdat het startjaar veelal een 'gebroken' jaar is en men dus niet het volledige jaar aan de slag was als ondernemer.

Tabel 3.1 Gemiddeld ondernemersinkomen (afgerond op honderden euro's) van starters, naar type ondernemer
2011–2016

Type ondernemer	Jaar van werkher-vatting	Gemiddeld inkomen voor WW[19]	Gemiddeld inkomen eerste jaar na werkhervatting	Aandeel met negatief inkomen (verlies)	Gemiddeld inkomen eerste jaar na werkhervatting excl. negatieve inkomens
Dga	2011	€ 43.100	€ 40.600		
	2012	€ 43.600	€ 40.000		
	2013	€ 43.900	€ 44.400		
	2014	€ 43.700	€ 39.700		
	2015	€ 43.300	€ 39.900		
	2016	€ 43.100	-		
Zelfstandige	2011	€ 32.600	€ 19.800	19%	€ 25.900
	2012	€ 32.700	€ 19.100	18%	€ 24.700
	2013	€ 32.300	€ 21.200	16%	€ 26.100
	2014	€ 32.200	€ 21.300	14%	€ 25.600
	2015	€ 32.000	€ 20.600	17%	€ 25.700
	2016	€ 31.600	-	-	-
Resultaat-genieter	2011	€ 26.700	€ 6.100		
	2012	€ 26.400	€ 5.900		
	2013	€ 25.400	€ 6.700		
	2014	€ 25.100	€ 5.300		
	2015	€ 24.500	€ 6.200		
	2016	€ 24.100	-		
Totaal	**2011**	**€ 31.100**	**€ 17.000**	**13%**	**€ 20.400**
	2012	**€ 31.100**	**€ 16.400**	**12%**	**€ 19.500**
	2013	**€ 30.300**	**€ 17.900**	**11%**	**€ 20.600**
	2014	**€ 30.200**	**€ 17.100**	**9%**	**€ 19.400**
	2015	**€ 30.100**	**€ 17.400**	**12%**	**€ 20.400**
	2016	**€ 29.800**	**-**	**-**	**-**

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

[19] Het inkomen voor de WW is berekend op basis van het dagloon (inkomen = 261 x dagloon). Het dagloon is echter gemaximeerd (variërend van € 188 in 2011 tot € 202 in 2016).

Bij alle 3 de typen ondernemers zien we gemiddeld genomen een daling van het inkomen als dit vergeleken wordt met het inkomen vóór de WW op basis van het dagloon. Tabel 3.1 laat de vergelijking zien inclusief WW'ers met het maximale dagloon[19]. Voor deze groep is het inkomen vóór instroom hoger geweest dan kan worden afgeleid uit het WW-dagloon. Tabel III.5 in de bijlage laat de vergelijking zien waarbij werkhervatters met het maximale dagloon zijn uitgesloten.

In tabel 3.1 is uitsluitend het bruto ondernemersinkomen geanalyseerd. Inkomsten uit een eventueel tweede dienstverband in loondienst zijn niet meegenomen. Bij dga's is de teruggang het kleinst, bij resultaatgenieters het grootst. Zoals gezegd heeft een deel van de zelfstandigen een negatief inkomen. Het gemiddelde inkomen van alleen de zelfstandigen met een positief inkomen is daarom ook weergegeven.

Gelet op de achtergrondkenmerken van werkhervatters als ondernemer, zijn (grote) verschillen in inkomen waarneembaar. Voor een gedetailleerd cijfermatig beeld van het inkomen naar achtergrondkenmerken verwijzen we naar tabel III.6 in bijlage III. De meest belangrijke verschillen zijn dat de hogere ondernemersinkomens terug te vinden zijn onder:

- Mannen
- Hogeropgeleiden (met name wo'ers)
- 'Mid-careers' (35-45 jaar; 45-55 jaar)
- Bedrijfstak (vóór WW)
  - Bouw en hout
  - Zakelijke en financiële dienstverlening
- Hogere daglonen (> € 150)
- Provincie
  - Utrecht
  - Noord-Holland
- Beroep (vóór WW)
  - Leidinggevende beroepen
  - Hogere/intellectuele beroepen
  - Ambachtslieden
- Werkhervatters die gebruik hebben gemaakt van de startersregeling
- Sector (na werkhervatting als ondernemer vanuit de WW)
  - Zakelijke en financiële dienstverlening
  - Gezondheidszorg (dga's)
  - Bouwnijverheid (zelfstandigen)
  - Onroerend goed (zelfstandigen)

Afhankelijkheid van andere bronnen van inkomsten

Tot nu toe hebben we alleen naar het ondernemersinkomen gekeken. Dit is, vooral voor resultaatgenieters, vaak te laag om als enige bron van inkomsten te voldoen. Wij kijken daarom in het vervolg of er naast de ondernemersinkomsten nog andere persoonlijke inkomstenbronnen zijn en welke daarvan, 12 maanden na werkhervatting als ondernemer, de belangrijkste bron was. In het vervolg kijken we ook naar de positie in het huishouden en in hoeverre de ondernemer hoofdkostwinner is of dat er nog een meeverdienende partner is.

Tabel 3.2 laat zien dat een aanzienlijk deel van de werkhervatters hun ondernemersinkomen aanvult met andere bronnen van inkomsten. In de tabel is onderscheid gemaakt naar de *voornaamste* bron van inkomsten 12 maanden na werkhervatting en het totaalgebruik van andere inkomstenbronnen naast ondernemersinkomsten (voornaamste of nevenschikkende). Hier is gekozen om naar de situatie in de twaalfde maand na werkhervatting te kijken. Dat is 12 maanden vanaf het moment van het einde van de startersregeling of het einde van de WW. Het ondernemersinkomen wordt, in tegenstelling tot de andere inkomensbronnen, maar op 1 moment in het jaar vastgesteld. Het ondernemersinkomen wordt vervolgens door het CBS door 12 gedeeld om een maandbedrag toe te kennen. Het ondernemersinkomen zal minder snel als voornaamste bron van inkomen worden aangemerkt voor ondernemers die maar een deel van het jaar hebben gewerkt als ondernemer.

Voor de helft van de werkhervatters vormen ondernemersinkomsten de voornaamste bron van inkomen. Bij dga's en zelfstandigen ligt dit duidelijk hoger dan bij resultaatgenieters. Deze laatste groep heeft grotendeels inkomen uit loondienst als voornaamste inkomensbron. Bij werkhervatters die gebruik hebben gemaakt van de startersregeling vormen ondernemersinkomsten in bijna driekwart van de gevallen de voornaamste bron van inkomsten 12 maanden na werkhervatting. In gemiddeld 10% van alle gevallen vormt een uitkering de voornaamste bron van inkomsten. Kijken we alleen naar het *gebruik* van andere inkomstenbronnen, dan zien we dat gemiddeld 40% van de werkhervatters na 12 maanden ook inkomen uit loondienst ontvangt. 1 op de 9 heeft een WW-uitkering en 2% een bijstandsuitkering.

Tabel 3.2 Afhankelijkheid van andere bronnen van inkomsten na werkhervatting als ondernemer

	Totaal	Dga	Zelfstandige	Resultaat-genieter	Oude startersregeling	Nieuwe startersregeling	Geen regeling
Voornaamste bron van inkomsten 12 maanden na werkhervatting als ondernemer	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Ondernemersinkomsten	50%	59%	65%	23%	71%	74%	44%
Loondienst (werknemer)	32%	20%	23%	52%	17%	13%	38%
Uitkering	10%	10%	7%	16%	8%	4%	12%
w.v. WW-uitkering	5%	4%	4%	8%	4%	2%	6%
w.v. bijstandsuitkering	1%	0%	1%	2%	1%	0%	1%
Anders (bijvoorbeeld pensioen)	6%	10%	4%	8%	4%	3%	6%
Onbekend	1%	1%	2%	1%	0%	7%	1%
Andere bronnen van inkomsten naast het ondernemersinkomen (totaal)							
Loondienst (werknemer)	40%	22%	30%	60%	21%	17%	46%
WW-uitkering	11%	7%	9%	16%	5%	3%	13%
Bijstandsuitkering	2%	0%	1%	3%	1%	0%	2%

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST. Door afronding tellen sommige categorieën niet op tot 100%.

Naast de individuele situatie kijken we ook naar de positie in het huishouden van werkhervatters als ondernemer. In tabel 3.3 is zichtbaar dat onder dga's bijna driekwart hoofdkostwinner is, waarvan de meerderheid ook een partner heeft. Dit lijkt vaak ook een meeverdienende partner te zijn (gemiddeld aantal personen met inkomen in het huishouden >2). Bij zelfstandigen (61%) en resultaatgenieters (52%) ligt dit aandeel wat lager. Minder vaak dan dga's hebben zij als hoofdkostwinner ook een partner met inkomen. Ze zijn dus vaker zelf verantwoordelijk voor het totale inkomen. Zelfstandigen en resultaatgenieters zijn wel vaker dan dga's zelf partner van een hoofdkostwinner (respectievelijk 33% en 41% tegenover 25%). Gebruikers van de startersregeling lijken sterk op het beeld van zelfstandigen, terwijl degenen die zonder regeling zijn gestart meer gelijkenis vertonen met het beeld van resultaatgenieters.

De gegevens in tabel 3.2 en tabel 3.3 vragen om een nuancering van het inkomensbeeld dat geschetst is in tabel 3.1. Hieronder is daarom per type ondernemer niet alleen het ondernemersinkomen weergegeven, maar geven we ook inzicht in het persoonlijk inkomen en het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen van het huishouden. In het persoonlijk inkomen zijn álle inkomsten van de persoon in kwestie verwerkt, dus naast het ondernemersinkomen bijvoorbeeld ook eventuele inkomsten uit loondienst en/of een uitkering[20]. Het besteedbaar huishoudinkomen is het nettobedrag dat een huishouden op jaarbasis te besteden heeft. Dit bestaat in grote lijnen uit het bruto-inkomen verminderd met afgedragen premies en belastingen. Het maakt veel uit hoeveel mensen binnen een huishouden van een bepaald inkomen moeten leven. Om het inkomen van huishoudens van verschillende grootte en samenstelling vergelijkbaar te maken, wordt het inkomen gestandaardiseerd. Dit gestandaardiseerde besteedbaar huishoudinkomen wordt ook wel koopkracht genoemd[21].

[20] Het persoonlijk inkomen omvat het totaal van inkomen uit arbeid, inkomen uit eigen onderneming, uitkering inkomensverzekeringen en uitkering sociale voorzieningen (m.u.v. kinderbijslag en kindgebonden budget). Premies inkomensverzekeringen (m.u.v. premies voor volksverzekeringen) zijn hierop in mindering gebracht (bron: CBS).

[21] Standaardiseren gebeurt door het besteedbare huishoudinkomen te delen door een factor die uitdrukt hoe groot het schaalvoordeel is bij het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Zie voor meer informatie: https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2008/50/wat-is-mijn-besteedbaar-inkomen-

Tabel 3.3 Positie in het huishouden, naar type ondernemer

Type ondernemer/ regeling	Positie in huishouden	Aandeel	Gemiddeld aantal personen met inkomen in huishouden
Dga	Hoofdkostwinner	15%	1,2
	Hoofdkostwinner met partner	58%	2,3
	Gehuwd/ongehuwde partner	25%	2,4
	Overig huishoudenslid	2%	3,4
	Totaal	100%	2,2
Zelfstandige	Hoofdkostwinner	24%	1,2
	Hoofdkostwinner met partner	37%	2,3
	Gehuwd/ongehuwde partner	33%	2,3
	Overig huishoudenslid	6%	3,2
	Totaal	100%	2,1
Resultaatgenieter	Hoofdkostwinner	28%	1,2
	Hoofdkostwinner met partner	24%	2,3
	Gehuwd/ongehuwde partner	41%	2,3
	Overig huishoudenslid	8%	3,2
	Totaal	100%	2,1
Oude startersregeling	Hoofdkostwinner	22%	1,2
	Hoofdkostwinner met partner	40%	2,3
	Gehuwd/ongehuwde partner	36%	2,2
	Overig huishoudenslid	2%	3,2
	Totaal	100%	2,1
Nieuwe startersregeling	Hoofdkostwinner	19%	1,2
	Hoofdkostwinner met partner	42%	2,3
	Gehuwd/ongehuwde partner	36%	2,3
	Overig huishoudenslid	3%	3,1
	Totaal	100%	2,1
Geen regeling	Hoofdkostwinner	26%	1,2
	Hoofdkostwinner met partner	31%	2,3
	Gehuwd/ongehuwde partner	36%	3,2
	Overig huishoudenslid	7%	3,3
	Totaal	100%	2,1
Totaal	**Hoofdkostwinner**	**25%**	**1,2**
	Hoofdkostwinner met partner	**34%**	**2,3**
	Gehuwd/ongehuwde partner	**35%**	**2,3**
	Overig huishoudenslid	**6%**	**3,2**
	Totaal	**100%**	**2,1**

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST. Door afronding tellen sommige categorieën niet op tot 100%.

De resultaten in tabel 3.4 laten zien dat alleen het ondernemersinkomen geen compleet/reëel beeld geeft van het totale inkomen. Het persoonlijk inkomen en ook het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen liggen (met uitzondering van de dga-hoofdkostwinners) beduidend hoger dan het ondernemersinkomen

Verder is ook een vergelijking gemaakt met de inkomensgegevens van alle startende ondernemers in Nederland en alle ondernemers en werknemers in Nederland. Het ondernemersinkomen van starters vanuit de WW ligt voor dga's onder het landelijke gemiddelde van alle startende ondernemers, maar voor zelfstandigen en resultaatgenieters zijn de bedragen vergelijkbaar. Ook het persoonlijk inkomen voor starters vanuit de WW is vergelijkbaar met dat van andere startende ondernemers. Het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen ligt voor dga's onder het landelijke gemiddelde, terwijl voor zelfstandigen en resultaatgenieters er nauwelijks verschillen zijn.

Het ondernemersinkomen van starters vanuit de WW ten opzichte van dat van álle ondernemers in Nederland ligt beduidend lager. De groep starters vanuit de WW combineert het ondernemerschap echter veelal met een baan in loondienst. Dat is terug te zien in het veel hogere persoonlijke inkomen, dat beduidend hoger ligt dan het ondernemersinkomen. Het persoonlijke inkomen is dan ook meer in lijn met het landelijke gemiddelde voor alle (startende) ondernemers. Hetzelfde geldt voor het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen (hoewel dit voor dga's vanuit de WW wel lager ligt dan het totaal van alle dga's). Als we de resultaten uit tabel 3.1 t/m 3.4 samenvatten,

dan kunnen we stellen dat een groot deel van de werkhervatters als ondernemer over andere bronnen van persoonlijk inkomen beschikt en/of kan terugvallen op inkomsten van andere leden van het huishouden.

Tabel 3.4 Gemiddeld ondernemersinkomen, persoonlijk inkomen en gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen, naar type ondernemer en positie in het huishouden,
2011–2016

Type ondernemer	Positie in huishouden/benchmark	Ondernemers-inkomen[22]	Persoonlijk inkomen	Gest. besteedbaar huishoudink.
Dga	Hoofdkostwinner	€ 36.400	€ 57.100	€ 33.900
	Hoofdkostwinner met partner	€ 47.500	€ 76.700	€ 38.400
	Gehuwd/ongehuwde partner	€ 27.100	€ 34.600	€ 42.200
	Totaal startende WW'ers	€ 40.900	€ 62.600	€ 38.700
	Benchmark startende ondernemers (dga) in NL	€ 46.100	€ 60.400	€ 46.400
	Benchmark alle ondernemers (dga) in NL	€ 62.000	€ 66.300	€ 51.900
Zelfstandige	Hoofdkostwinner	€ 17.700	€ 33.400	€ 24.000
	Hoofdkostwinner met partner	€ 29.700	€ 52.000	€ 31.700
	Gehuwd/ongehuwde partner	€ 12.500	€ 21.900	€ 31.600
	Totaal startende WW'ers	€ 20.500	€ 35.800	€ 30.000
	Benchmark startende ondernemers (zelfst.) in NL	€ 20.100	€ 32.300	€ 30.100
	Benchmark alle ondernemers (zelfstandige) in NL	€ 37.600	€ 39.100	€ 35.900
Resultaat-genieter	Hoofdkostwinner	€ 5.500	€ 27.600	€ 19.600
	Hoofdkostwinner met partner	€ 8.200	€ 43.600	€ 27.400
	Gehuwd/ongehuwde partner	€ 5.200	€ 18.700	€ 29.000
	Totaal startende WW'ers	€ 6.000	€ 27.300	€ 26.200
	Benchmark startende resultaatgenieters in NL	€ 5.500	€ 29.900	€ 29.100
	Benchmark alle resultaatgenieters in NL	€ 12.900	€ 14.600	€ 26.700
	Benchmark werknemers in NL	-	€ 39.500	€ 31.500

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST en Inkomensstatistiek, CBS Statline.

3.2. Duurzaamheid

In deze paragraaf gaat de aandacht uit naar duurzaamheid van de werkhervatting. Hoeveel van de starters zijn in het tweede en derde jaar na werkhervatting (t+2 en t+3 in de tijdlijn) nog actief als ondernemer en wat zijn hun inkomsten?

Het aandeel duurzame werkhervatters (actief als ondernemer in het tweede jaar na werkhervatting) is gemiddeld 71%, zie tabel 3.5. Onder zelfstandigen is dit percentage met gemiddeld 81% een stuk hoger dan onder dga's (71%) en resultaatgenieters (54%).

De gegevens in tabel 3.5 laten zien dat het inkomen gemiddeld toeneemt over de tijd. Het is echter zo dat in het tweede en derde jaar na werkhervatting de niet-duurzame werkhervatters niet meer meetellen in het gemiddelde inkomen. Naar verwachting zijn juist de werkhervatters met een lager ondernemersinkomen minder vaak duurzame ondernemers. Wanneer we alleen kijken naar de groep duurzame werkhervatters die in t+3 nog steeds inkomen heeft als ondernemer – en de niet-duurzame werkhervatters uitsluiten in het gemiddelde inkomen van de jaren t+1 en t+2 – dan zien we dat er alsnog vrijwel altijd sprake is van een toename van het gemiddelde inkomen over de tijd. Een uitzondering zijn de dga's die in 2012 en vooral 2013 zijn gestart (zie tabel 3.6). Van werkhervatters als ondernemer vanaf 2015 weten wij op het moment van dit onderzoek nog niet of zij in t+3 nog steeds ondernemer zijn. Deze zijn daarom niet opgenomen in tabel 3.6.

[22] Het gaat hierbij om het ondernemersinkomen in het eerste jaar na werkhervatting.

Tabel 3.5 Aantal en aandeel werkhervatters in eerste, tweede en derde jaar na werkhervatting en hun ondernemersinkomsten (afgerond op honderden euro's) in die jaren, naar type ondernemer
2011–2016

Type ondernemer	Jaar van werk-hervatting (t)	Aantal werk-hervatters	Actief in t+1	Inkomen in t+1	Actief in t+2	Inkomen in t+2	Actief in t+3	Inkomen in t+3
Dga	2011	1.621	84%	€ 40.600	71%	€ 41.700	62%	€ 47.300
	2012	1.681	83%	€ 40.000	72%	€ 46.200	61%	€ 43.800
	2013	1.872	84%	€ 44.400	71%	€ 40.000	63%	€ 43.000
	2014	2.205	79%	€ 39.700	69%	€ 42.700		
	2015	1.868	86%	€ 39.900				
	2016	1.706						
Zelfstandige	2011	22.826	90%	€ 19.800	80%	€ 21.600	73%	€ 24.400
	2012	23.565	89%	€ 19.100	80%	€ 23.100	75%	€ 24.200
	2013	26.539	90%	€ 21.200	83%	€ 23.100	75%	€ 25.900
	2014	31.717	90%	€ 21.300	81%	€ 24.800		
	2015	32.477	86%	€ 20.600				
	2016	29.269						
Resultaatgenieter	2011	12.329	68%	€ 6.100	52%	€ 7.800	44%	€ 9.500
	2012	12.898	67%	€ 5.900	52%	€ 7.900	44%	€ 9.100
	2013	15.772	67%	€ 6.700	54%	€ 8.000	44%	€ 10.200
	2014	17.686	75%	€ 5.300	56%	€ 7.700		
	2015	15.425	71%	€ 6.200				
	2016	13.242						
Totaal	**2011**	**36.776**	**82%**	**€ 17.000**	**70%**	**€ 19.100**	**63%**	**€ 21.900**
	2012	**38.144**	**81%**	**€ 16.400**	**70%**	**€ 20.400**	**64%**	**€ 21.500**
	2013	**44.183**	**81%**	**€ 17.900**	**72%**	**€ 19.700**	**64%**	**€ 22.800**
	2014	**51.608**	**84%**	**€ 17.100**	**72%**	**€ 21.000**		
	2015	**49.770**	**81%**	**€ 17.400**				
	2016	**44.217**						

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

Tabel 3.6 Inkomensontwikkeling duurzame werkhervatters, naar type ondernemer

Type ondernemer	Jaar van werkhervatting (t)	Inkomen in t+1	Inkomen in t+2	Inkomen in t+3
Dga	2011	€ 44.000	€ 44.100	€ 47.300
	2012	€ 43.700	€ 45.900	€ 43.800
	2013	€ 45.200	€ 42.500	€ 43.000
	2014	€ 42.000	€ 42.700	-
Zelfstandige	2011	€ 22.400	€ 23.000	€ 24.400
	2012	€ 21.200	€ 23.900	€ 24.200
	2013	€ 23.300	€ 24.500	€ 25.900
	2014	€ 22.500	€ 24.800	-
Resultaat-genieter	2011	€ 7.500	€ 8.700	€ 9.500
	2012	€ 6.700	€ 8.500	€ 9.100
	2013	€ 8.100	€ 9.100	€ 10.200
	2014	€ 5.800	€ 7.700	-
Totaal	**2011**	**€ 19.900**	**€ 20.600**	**€ 21.900**
	2012	**€ 18.700**	**€ 21.200**	**€ 21.500**
	2013	**€ 20.500**	**€ 21.400**	**€ 22.800**
	2014	**€ 18.800**	**€ 21.000**	**-**

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

Merendeel van de niet-duurzame werkhervatters keert terug in loondienst

In het vervolg kijken we naar de inkomsten van niet-duurzame werkhervatters. Dat zijn zoals gezegd ondernemers die in het tweede jaar na werkhervatting (t+2) geen ondernemersinkomsten meer hadden. Daarvoor kijken we naar de samenstelling van het persoonlijk inkomen 24 maanden na werkhervatting (einde startersregeling of einde WW). De meerderheid van de niet-duurzame werkhervatters heeft 2 jaar na werkhervatting inkomen uit loondienst als voornaamste bron van inkomsten, zie tabel 3.7. Voor gemiddeld 10% is een WW-uitkering de belangrijkste bron van inkomsten[23]. 1 op de 25 niet-duurzame werkhervatters belandt na 2 jaar in de bijstand. Let wel, dit gaat alleen over de niet-duurzame werkhervatters. Aangezien 7 op de 10 werkhervattingen wél duurzaam zijn, is het aandeel dat bijvoorbeeld terugkeert in de WW ten opzichte van de *totale* groep werkhervatters een stuk lager, namelijk 3%.

Onderzocht is ook wat de kenmerken zijn van de personen zonder inkomen of van wie niet bekend is wat hun voornaamste inkomstenbron is. De samenstelling wijkt niet veel af van die van de totale groep niet-duurzame werkhervatters (zie voor de kenmerken van deze laatste groep tabel III.7 in bijlage III). Het aandeel lageropgeleiden ligt wat hoger (21% versus 16%) en personen met een migratie-achtergrond hebben een groter aandeel (32% versus 24%). Naar geslacht, leeftijd en dagloon zijn de verschillen beperkt.

Tabel 3.7 Voornaamste bron van inkomsten voor niet-duurzame werkhervatters

Voornaamste bron van inkomsten 24 maanden na werkhervatting	Dga	Zelfstandige	Resultaat-genieter	Totaal
Loondienst (werknemer)	51%	54%	61%	58%
Ondernemersinkomsten*	4%	7%	3%	5%
WW-uitkering	10%	9%	10%	10%
Bijstandsuitkering	1%	4%	4%	4%
Pensioen	13%	2%	3%	3%
Overig	5%	7%	8%	7%
Geen inkomen	12%	11%	8%	9%
Onbekend	4%	6%	3%	4%
Totaal	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

* Dit betreft werkhervatters die in het tweede jaar na werkhervatting (t+2) wel ondernemersinkomsten hebben, maar niet in het eerste jaar (t+1).
Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

Tabel III.7 in bijlage III laat een gedetailleerd cijfermatig beeld zien van de kenmerken van WW'ers die duurzaam en WW'ers die niet-duurzaam het werk hervatten als ondernemer. Als we kijken naar de verschillen in kenmerken tussen die 2 groepen, dan valt op dat duurzame werkhervatters zich kenmerken door:

- Iets meer mannen
- Iets meer hogeropgeleiden
- Meer 35-plussers
- Meer autochtonen
- Bedrijfstak (vóór WW)
  - Meer bouw en hout
  - Meer zakelijke en financiële dienstverlening
- Hoger dagloon
- Meer gebruik van de startersregeling
- Meer gedeeltelijke werkhervatting (urenverrekening)
- Beroep (vóór WW)
  - Meer leidinggevende beroepen
  - Meer hogere/intellectuele beroepen
  - Minder administratieve beroepen
  - Minder dienstverlenende en verkoopberoepen
  - Minder laaggeschoolde beroepen, m.u.v. ambachtslieden

3.3. Multivariate analyse

In dit hoofdstuk en het vorige hoofdstuk hebben we een overzicht gegeven van typerende kenmerken van *gebruikers* van de nieuwe startersregeling en *werkhervatters als ondernemer* (paragraaf 2.1), alsook de groep die *duurzaam* het werk hervat heeft als ondernemer (paragraaf 3.2). Opvallend is dat vaak dezelfde kenmerken terugkeren: mannen, hoogopgeleid, autochtoon, hoog dagloon, voorheen werkzaam in de zakelijke en financiële dienstverlening of de bouw, afkomstig uit Noord-Holland of Utrecht.

[23] WW'ers die als zelfstandige uitstromen uit de WW vóórdat ze de maximale uitkeringsduur bereiken, kunnen voor een bepaalde periode (de herlevingstermijn, deze is ook afhankelijk van de duur van hun oorspronkelijk WW-recht) terugvallen op hun resterende WW-recht indien ze volledig stoppen als zelfstandige. Veel werkhervatters als ondernemer combineren echter hun zelfstandige werkzaamheden met een baan in loondienst en bouwen vanuit deze baan een nieuw WW-recht op.

Met behulp van multivariate analyse (logistische regressieanalyse) zijn we nagegaan in hoeverre de genoemde achtergrondkenmerken bepalend zijn voor het gebruik, de werkhervatting en de duurzaamheid als alle kenmerken tegelijk meegenomen worden. De regressieanalyses bevestigen grotendeels het beeld dat hiervoor is geschetst. Tabel IV.1 in bijlage IV bevat een gedetailleerd overzicht van de resultaten van de regressieanalyse. Hieronder gaan we kort in op de resultaten, vooral waar de resultaten van de multivariate analyse verschillen van de beschrijvende analyse.

Voor gebruikers van de startersregeling laat de beschrijvende analyse zien dat vooral de zakelijke en financiële dienstverlening oververtegenwoordigd is onder gebruikers van de startersregeling (ten opzichte van overige WW'ers), gevolgd door bouw en hout en winkelbedrijf en groothandel. Deze 3 sectoren komen ook naar voren in de multivariate analyse, waarbij personen die voorheen werkzaam waren in de zakelijke en financiële dienstverlening echter een iets lagere kans hebben op gebruik van de startersregeling ten opzichte van de andere 2 sectoren.

Van de groep die – na gebruik van de startersregeling – als ondernemer aan de slag is gegaan, valt op dat, als gecorrigeerd wordt voor andere kenmerken, vrouwen meer kans maken tot deze groep te behoren. Dit verschilt van de beschrijvende analyse (tabel III.3). Daarin was er geen verschil gevonden in de man-/vrouwverdeling tussen degenen die wel en niet als ondernemer het werk hebben hervat. De multivariate analyse laat ook zien dat het feit dat iemand eerder ondernemer is geweest een duidelijke positieve invloed heeft op een daadwerkelijke start als ondernemer.

De achtergrondkenmerken die bepalend zijn voor een daadwerkelijke start als ondernemer zijn ook bepalend voor de duurzaamheid van het ondernemerschap. Uitzondering hierop is het geslacht: in de groep die duurzaam ondernemer is, zijn mannen juist weer oververtegenwoordigd. Dit is in overeenstemming met de beschrijvende analyse (zie tabel III.7).

4. Evaluatie van de nieuwe startersregeling

De startersregeling is per 2013 gewijzigd. In dit hoofdstuk evalueren we de werking van de nieuwe startersregeling. Allereerst beschrijven we de ontwikkelingen in het gebruik van de startersregeling en de kenmerken van de gebruikers over de tijd. Daarna wordt onderzocht wat het effect is geweest van de nieuwe startersregeling ten opzichte van de oude startersregeling op (i) het gebruik van de startersregeling, (ii) werkhervatting als ondernemer en (iii) duurzaamheid van de werkhervatting als ondernemer.

De belangrijkste resultaten op een rij:

- Het gebruik van de startersregeling in 2013 (direct na de wijziging) was 0,33 procentpunt lager dan voor de wijziging, maar het gebruik is in het derde jaar weer nagenoeg terug op het oude niveau (-0,06 procentpunt).
- De kenmerken van WW'ers die gestart zijn als ondernemer – met of zonder startersregeling – zijn veranderd. In 2014–2016 zijn er relatief meer jongere mensen (onder 35 jaar), meer laagopgeleiden en zijn er verschuivingen in bedrijfstak.
- De nieuwe startersregeling lijkt relatief iets aantrekkelijker voor WW'ers met de hoogste daglonen (boven de € 150) en voor wetenschappelijk opgeleiden en minder voor WW'ers met een dagloon tussen de € 100 en € 150 en voor mensen met een migratieachtergrond.
- De nieuwe startersregeling heeft geleid tot een stijging in de mate van werkhervatting en duurzame werkhervatting. Deze stijging kan (deels) veroorzaakt zijn door zelfselectie (wie maakt er gebruik van de regeling) of door gedrag (sterkere prikkel om inkomsten te genereren).

4.1. Kenmerken gebruikers

Mogelijk hebben de wijzigingen in de startersregeling invloed gehad op de grootte en samenstelling van de groep die van de regeling gebruikmaakt. De belangrijkste reden om te kijken naar wijzigingen in de samenstelling van de gebruikers is de vraag of WW'ers met een lage uitkering in de nieuwe situatie minder gebruik zijn gaan maken van de startersregeling. En, in het verlengde hiervan, starten zij daardoor (ook) minder vaak als ondernemer?

De oude regeling verrekende inkomsten met de uitkering. Voordeel daarvan was dat de starter verzekerd was van een bepaald inkomen ter hoogte van ten minste de uitkering. Voor de duur van de uitkering was het ondernemersrisico daarmee beperkt. Nadeel was dat de starter die wel inkomsten genereert als ondernemer een deel ervan weer terug moest betalen, omdat de inkomsten immers werden verrekend met de uitkering. Deze verrekening vond plaats op basis van de definitieve aangifte inkomensbelasting. Dit betekent dat de verrekening en terugvordering van (een deel van de) WW-uitkering jaren na uitstroom uit de WW plaatsvond, wat lange periodes van onzekerheid over de uiteindelijke hoogte van de uitkering tijdens de startperiode met zich mee bracht. Duidelijkheid over de hoogte van de uitkering en het vermijden van lange doorlooptijden zijn de redenen geweest om de regeling te wijzigen.

De nieuwe regeling verhoogt de drempel om te starten: je levert in ieder geval 29% van je uitkering in. De nieuwe regeling verhoogt daarmee het (ondernemers)risico, relatief gezien ten opzichte van de situatie onder de oude regeling. De hypothese is dat WW'ers met een lage(re) uitkering – onder overigens gelijke omstandigheden[24] – minder snel bereid zijn om de 29% in te leveren en daarom minder snel gebruikmaken van de regeling. WW'ers die verwachten bijzonder veel inkomsten te kunnen genereren met hun onderneming zouden juist sneller geneigd zijn om gebruik te maken van de regeling. Bovendien zal een lage uitkering doorgaans ook een indicatie kunnen zijn voor lage verwachtingen wat betreft het kunnen genereren van voldoende ondernemersinkomen. In dat geval zullen beide effecten tegelijkertijd optreden en elkaar versterken[25].

Ten eerste kijken we naar het gebruik van de startersregeling, ofwel het aandeel WW'ers dat in het betreffende jaar gebruikmaakt van de startersregeling ten opzichte van het aantal WW-gerechtigden in dat jaar[26], zie figuur 4.1. Hieruit blijkt dat het gebruik van de startersregeling is gedaald in 2013, maar zich daarna weer langzaam heeft hersteld tot het niveau van 2012. In paragraaf 4.2 onderzoeken we in hoeverre deze daling toegeschreven kan worden aan de wijziging in de startersregeling.

[24] Uitzondering zijn bijvoorbeeld de bijverdieners, die een lage uitkering hebben, maar daar niet van moeten rondkomen (zie ook paragraaf 2.1). Zij zijn misschien sneller bereid om het ondernemersrisico te dragen dan WW'ers met een hoge uitkering

[25] Omdat de startersregeling bedoeld is voor WW'ers die verwachten uiteindelijk zelf met hun onderneming in hun levensonderhoud te kunnen voorzien, was dit nadeel waarschijnlijk geen reden om af te zien van de wijziging in de startersregeling.

[26] Het gebruik in een bepaald jaar is het aantal WW'ers van wie de startperiode minimaal voor een deel in dat jaar viel, ten opzichte van het aantal WW'ers van wie de WW-periode minimaal voor een deel in dat jaar viel.

Figuur 4.1 Aandeel WW'ers dat gebruikmaakt van de startersregeling

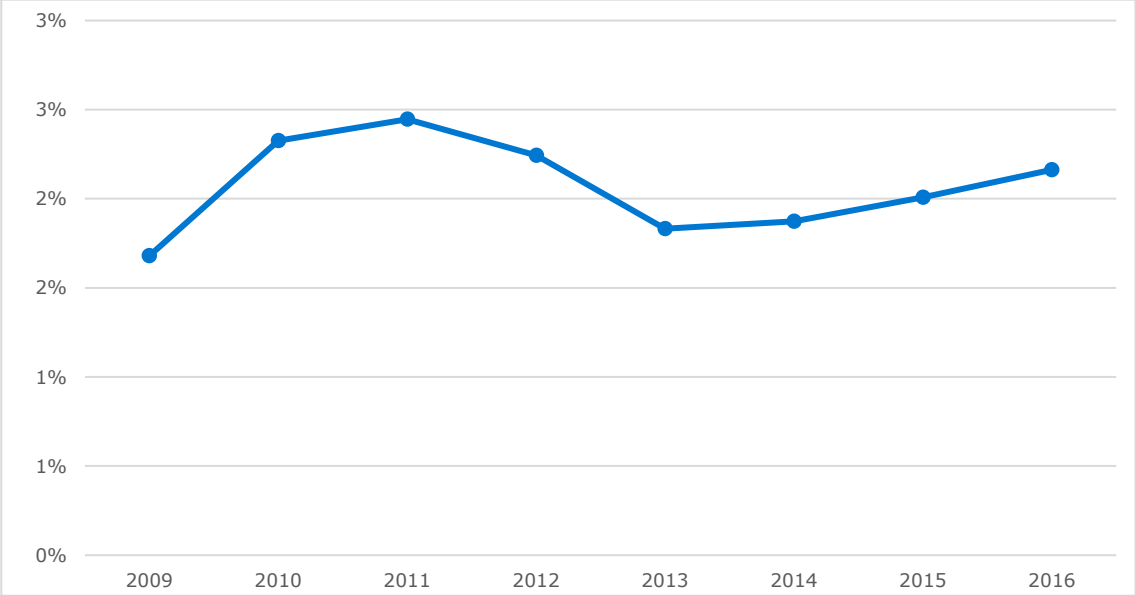

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV.

Tabel III.8 in bijlage III geeft een overzicht van de kenmerken van gebruikers van de startersregeling en WW'ers die tijdens de WW zonder startersregeling werken als zelfstandige (urenverrekening)[27] voor de perioden 2009–2012 en 2014–2016[28]. Hieruit blijkt dat de veranderingen in gebruik van de startersregeling ook hebben geleid tot een iets andere samenstelling van de groep die gebruikmaakt van de regeling. Vergeleken met 2009–2012 zijn er onder gebruikers in de periode 2014–2016:

- Meer vrouwen
- Minder personen in de leeftijd 35 tot 45 jaar
- Bedrijfstak (vóór WW)
  - Meer bouw en hout
  - Meer gezondheid
  - Minder zakelijke en financiële dienstverlening
- Het gemiddelde dagloon is iets gestegen

Het is echter onwaarschijnlijk dat al deze veranderingen veroorzaakt zijn door de nieuwe startersregeling, omdat het beeld voor de totale WW-populatie over het algemeen vergelijkbaar is. Dit geldt niet voor het aandeel personen afkomstig uit de bedrijfstak bouw en hout, dat juist licht is gedaald voor de totale groep WW'ers. Ditzelfde geldt voor het gemiddelde dagloon, dat is voor WW'ers in 2014–2016 juist iets lager dan voor WW'ers in 2009–2012.

Om rekening te kunnen houden met de samenstelling van de totale groep WW'ers, hebben we ook analyses uitgevoerd waarin het gebruik van de startersregeling en het gebruik van de urenverrekening wordt verklaard aan de hand van (persoons)kenmerken. Op die manier controleren we voor de effecten van de overige kenmerken en wordt rekening gehouden met veranderingen in de totale populatie WW'ers. Door interactietermen van deze kenmerken met een dummyvariabele voor de periode na 2013 op te nemen, kunnen we nagaan in hoeverre de samenstelling van de groep met een startersregeling is veranderd sinds de wijziging (zie tabel IV.2 in de bijlage). Uit onze analyses volgt dat de aandelen van de volgende kenmerken zijn veranderd:

- Relatief meer jongere mensen (onder 35 jaar)
- Relatief meer laag en wetenschappelijk opgeleiden
- Relatief minder personen met dagloon van € 100 tot € 150
- Relatief minder personen met een migratieachtergrond
- Verschuivingen in bedrijfstak (bijvoorbeeld relatief meer bouw en hout)

WW'ers kunnen, als ze geen gebruik willen (of kunnen) maken van de startersregeling, gedeeltelijk starten als ondernemer op basis van de urenverrekening. De verhouding tussen mensen met startersregeling en mensen met urenverrekening is sinds 2013 veranderd: het aantal mensen dat start op basis van de urenverrekening is sindsdien sterk gestegen, terwijl het gebruik van de startersregeling licht is gedaald. Dit effect is waarschijnlijk mede veroorzaakt

[27] Voor een scherpere vergelijking tussen gebruik startersregeling en urenverrekening, zijn de personen die van beide gebruik hebben gemaakt alleen meegenomen bij de gebruikers van de startersregeling.

[28] Voor het vergelijken van kenmerken van gebruikers tussen 2 tijdsperioden is het jaar waarin de startersregeling eindigt het uitgangspunt. Dit hebben we gedaan om (toevallige) dubbeltellingen van personen te voorkomen. Hierdoor bevat het jaar 2013 zowel personen die onder de oude startersregeling vallen als personen die onder de nieuwe startersregeling vallen. Om deze reden nemen we dit jaar niet in de vergelijking mee.

door wijzigingen in registratie als gevolg van de Wet werk en zekerheid (Wwz, in werking getreden per juli 2015, zie paragraaf 2.1).

Om bovenstaande veranderingen in samenstelling van de gebruikers van de startersregeling beter te kunnen duiden, kijken we ook naar veranderingen in samenstelling van de ondernemers op basis van de urenverrekening over dezelfde 2 perioden. Hieruit volgt dat de veranderingen in samenstelling naar leeftijd en bedrijfstak voor gebruikers van de startersregeling en ondernemers op basis van de urenverrekening vergelijkbaar zijn. De verschuivingen in leeftijd en bedrijfstak zijn daarom waarschijnlijk geen gevolg van de verandering van de startersregeling, maar hebben een breder karakter in de zin dat deze verschuivingen voor álle WW'ers gelden die een onderneming willen starten.

De veranderingen met betrekking tot opleiding, migratieachtergrond en hoogte van het dagloon zijn voor gebruikers van de startersregeling anders dan voor de ondernemers op basis van de urenverrekening. Wat betreft opleiding zien we voor de startersregeling een lichte verschuiving naar meer wetenschappelijk opgeleiden, terwijl deze groep juist relatief kleiner wordt in geval van urenverrekening. In geval van migratieachtergrond zijn er geen verschuivingen voor ondernemers op basis van de urenverrekening. Dit zou kunnen betekenen dat de nieuwe startersregeling relatief meer wetenschappelijk opgeleiden aantrekt en relatief minder aantrekkelijk is voor mensen met een migratieachtergrond.

Zoals hierboven aangegeven, was de belangrijkste reden om te kijken naar wijzigingen in de samenstelling van de gebruikers de vraag of WW'ers met een lage uitkering in de nieuwe situatie minder gebruik zijn gaan maken van de startersregeling. De verschuiving in de tweede periode naar relatief meer personen met een dagloon boven de € 150 komt alleen voor onder gebruikers van de startersregeling. Onder ondernemers op basis van de urenverrekening zijn in de tweede periode relatief meer mensen met een dagloon tussen de € 100 en € 150, terwijl deze groep juist minder gebruikmaakt van de startersregeling. Zowel ondernemers op basis van de urenverrekening als gebruikers van de startersregeling bevatten in de tweede periode relatief minder mensen met een dagloon tussen de € 50 en € 100[29]. Dus mogelijk is de nieuwe startersregeling inderdaad relatief iets aantrekkelijker voor degenen met de hoogste daglonen en minder voor WW'ers met daglonen tussen vooral de € 100 en € 150.

4.2. Effecten nieuwe startersregeling

Naast een effect op de samenstelling van de gebruikers van de startersregeling, heeft de verandering in de startersregeling mogelijk effect op de mate van het gebruik van de startersregeling, op de mate van werkhervatting als ondernemer na gebruik van de startersregeling en op de duurzaamheid van de werkhervatting als ondernemer. Deze effecten van de nieuwe startersregeling kunnen we bepalen door gebruik van de regeling, werkhervatting en duurzaamheid van werkhervatting te vergelijken in de periode voor en na 2013. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met mogelijke veranderingen tussen die 2 perioden die niet zijn toe te schrijven aan de startersregeling maar wel het starten als ondernemer beïnvloeden, zoals conjuncturele invloeden. Door gebruik te maken van een econometrische benadering – de difference-in-differencesmethode (DiD) – controleren we voor deze (vaak niet-waargenomen) factoren.

De DiD-methode vergelijkt de verschillen in gebruik, in werkhervatting en in duurzaamheid van de werkhervatting vóór en na start van de nieuwe startersregeling bij de groep die in aanraking komt met de startersregeling (dat zijn alle WW'ers) met de verschillen vóór en na start van de nieuwe startersregeling bij een *vergelijkbare* groep starters die niet in aanraking komt met de startersregeling. Door beide verschillen te combineren, kunnen we zowel controleren voor constante factoren als voor factoren die variëren over de tijd. Als de verschillen voor en na de verandering in de regeling verschillend zijn voor WW'ers dan voor andere starters, dan kan dit worden toegeschreven aan deze verandering. Met andere woorden: er is dan sprake van een causaal verband. In bijlage II wordt de DiD-methode nader toegelicht en ook grafisch weergegeven.

Het doel van deze vergelijking is om inzicht te krijgen in de effecten van de wijzigingen in de startersregeling op het gebruik ervan, op de mate van werkhervatting als ondernemer en op de duurzaamheid van de werkhervatting als ondernemer. Om deze methode te kunnen gebruiken voor elk van de 3 maatstaven, moeten we dus telkens een vergelijkbare groep identificeren die niet beïnvloed wordt door de verandering in de startersregeling. Deze groep moet vergelijkbaar zijn in de zin dat de ontwikkeling over de tijd van de betreffende maatstaf een vergelijkbaar verloop kent. In hoeverre dit geldt, kan getoetst worden op basis van een vergelijking van het verloop tussen beide groepen in de periode vóór de verandering. Het is niet mogelijk om op basis van de resultaten van de DiD-analyse uitspraken te doen over verschillen tussen starters vanuit de WW en starters buiten de WW. We kunnen alleen conclusies trekken over verschillen in starten met de startersregeling vanuit de WW voor en na de wijziging in de startersregeling.

Gebruik van de startersregeling

In figuur 4.1 hadden we al gezien dat het gebruik van de startersregeling in 2013 daalde om daarna langzaam terug te keren naar het niveau van 2012. De vraag is nu in hoeverre dit toe te schrijven is aan de verandering in de

[29] Wat betreft de groep met een heel laag dagloon (onder de € 50) zien we ook een verschuiving richting deze groep voor zowel de gebruikers van de startersregeling als ondernemers die starten op basis van de urenverrekening. Dit kan worden veroorzaakt door de wijze van registratie: sinds juli 2015 moeten ook zelfstandigen die al vóór instroom in de WW naast een baan in loondienst als zelfstandige werken uren opgeven. Een groot deel van deze groep is waarschijnlijk bijverdiener (zie paragraaf 2.1).

startersregeling of aan andere oorzaken. Om dit te onderzoeken, gebruiken we de DiD-methode. Hiervoor is een vergelijkbare groep nodig, die niet is beïnvloed door de verandering in de startersregeling.

WW'ers die gebruikmaken van de startersregeling zijn aspirant-starters. We vergelijken het aandeel WW'ers dat gebruikmaakt van de startersregeling met het aandeel personen in de werkende beroepsbevolking dat een onderneming opricht[30]. De veronderstelling hierbij is dat het aandeel WW'ers dat een onderneming (wil) starten bij gelijke omstandigheden een zelfde verloop volgt over de tijd, en dus op gelijke wijze beïnvloed wordt door conjuncturele ontwikkelingen e.d., als het aandeel personen in de werkende beroepsbevolking dat een onderneming opricht. Deze veronderstelling is aannemelijk, omdat de ontwikkeling in de periode vóór de wijziging van de startersregeling van beide aandelen vergelijkbaar is.

Figuur 4.2 Aandelen aspirant-starters binnen en buiten de WW

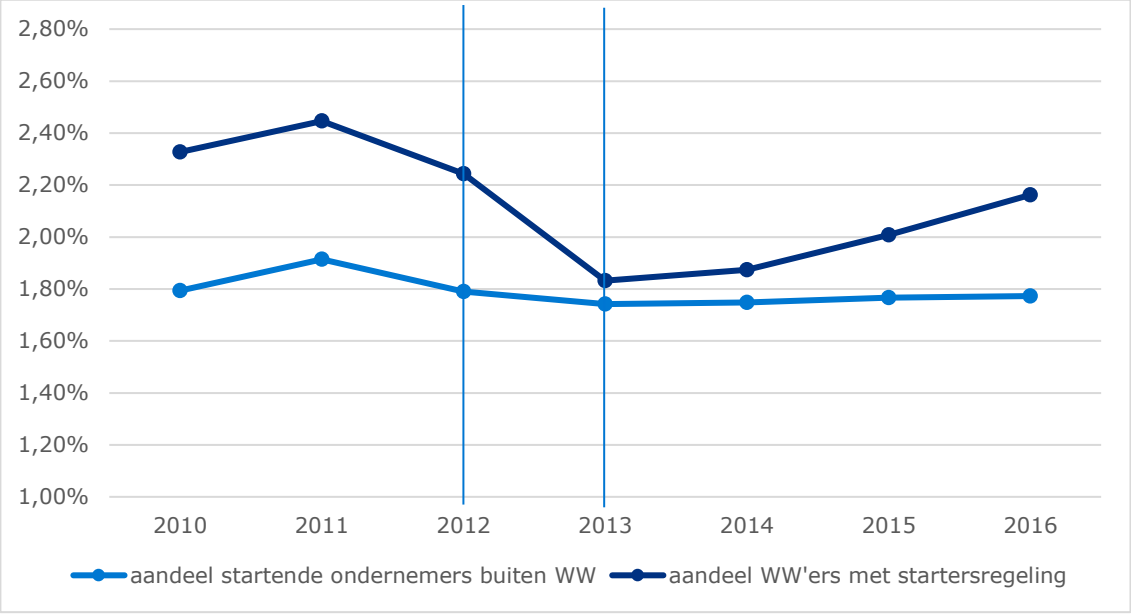

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV en CBS maatwerkbestand Startende ondernemers.

Figuur 4.2 laat het verloop van beide aandelen zien over de tijd. De ontwikkeling van de aandelen is inderdaad vergelijkbaar in de periode voorafgaand aan de wijziging, een belangrijke voorwaarde bij de DiD-analyse. In de vergelijking wordt het jaar 2009 niet meegenomen, omdat in dat jaar het aandeel WW'ers dat gebruikmaakt van de startersregeling beïnvloed werd door specifieke factoren binnen de WW (onduidelijkheid over de regelingen en uitvoering daarvan door UWV), waardoor de aandelen binnen en buiten de WW niet goed vergelijkbaar zijn voor dat jaar.

Het aandeel WW'ers met een startersregeling bevat in 2013 zowel WW'ers die van de oude als WW'ers die van de nieuwe startersregeling gebruikmaken, en kan dus gezien worden als een soort tussenjaar. Vanaf 2014 maken alle WW'ers met een startersregeling gebruik van de nieuwe regeling. Zoals we in figuur 4.1 al zagen, is er in 2013, direct na invoering van de nieuwe regeling, sprake van een daling in het aandeel WW'ers met een startersregeling. Het aandeel starters buiten de WW heeft een veel lichtere daling ondervonden, wat een aanwijzing is dat een groot deel van de daling in het gebruik van de startersregeling een effect is van de wijzigingen in de startersregeling.

Tabel 4.1 Difference-in-differences (gebruik van de startersregeling)

	Voor wijziging	Na wijziging				Verschil (in procentpunt)			
	2012	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Startersregeling	2,24%	1,83%	1,87%	2,01%	2,16%	-0,41	-0,37	-0,23	-0,08
Vergelijkingsgroep	1,79%	1,74%	1,75%	1,77%	1,77%	-0,05	-0,04	-0,02	-0,02
Verschil (in procentpunt)	0,45	0,09	0,13	0,24	0,39	**-0,36**	**-0,33**	**-0,21**	**-0,06**

Tabel 4.1 geeft de DiD-berekeningen per jaar in geval van het gebruik van de startersregeling. Hieruit volgt bijvoorbeeld dat in 2014 het effect van de nieuwe startersregeling -0,33 procentpunt bedraagt. Een vergelijking van de aandelen

[30] Bron van het aantal startende ondernemers is een maatwerkbestand van het CBS. De gegevens hebben betrekking op personen die in het betreffende jaar een bedrijf gestart zijn. Dat hoeft niet per se hun eerste bedrijf te zijn: zij kunnen al een ander bedrijf hebben of hebben gehad. Vervolgens is het aantal WW'ers dat een bedrijf start hiervan afgetrokken. Het overblijvende aantal is gedeeld door de totale werkende beroepsbevolking.

WW'ers met een startersregeling tussen 2014 en 2012 (het jaar voor de wijziging) laat zien dat het aandeel in 2014 gedaald is met 0,37 procentpunt, terwijl het aandeel in de vergelijkingsgroep in dezelfde periode is gedaald met 0,04 procentpunt. Het verschil tussen deze 2 veranderingen (verschillen) geeft de DiD-schatting van -0,33 procentpunt. Dus, zonder wijziging zou het aandeel WW'ers met een startersregeling 2,20% zijn geweest, geschat op basis van de kenmerken van de WW'ers in 2014 alsmede de trend in starten als ondernemer afgeleid uit de trend in starten buiten de WW. Maar door de wijziging is het aandeel gedaald (met 0,33 procentpunt) naar 1,87%. In 2015 bedraagt het effect van de wijziging in de startersregeling -0,21 procentpunt en in 2016 is het effect teruggelopen naar -0,06 procentpunt.

Aspirant-starter, starter ('werkhervatter') en duurzame werkhervatter buiten de WW

De definities voor aspirant-starter, starter en duurzame werkhervatter verschillen tussen WW'ers en starters buiten de WW, omdat we voor starters buiten de WW anders geen verschil tussen 'aspirant-starter' en 'starter' kunnen maken. Figuur 4.3 laat de tijdlijn zien waarbij starters buiten de WW zijn toegevoegd (onder de x-as). Een niet-WW'er is een aspirant-starter in het jaar waarin voor het eerst ondernemersinkomen wordt aangegeven bij de Belastingdienst. Een WW'er is een aspirant-starter als een startperiode ingaat. Voor de evaluatie van effecten van de wijziging in de startersregeling op werkhervatting (starten) en duurzaam ondernemen kijken we alleen naar WW'ers die gebruikmaken van de startersregeling.

Figuur 4.3 Aspirant-starter, starter en duurzaam werkhervatter; WW'ers en niet-WW'ers

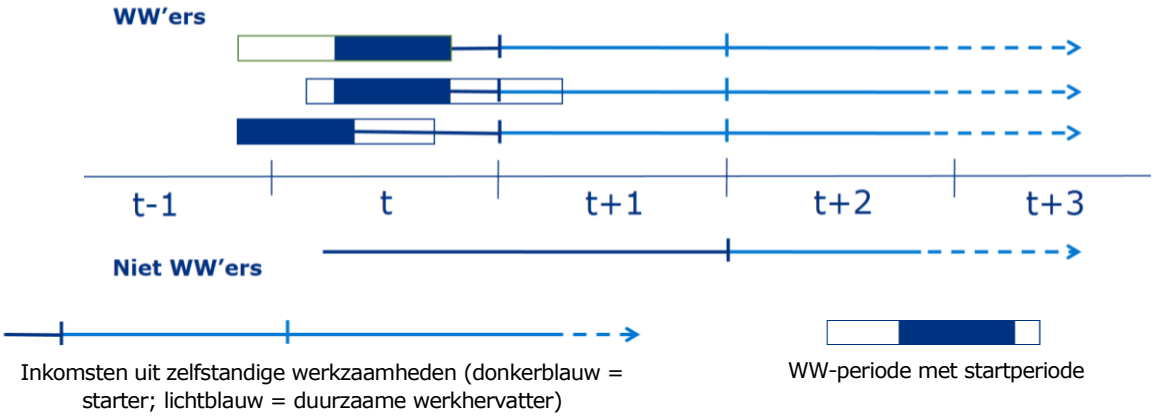

Een WW'er is een starter indien er ondernemersinkomen wordt aangegeven bij de Belastingdienst in het jaar waarin de startperiode eindigt (jaar t). Een niet-WW'er is een starter indien er ondernemersinkomen wordt aangegeven bij de Belastingdienst in het jaar na start (jaar t+1). In figuur 4.3 wordt dit weergegeven door een donkerblauwe streep.

Indien er ook ondernemersinkomen is aangegeven bij de Belastingdienst in het eerste en tweede jaar na werkhervatting, dan spreken wij van duurzame werkhervatting als ondernemer. Voor starters uit de WW kijken we naar de jaren t+1 en t+2 om de duurzaamheid te bepalen; voor starters buiten de WW kijken we naar het jaar t+2. In figuur 4.3 wordt dit weergegeven door een lichtblauwe streep.

Werkhervatting als ondernemer (starter)

Om het effect van de nieuwe startersregeling op werkhervatting als ondernemer te bepalen, wordt de kans op een start van gebruikers van de startersregeling vergeleken met de kans op ondernemersinkomen in jaar t+1 van aspirant-starters buiten de WW. Om rekening te houden met kenmerken van mensen (zoals leeftijd, geslacht etc.), zijn de DiD-analyses uitgevoerd met behulp van regressies[31]. Zoals eerder opgemerkt, is een belangrijke voorwaarde bij de DiD-analyses dat de groep starters vanuit de WW en de groep algemene starters een vergelijkbare ontwikkeling hebben doorgemaakt in de periode voor 2013. Met een regressie hebben we getoetst of de trendmatige ontwikkeling in werkhervatting en in duurzaamheid over deze periode voor beide groepen overeenkomt. Zie tabel IV.3 in de bijlage voor de resultaten hiervan en een korte toelichting op de regressie.

De groep starters buiten de WW was in eerste instantie niet helemaal vergelijkbaar met de gebruikers van de startersregeling. Het percentage starters binnen de WW heeft een ander verloop over de periode 2009–2012 dan het percentage starters buiten de WW. Dit kan bijvoorbeeld komen doordat beide groepen verschillend werden beïnvloed door de economische ontwikkelingen in de betreffende periode. Omdat dit mogelijk veroorzaakt wordt door verschillen in kenmerken van beide groepen, hebben we de aspirant-starters buiten de WW meer vergelijkbaar gemaakt met de gebruikers van de startersregeling door gebruik te maken van gewichten. Door het toepassen van gewichten op basis van geslacht, leeftijd en migratieachtergrond op de aspirant-starters buiten de WW, werden de ontwikkelingen in de percentages starters wel vergelijkbaar[32].

[31] Voor de analyse over het gebruik van de startersregeling is een benadering met behulp van regressies niet mogelijk, omdat daarin de totale werkzame beroepsbevolking meegenomen zou moeten worden.
[32] We hebben ook de mogelijkheid onderzocht om een andere vergelijkingsgroep te gebruiken, namelijk aspirant-starters binnen de WW zonder startersregeling. Deze groep voldeed echter niet aan de voorwaarde van een vergelijkbare ontwikkeling voor 2013 (ook niet met het toepassen van gewichten).

Tabel 4.2 geeft de kans op werkhervatting voor wijziging van de startersregeling en de kans op werkhervatting na wijziging, zowel voor de WW'ers die gebruik hebben gemaakt van een startersregeling als voor de algemene aspirant-starters buiten de WW (de vergelijkingsgroep). Deze kansen zijn berekend op basis van de regressie-uitkomsten[33]. De kans op werkhervatting is als gevolg van de nieuwe startersregeling naar schatting ongeveer 5 procentpunt hoger dan met de oude startersregeling. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat personen die de nieuwe startersregeling hebben gebruikt door de standaardkorting op hun uitkering meer druk ervaren om daadwerkelijk inkomsten te genereren en daardoor (nog) meer inspanningen doen om als ondernemer te slagen. Daarnaast kan een hogere kans op werkhervatting ook (deels) het gevolg zijn van wijzigingen in de samenstelling van de groep personen die de startersregeling volgt, ook met het oog op de daling in het gebruik van de startersregeling na de wijziging (zie hierboven). Dit betreft dan factoren die *niet* in de regressie zijn meegenomen, maar die te maken hebben met het hogere ondernemersrisico in de nieuwe startersregeling. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat de gebruikers van de nieuwe startersregeling gemiddeld genomen (intrinsiek) gemotiveerder zijn om te ondernemen dan de gebruikers van de oude startersregeling waren, of dat WW'ers die (terecht) twijfelen aan hun kansen als ondernemer en dus een hogere kans op uitval hebben, in mindere mate gebruikmaken van de nieuwe dan van de oude startersregeling.

Tabel 4.2 Difference-in-differences (werkhervatting als ondernemer)

	Kans op werkhervatting voor wijziging	Kans op werkhervatting na wijziging	Verschil (in procentpunt)
Startersregeling	79,1%	86,3%	7,2
Vergelijkingsgroep	70,8%	72,9%	2,2
Verschil (in procentpunt)	8,3	13,4	**5,0**

Duurzaamheid van de werkhervatting

Om het effect op duurzaamheid van de werkhervatting te bepalen, gebruiken we een vergelijkbare groep als bij de werkhervatting zelf: startende ondernemers buiten de WW die duurzaam ondernemer zijn. De kans dat een WW'er, die de startersregeling heeft gebruikt, in het tweede jaar na het einde van de startersregeling nog actief is als ondernemer (t+2), wordt vergeleken met de kans dat een startende ondernemer buiten de WW in het tweede jaar na het startjaar (t+2) nog actief is als ondernemer[34].

Net als bij de analyse op de werkhervatting, zijn ook hier regressies gebruikt voor de DiD-analyses. De resultaten hiervan staan in tabel IV.3 in bijlage IV. Tabel 4.3 toont de kans op duurzame werkhervatting vóór de wijziging van de startersregeling en de kans op duurzame werkhervatting na de wijziging, zowel voor de WW'ers die gebruik hebben gemaakt van een startersregeling als voor de algemene aspirant-starters buiten de WW. Deze kansen liggen voor beide groepen logischerwijs lager dan de kansen op werkhervatting alleen. Het effect van de wijziging van de startersregeling op duurzaamheid – het verschil tussen de verschillen in kansen voor en na de wijziging van de startersregeling – is vrijwel gelijk aan het effect op werkhervatting: de kans dat de onderneming duurzaam is, is met de nieuwe startersregeling naar schatting circa 4,7 procentpunt hoger dan met de oude startersregeling[35]. Dit resultaat geeft aan dat de wijziging, naast het effect op werkhervatting, geen extra effect op duurzaamheid van de werkhervatting heeft.

Tabel 4.3 Difference-in-differences (duurzame werkhervatting als ondernemer)

	Kans op duurzame werkhervatting voor wijziging	Kans op duurzame werkhervatting na wijziging	Verschil (in procentpunt)
Startersregeling	67,9%	78,1%	10,2
Vergelijkingsgroep	57,9%	63,4%	5,5
Verschil (in procentpunt)	10,0	14,7	**4,7**

4.3. Conclusie

De nieuwe startersregeling lijkt relatief iets aantrekkelijker voor WW'ers met de hoogste daglonen (boven de € 150) en minder voor WW'ers met een dagloon tussen de € 100 en € 150. De nieuwe startersregeling lijkt ook relatief meer wetenschappelijk opgeleiden aan te trekken en relatief minder aantrekkelijk te zijn voor mensen met een migratieachtergrond.

De nieuwe startersregeling heeft geleid tot een (tijdelijke) daling in gebruik, met tegelijkertijd een stijging in de mate van werkhervatting en duurzame werkhervatting. Deze stijging kan (deels) veroorzaakt zijn door een verandering in gedrag van degenen die een startersregeling volgen als gevolg van veranderde prikkels in de startersregeling. Ook kan deze stijging (deels) het gevolg zijn van een stringentere zelfselectie dan bij de oude regeling.

[33] Zie bijlage IV voor de regressie-uitkomsten (tabel IV.3) en een korte toelichting op de DiD-regressie. De kansen zijn berekend op basis van de marginale effecten van de dummyvariabele die de periode (voor of na wijziging van de startersregeling) aangeeft.
[34] Duurzaam ondernemer betekent dus dat iemand zowel in het eerste als in het tweede jaar na het startjaar (het jaar van werkhervatting als ondernemer in geval van WW'ers) actief is als ondernemer.
[35] De beide effecten zijn niet significant verschillend ten opzichte van elkaar.

Bijlage I Onderzoeksvragen

Het onderzoek omvat 3 deelonderzoeken:

1. Onderzoek naar het gebruik van de startersregeling en de mate van werkhervatting als ondernemer.
2. Onderzoek naar het inkomen en de duurzaamheid van werkhervatting als ondernemer.
3. Evaluatie van de wijziging in de startersregeling per 2013.

Deel 1: Gebruik van de startersregeling en de mate van werkhervatting als zelfstandige

Onderzoeksvraag 1a
Hoeveel WW'ers maken gebruik van de onderzoeksperiode en van de startperiode? Hoeveel WW'ers maken gebruik van de onderzoeksperiode en gaan vervolgens niet door naar de startperiode? Welke kenmerken hebben de WW'ers die van de onderzoeks- en de startperiode gebruikmaken, zowel gezamenlijk als afzonderlijk?

Onderzoeksvraag 1b
Hoeveel gebruikers van de onderzoeksperiode en/of startperiode stromen niet (volledig of gedeeltelijk) de WW uit als ondernemer? Welke kenmerken hebben deze mensen en in hoeverre verschillen zij (of hun onderneming - denk aan branche, beroep, regio etc.) van degenen die wel uitstromen?

Onderzoeksvraag 1c
Bij hoeveel mensen wordt de WW-uitkering (geheel of gedeeltelijk) beëindigd wegens werkhervatting als ondernemer? Welke kenmerken hebben de WW'ers die starten als ondernemer? Hierbij wordt specifiek aandacht besteed aan de verschillende combinaties van ondernemen en loondienst en ondernemen naast een uitkering (parttime ondernemen). Wie van de werkhervatters als ondernemer maakt wel of geen gebruik van de startersregeling (inclusief gebruik van de onderzoeksperiode)?

Onderzoeksvraag 1d
Hoeveel WW'ers waarvan de WW-uitkering (geheel of gedeeltelijk) wordt beëindigd wegens werkhervatting als ondernemer starten daadwerkelijk een onderneming? Hebben de uitstromers wegens werkhervatting als ondernemer die niet erin slagen om een onderneming te starten andere bronnen van inkomsten (loondienst, terugkeer in de WW)?

Onderzoeksvraag 1e
In welke sectoren/branches zijn de zelfstandigen vanuit de WW werkzaam, wat is de hoofdactiviteit van hun onderneming? Zien we een opvallend hoge instroom van starters vanuit de WW ten opzichte van overige starters binnen bepaalde sectoren/branches/activiteiten, rekening houdende met mogelijke verschillen in de samenstelling van de WW-populatie ten opzichte van de beroepsbevolking? Spelen overige voorzieningen (scholingsvouchers) een rol bij de uitstroom als zelfstandige vanuit de WW?

Onderzoeksvraag 1f
Hoeveel WW'ers die het werk geheel hervatten als ondernemer hadden al inkomsten als ondernemer in het jaar vóór werkhervatting als ondernemer?

Deel 2: Inkomen en duurzaamheid van de ondernemingen gestart vanuit de WW

Onderzoeksvraag 2a
Hoeveel inkomsten genereren de werkhervatters als ondernemer in het eerste jaar na de werkhervatting? Hoe verhoudt zich het gegenereerde inkomen tot hun voormalig inkomen (vóór de WW), tot het inkomen van vergelijkbare groepen (bijv. naar opleidingsniveau, beroep) en tot algemene maatstaven (bijv. modaal inkomen, toeslagengrenzen, bijstandsniveau)?

Onderzoeksvraag 2b
Zijn er verschillen in inkomsten naar kenmerken van de werkhervatters (bijvoorbeeld naar gehele of gedeeltelijke werkhervatting, al eerder ondernemer geweest, geslacht, leeftijd, sector, eventueel opleiding, regeling waaruit men gestart is, dagloon)?

Onderzoeksvraag 2c
In hoeverre moeten deze zelfstandigen hun inkomen in het eerste jaar aanvullen met toeslagen, werk in loondienst of een beroep doen op aanvullende uitkeringen? In hoeverre zijn deze zelfstandigen afhankelijk van de inkomsten van partner/familie?

Onderzoeksvraag 2d

In hoeverre is werkhervatting als ondernemer duurzaam? Hoeveel van deze werkhervatters hebben in het tweede en derde jaar na werkhervatting nog steeds inkomsten als ondernemer? Hoe verhoudt zich het gegenereerde inkomen in het tweede en derde jaar tot hun voormalig inkomen (vóór de WW), tot het inkomen van vergelijkbare groepen (bijv. naar opleidingsniveau, beroep) en tot algemene maatstaven (bijv. modaal inkomen, toeslagengrenzen, bijstandsniveau)?

Onderzoeksvraag 2e

Hoeveel werkhervatters als ondernemer vallen terug in een WW-uitkering, hoeveel in een bijstandsuitkering en hoeveel gaan er aan de slag als werknemer in loondienst binnen 2 tot 3 jaar na werkhervatting als ondernemer? Bij hoeveel van hen is er sprake van een combinatie van 2 of meer van deze situaties?

Onderzoeksvraag 2f

Zijn er verschillen in kenmerken tussen degenen die wel en niet duurzaam het werk hebben hervat als ondernemer (bijvoorbeeld naar gehele of gedeeltelijke werkhervatting, leeftijd, sector, eventueel opleiding, geslacht, regeling waaruit men gestart is, dagloon)?

Deel 3: Evaluatie van de nieuwe startersregeling (sinds 2013)

Onderzoeksvraag 3a

Is het gebruik van de startersregeling veranderd sinds 2013 ten opzichte van de periode 2006–2012? Zijn de kenmerken van starters met de startersregeling veranderd? In het bijzonder besteden we aandacht aan verschillen in gebruik naar hoogte van de WW-uitkering: de standaardkorting op de uitkering van 29% kan, onder andere, vooral voor mensen met een lage uitkering een moeilijk te dragen inkomensverlies betekenen.

Onderzoeksvraag 3b

Hoe werkt de nieuwe startersregeling wat betreft gebruik, uitstroom en duurzaamheid van werkhervatting vergeleken met de oude startersregeling, rekening houdende met mogelijke veranderingen in het starten als zelfstandige tussen die twee tijdsperioden (2006–2012 en vanaf 2013) die niet toe te schrijven zijn aan de startersregeling?

Bijlage II Difference-in-differencesmethode

De difference-in-differencesmethode[36] wordt gebruikt om te controleren voor onmeetbare factoren. Hiervoor vergelijkt men de verschillen voor en na een programma bij de *treatmentgroep* (de groep waarop het programma van toepassing was) met de verschillen voor en na het programma bij de *comparisongroep* (een groep waarop het programma niet van toepassing was). Door deze verschillen te combineren, kunnen we zowel controleren voor constante factoren als voor factoren die variëren over de tijd.

Het verschil in uitkomsten voor en na het programma controleert voor factoren die constant zijn binnen een groep. We kunnen er echter niet zeker van zijn dat het gevonden verschil de effecten van het programma meet: mogelijk hebben er in dezelfde periode ook andere veranderingen plaatsgevonden die van invloed zijn op de uitkomsten. Om te controleren voor dergelijke veranderingen, maken we gebruik van een *counterfactual*: de veranderingen gedurende dezelfde periode in een groep die niet met het programma te maken heeft had. Hierbij is het van belang dat deze groep (de comparisongroep) een accurate weergave geeft van wat er zou zijn gebeurd met de treatmentgroep als zij het programma niet hadden gevolgd.

Onderstaande figuur illustreert de difference-in-differencesmethode. De lichtblauwe lijn stelt de treatmentgroep voor, de donkerblauwe lijn de comparisongroep. In het onderhavige onderzoek bestaat de treatmentgroep uit ondernemers die starten vanuit de WW, die sinds 2013 (t = 0) te maken hebben gekregen met wijzigingen in de startersregeling. De comparisongroep wordt gevormd door startende ondernemers die niet vanuit de WW zijn gestart en dus niet met de startersregeling te maken hadden. Stel dat 74% van de groep WW'ers die in 2012 startte als ondernemer na 2 jaar nog werkzaam is als ondernemer, ten opzichte van 80% van de groep in 2012 startende niet-WW'ers. Van de starters in 2013 is het percentage dat 2 jaar later nog werkzaam is als ondernemer respectievelijk 78% voor de WW'ers en 81% voor de niet-WW'ers. Het geschatte effect wordt dan verkregen door het verschil te berekenen tussen de verandering binnen de treatmentgroep en de verandering binnen de comparisongroep, dus (78-74) – (81-80) = 3%.

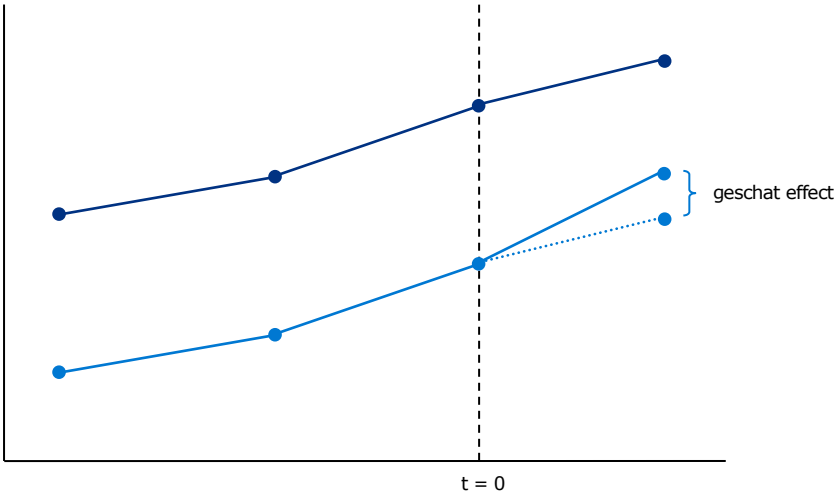

Een belangrijke aanname binnen de difference-in-differencesmethode is dat de verschillen tussen beide groepen niet veranderen door factoren anders dan die van het programma. Zonder het programma zouden de uitkomsten in dezelfde mate moeten stijgen of dalen; er moet sprake zijn van *gelijke trends*. Er zijn verschillende manieren om deze aanname te testen, bijvoorbeeld door na te gaan of de uitkomstmaat in voorgaande jaren hetzelfde bewoog voor beide groepen of door een placebotest uit te voeren met een 'neppe' treatmentgroep.

[36] Zie voor een uitgebreide beschrijving bijvoorbeeld: Gertler, P.J., Martinez, S., Premand, P., Rawlings, L.B., & Vermeersch, C.M. (2011). *Impact evaluation in practice.* World Bank Publications.

Bijlage III Gedetailleerde tabellen[37]

Tabel III.1 Kenmerken van WW'ers die gebruik hebben gemaakt van de onderzoeks- en/of startperiode
2013 t/m november 2017

Kenmerk	I. Onderzoeks-periode, geen startperiode	II. Onderzoeks-periode en startperiode	III. Geen onderzoeks-periode, wel startperiode	Totaal
Totaal WW'ers	**11.411**	**26.428**	**30.896**	**68.735**
Geslacht	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Man	57%	60%	64%	61%
Vrouw	43%	40%	36%	39%
Opleidingsniveau	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Laag (t/m mbo 1)	14%	12%	12%	12%
Middelbaar (havo/vwo, mbo 2-4)	42%	38%	35%	37%
Hoog (hbo/bachelor)	30%	32%	30%	30%
Wetenschappelijk (wo/master)	13%	16%	20%	17%
Onbekend	1%	2%	3%	2%
Leeftijd	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Jonger dan 25 jaar	2%	1%	2%	2%
25 tot 35 jaar	22%	21%	25%	23%
35 tot 45 jaar	34%	37%	34%	35%
45 tot 55 jaar	31%	32%	30%	31%
55 jaar en ouder	11%	9%	9%	9%
Herkomst	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Autochtoon	76%	84%	84%	83%
Eerstegeneratieallochtoon	12%	7%	7%	8%
Tweedegeneratieallochtoon	11%	9%	9%	9%
Bedrijfstak (voor WW)	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Landbouw, visserij, voeding	2%	2%	2%	2%
Bouw en hout	4%	7%	8%	7%
Industrie	9%	10%	9%	10%
Winkelbedrijf en groothandel	20%	19%	17%	18%
Transport	4%	3%	3%	3%
Zakelijke en financiële dienstverlening	31%	35%	34%	34%
Uitzendbranche	5%	3%	3%	4%
Gezondheid	16%	14%	13%	14%
Onderwijs	0%	0%	3%	1%
Overheid overig	0%	0%	1%	1%
Overig bedrijf en beroep (w.o. horeca)	8%	6%	6%	6%
Onbekend	0%	0%	0%	0%
Dagloon	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Minder dan € 50	6%	4%	4%	4%

[37] Door afronding op hele getallen tellen de aparte cellen binnen een categorie soms niet op tot 100%. De aanduiding '100%' dient als ondersteuning voor de lezer: gaat het om rij- of kolompercentages?

Kenmerk	I. Onderzoeks-periode, geen startperiode	II. Onderzoeks-periode en startperiode	III. Geen onderzoeks-periode, wel startperiode	Totaal
€ 50 tot € 100	28%	19%	18%	20%
€ 100 tot € 150	32%	29%	28%	29%
€ 150 tot max. dagloon	17%	20%	20%	19%
Max. dagloon	17%	28%	30%	27%
Gemiddelde dagloon	€ 131	€ 146	€ 146	€ 144
Provincie	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Groningen	4%	3%	2%	3%
Friesland	3%	3%	4%	3%
Drenthe	2%	2%	3%	2%
Overijssel	6%	7%	8%	7%
Flevoland	4%	3%	2%	3%
Gelderland	12%	13%	12%	13%
Utrecht	8%	10%	11%	10%
Noord-Holland	20%	19%	18%	19%
Zuid-Holland	17%	16%	18%	17%
Zeeland	2%	2%	1%	2%
Noord-Brabant	17%	18%	14%	16%
Limburg	4%	4%	5%	5%
Onbekend	2%	1%	1%	1%
Grote steden	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Amsterdam	7%	7%	7%	7%
Den Haag	3%	2%	2%	2%
Rotterdam	3%	3%	3%	3%
Utrecht	2%	3%	3%	3%
Rest Nederland	83%	85%	84%	84%
Onbekend	2%	1%	1%	1%
Beroep (ISCO o.b.v. referentieberoep)	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
0. Beroepen bij strijdkrachten	0%	0%	0%	0%
1. Leidinggevende functies	17%	21%	21%	20%
2. Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	24%	27%	29%	27%
3. Technici en vakspecialisten	20%	18%	17%	18%
4. Administratief personeel	10%	7%	6%	7%
5. Dienstverlenend personeel en verkopers	13%	11%	10%	11%
6. Geschoold agrarisch personeel	1%	1%	1%	1%
7. Ambachtslieden	7%	9%	10%	9%
8. Bedieningspersoneel van machines en installaties, assembleurs	3%	2%	2%	2%
9. Elementaire beroepen	4%	2%	2%	2%
Onbekend	1%	2%	3%	2%

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV.

Aanvullend op de verdeling naar beroepen in tabel III.1 is hieronder per groep de top 10 meestvoorkomende ISCO-subgroepen weergegeven.

Tabel III.2 Top 10-ISCO-subgroepen (o.b.v. referentieberoep), naar gebruik van de onderzoeks- en/of startperiode
2013 t/m november 2017

I. Onderzoeksperiode, geen startperiode	II. Onderzoeksperiode en startperiode	III. Geen onderzoeksperiode, wel startperiode
33. Vakspecialisten op het gebied van bedrijfsbeheer en administratie	24. Specialisten op het gebied van bedrijfsbeheer en administratie	24. Specialisten op het gebied van bedrijfsbeheer en administratie
24. Specialisten op het gebied van bedrijfsbeheer en administratie	33. Vakspecialisten op het gebied van bedrijfsbeheer en administratie	12. Leidinggevende functies op administratief en commercieel gebied
12. Leidinggevende functies op administratief en commercieel gebied	12. Leidinggevende functies op administratief en commercieel gebied	33. Vakspecialisten op het gebied van bedrijfsbeheer en administratie
52. Verkopers	71. Bouwarbeiders	71. Bouwarbeiders
26. Juristen, sociaal wetenschappers en kunstenaars	26. Juristen, sociaal wetenschappers en kunstenaars	26. Juristen, sociaal wetenschappers en kunstenaars
34. Vakspecialisten op juridisch, maatschappelijk en cultureel gebied	13. Leidinggevende functies op het gebied van productie	13. Leidinggevende functies op het gebied van productie
13. Leidinggevende functies op het gebied van productie	51. Verzorgend personeel	51. Verzorgend personeel
51. Verzorgend personeel	52. Verkopers	21. Wetenschappers en ingenieurs
43. Boekhoudkundig medewerkers en voorraadbeheerders	21. Wetenschappers en ingenieurs	52. Verkopers
71. Bouwarbeiders	34. Vakspecialisten op juridisch, maatschappelijk en cultureel gebied	22. Specialisten op het gebied van gezondheidszorg
Totaal aandeel top 10: 64%	**Totaal aandeel top 10: 69%**	**Totaal aandeel top 10: 67%**

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV.

Tabel III.3 Kenmerken van WW'ers die gebruik hebben gemaakt van de onderzoeks- en/of startperiode, naar wel of geen werkhervatting[38] uit de WW als ondernemer
2013–2016

Kenmerk	Geen werkhervatting als ondernemer	Werkhervatting als ondernemer
Totaal WW'ers in de betreffende periode	**11.673**	**40.271**
Geslacht	**100%**	**100%**
Man	63%	63%
Vrouw	37%	37%
Opleidingsniveau	**100%**	**100%**
Laag (t/m mbo 1)	15%	12%
Middelbaar (havo/vwo, mbo 2-4)	41%	38%
Hoog (hbo/bachelor)	30%	31%
Wetenschappelijk (wo/master)	14%	18%
Onbekend	0%	0%
Leeftijd	**100%**	**100%**
Jonger dan 25 jaar	2%	2%
25 tot 35 jaar	24%	23%
35 tot 45 jaar	35%	36%
45 tot 55 jaar	30%	31%
55 jaar en ouder	9%	8%
Herkomst	**100%**	**100%**
Autochtoon	78%	85%
Eerstegeneratieallochtoon	11%	6%
Tweedegeneratieallochtoon	11%	9%
Bedrijfstak (voor WW)	**100%**	**100%**
Landbouw, visserij, voeding	2%	2%
Bouw en hout	4%	9%
Industrie	10%	10%
Winkelbedrijf en groothandel	19%	18%
Transport	4%	3%
Zakelijke en financiële dienstverlening	32%	34%
Uitzendbranche	6%	3%
Gezondheid	14%	13%
Onderwijs	1%	2%
Overheid overig	1%	1%
Overig bedrijf en beroep (w.o. horeca)	7%	6%
Onbekend	0%	0%
Dagloon	**100%**	**100%**
Minder dan € 50	5%	4%
€ 50 tot € 100	25%	19%
€ 100 tot € 150	29%	29%
€ 150 tot max. dagloon	17%	20%
Max. dagloon	24%	29%
Gemiddelde dagloon	€ 135	€ 144
Provincie	**100%**	**100%**
Groningen	3%	3%
Friesland	3%	4%

[38] Werkhervatting = inkomsten als ondernemer in het jaar van het einde van de startersregeling dan wel (voor alleen onderzoeksperiode) einde WW.

Kenmerk	Geen werkhervatting als ondernemer	Werkhervatting als ondernemer
Drenthe	2%	3%
Overijssel	7%	7%
Flevoland	3%	2%
Gelderland	12%	13%
Utrecht	9%	11%
Noord-Holland	20%	18%
Zuid-Holland	17%	17%
Zeeland	2%	2%
Noord-Brabant	15%	16%
Limburg	4%	5%
Onbekend	3%	1%
Grote steden	**100%**	**100%**
Amsterdam	7%	6%
Den Haag	3%	2%
Rotterdam	3%	3%
Utrecht	3%	3%
Rest Nederland	81%	86%
Onbekend	3%	1%
Beroep (ISCO o.b.v. referentieberoep)	**100%**	**100%**
0. Beroepen bij strijdkrachten	0%	0%
1. Leidinggevende functies	20%	20%
2. Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	24%	28%
3. Technici en vakspecialisten	19%	18%
4. Administratief personeel	9%	7%
5. Dienstverlenend personeel en verkopers	13%	10%
6. Geschoold agrarisch personeel	0%	1%
7. Ambachtslieden	7%	12%
8. Bedieningspersoneel van machines en installaties, assembleurs	3%	2%
9. Elementaire beroepen	4%	2%
Onbekend	0%	0%

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

Tabel III.4 Kenmerken van WW'ers: door UWV geregistreerde werkhervatting als ondernemer, 'feitelijke' werkhervatting als ondernemer en overige WW'ers
2011–2016

Kenmerk	Overige WW'ers	Door UWV geregistreerde werkhervatting als ondernemer	Werkhervatters als ondernemer (teruggevonden in ondernemersstatistiek CBS)	
			Totaal	Waarvan gebruikgemaakt van de startersregeling
Totaal WW'ers in de betreffende periode (2011-2016)	**2.615.621**	**72.566**	**264.698**	**59.821**
Geslacht	100%	100%	100%	100%
Man	55%	67%	55%	64%
Vrouw	45%	33%	45%	36%
Opleidingsniveau	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Laag (t/m mbo 1)	27%	14%	15%	12%
Middelbaar (havo/vwo, mbo 2-4)	47%	37%	39%	38%
Hoog (hbo/bachelor)	17%	29%	29%	32%
Wetenschappelijk (wo/master)	7%	19%	16%	18%
Onbekend	1%	1%	1%	0%
Leeftijd	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Jonger dan 25 jaar	12%	2%	5%	1%
25 tot 35 jaar	30%	21%	26%	22%
35 tot 45 jaar	24%	37%	31%	38%
45 tot 55 jaar	22%	30%	27%	30%
55 jaar en ouder	12%	9%	11%	8%
Herkomst	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Autochtoon	70%	83%	80%	85%
Eerstegeneratieallochtoon	19%	8%	11%	7%
Tweedegeneratieallochtoon	11%	9%	10%	8%
Bedrijfstak (voor WW)	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Landbouw, visserij, voeding	3%	2%	3%	2%
Bouw en hout	6%	9%	5%	9%
Industrie	9%	10%	8%	10%
Winkelbedrijf en groothandel	15%	16%	15%	17%
Transport	6%	3%	4%	3%
Zakelijke en financiële dienstverlening	17%	33%	28%	36%
Uitzendbranche	17%	5%	8%	3%
Gezondheid	13%	12%	16%	12%
Onderwijs	3%	2%	4%	2%
Overheid overig	1%	1%	1%	1%
Overig bedrijf en beroep (w.o. horeca)	10%	7%	9%	5%
Onbekend	0%	0%	0%	0%
Dagloon	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Minder dan € 50	16%	6%	13%	3%
€ 50 tot € 100	42%	20%	30%	18%
€ 100 tot € 150	28%	28%	27%	30%
€ 150 tot max. dagloon	8%	17%	13%	20%
Max. dagloon	6%	30%	17%	29%
Gemiddelde dagloon	€ 97	€ 140	€ 116	€ 145
Provincie	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Kenmerk	Overige WW'ers	Door UWV geregistreerde werkhervatting als ondernemer	Werkhervatters als ondernemer (teruggevonden in ondernemersstatistiek CBS)	
			Totaal	Waarvan gebruikgemaakt van de startersregeling
Groningen	4%	3%	3%	3%
Friesland	5%	4%	4%	4%
Drenthe	3%	3%	3%	3%
Overijssel	7%	6%	7%	7%
Flevoland	3%	2%	2%	3%
Gelderland	11%	13%	13%	12%
Utrecht	6%	10%	11%	8%
Noord-Holland	14%	19%	18%	18%
Zuid-Holland	20%	18%	17%	18%
Zeeland	2%	2%	2%	2%
Noord-Brabant	15%	16%	16%	15%
Limburg	6%	5%	5%	6%
Onbekend	4%	2%	2%	1%
Grote steden	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Amsterdam	5%	6%	7%	6%
Den Haag	3%	3%	3%	2%
Rotterdam	4%	3%	3%	3%
Utrecht	2%	3%	2%	3%
Rest Nederland	82%	84%	82%	85%
Onbekend	4%	2%	2%	1%
Beroep (ISCO o.b.v. referentieberoep)	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
0. Beroepen bij strijdkrachten	0%	0%	0%	0%
1. Leidinggevende functies	5%	21%	13%	21%
2. Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	14%	27%	29%	29%
3. Technici en vakspecialisten	12%	16%	16%	18%
4. Administratief personeel	14%	6%	10%	7%
5. Dienstverlenend personeel en verkopers	17%	10%	13%	10%
6. Geschoold agrarisch personeel	2%	1%	1%	1%
7. Ambachtslieden	12%	13%	9%	11%
8. Bedieningspersoneel van machines en installaties, assembleurs	7%	3%	4%	2%
9. Elementaire beroepen	15%	3%	5%	2%
Onbekend	1%	1%	1%	0%

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

Tabel III.5 Gemiddeld inkomen (afgerond op honderden euro's) van werkhervatters als ondernemer, naar type ondernemer (werkhervatters met maximaal dagloon uitgesloten)
2011–2016

Type ondernemer	Jaar van werk-hervatting	Gemiddeld inkomen voor WW	Gemiddeld inkomen[39] eerste jaar na werkhervatting	Aandeel met negatief inkomen (verlies)
Dga	2011	€ 31.500	€ 27.400	-
	2012	€ 32.200	€ 27.100	-
	2013	€ 32.500	€ 28.800	-
	2014	€ 31.900	€ 26.800	-
	2015	€ 32.400	€ 29.200	-
	2016	€ 32.000	-	-
Zelfstandige	2011	€ 28.300	€ 15.500	20%
	2012	€ 28.300	€ 14.900	19%
	2013	€ 28.100	€ 17.200	16%
	2014	€ 28.000	€ 17.000	14%
	2015	€ 27.700	€ 16.400	18%
	2016	€ 27.000	-	-
Resultaatgenieter	2011	€ 23.900	€ 5.200	-
	2012	€ 23.600	€ 5.400	-
	2013	€ 22.900	€ 5.800	-
	2014	€ 22.700	€ 4.700	-
	2015	€ 22.200	€ 5.500	-
	2016	€ 21.700	-	-
Totaal	**2011**	**€ 26.700**	**€ 12.600**	**13%**
	2012	**€ 26.600**	**€ 12.100**	**13%**
	2013	**€ 26.200**	**€ 13.700**	**11%**
	2014	**€ 26.100**	**€ 13.100**	**9%**
	2015	**€ 25.900**	**€ 13.400**	**12%**
	2016	**€ 25.400**	**-**	**-**

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

[39] Dga's kennen zichzelf een loon toe, voor zelfstandigen is het inkomen 'winst uit de onderneming', voor resultaatgenieters bestaat het inkomen uit 'resultaat uit overige arbeid'.

Tabel III.6 Gemiddeld inkomen (afgerond op honderden euro's) in eerste jaar na werkhervatting, naar type ondernemer en achtergrondkenmerken (voor werkhervatters uit 2016 is op het moment van onderzoek nog geen inkomen bekend)
2011–2015

Kenmerk	Dga	Zelfstandige	Resultaat-genieter
Totaal	€ 40.900	€ 20.500	€ 6.000
Geslacht			
Man	€ 44.800	€ 23.900	€ 7.100
Vrouw	€ 26.500	€ 14.800	€ 5.300
Opleidingsniveau			
Laag (t/m mbo 1)	€ 34.700	€ 18.400	€ 5.600
Middelbaar (havo/vwo, mbo 2-4)	€ 33.600	€ 17.000	€ 5.500
Hoog (hbo/bachelor)	€ 39.500	€ 20.800	€ 5.800
Wetenschappelijk (wo/master)	€ 52.100	€ 30.000	€ 8.300
Onbekend	€ 45.700	€ 22.800	€ 7.600
Leeftijd			
Jonger dan 25 jaar	€ 27.700	€ 15.800	€ 4.700
25 tot 35 jaar	€ 35.300	€ 18.400	€ 5.600
35 tot 45 jaar	€ 41.700	€ 21.900	€ 6.400
45 tot 55 jaar	€ 44.000	€ 21.700	€ 6.400
55 jaar en ouder	€ 37.700	€ 19.600	€ 5.800
Herkomst			
Autochtoon	€ 41.300	€ 21.200	€ 5.900
Eerstegeneratieallochtoon	€ 36.600	€ 16.500	€ 6.800
Tweedegeneratieallochtoon	€ 40.800	€ 19.000	€ 6.200
Bedrijfstak (voor WW)			
Landbouw, visserij, voeding	€ 42.500	€ 19.900	€ 4.700
Bouw en hout	€ 43.800	€ 28.900	€ 6.800
Industrie	€ 44.200	€ 21.800	€ 6.100
Winkelbedrijf en groothandel	€ 39.100	€ 15.200	€ 5.000
Transport	€ 41.300	€ 15.900	€ 5.300
Zakelijke en financiële dienstverlening	€ 43.600	€ 25.300	€ 7.300
Uitzendbranche	€ 28.700	€ 15.700	€ 4.700
Gezondheid	€ 32.500	€ 16.800	€ 6.100
Onderwijs	€ 29.900	€ 16.600	€ 5.300
Overheid overig	€ 42.500	€ 22.200	€ 6.200
Overig bedrijf en beroep (w.o. horeca)	€ 33.400	€ 16.700	€ 6.100
Onbekend	€ 52.200	€ 19.200	€ 6.300
Dagloon			
Minder dan € 50	€ 15.800	€ 8.800	€ 4.400
€ 50 tot € 100	€ 19.800	€ 11.800	€ 5.100
€ 100 tot € 150	€ 28.300	€ 18.100	€ 5.600
€ 150 tot max. dagloon	€ 35.700	€ 24.700	€ 7.300
Max. dagloon	€ 49.000	€ 38.500	€ 13.200
Provincie			
Groningen	€ 32.400	€ 18.000	€ 5.800
Friesland	€ 34.500	€ 18.700	€ 5.200
Drenthe	€ 38.000	€ 18.800	€ 5.100
Overijssel	€ 37.200	€ 18.000	€ 4.900
Flevoland	€ 36.900	€ 18.500	€ 5.300

Kenmerk	Dga	Zelfstandige	Resultaat-genieter
Gelderland	€ 41.500	€ 19.700	€ 5.900
Utrecht	€ 42.800	€ 24.100	€ 6.900
Noord-Holland	€ 43.000	€ 21.600	€ 7.000
Zuid-Holland	€ 41.200	€ 21.700	€ 6.800
Zeeland	€ 36.700	€ 18.200	€ 5.100
Noord-Brabant	€ 42.800	€ 20.300	€ 5.700
Limburg	€ 36.700	€ 17.300	€ 4.800
Onbekend	€ 31.400	€ 14.700	€ 6.900
Grote steden			
Amsterdam	€ 45.600	€ 21.200	€ 7.300
Den Haag	€ 43.900	€ 20.400	€ 8.000
Rotterdam	€ 40.700	€ 20.800	€ 6.800
Utrecht	€ 37.300	€ 23.000	€ 6.900
Rest Nederland	€ 40.600	€ 20.300	€ 5.800
Onbekend	€ 31.400	€ 14.700	€ 6.900
Ondernemer vóór instroom in de WW			
Nee	€ 40.800	€ 23.700	€ 6.600
Ja	€ 41.900	€ 14.700	€ 5.400
Regeling			
Oude startersregeling	€ 43.900	€ 22.400	€ 6.700
Nieuwe startersregeling	€ 46.300	€ 28.400	€ 10.200
Geen regeling	€ 39.500	€ 18.000	€ 5.800
Gedeeltelijke werkhervatting (urenverrekening)			
Nee	€ 39.400	€ 20.200	€ 5.700
Ja	€ 47.000	€ 21.200	€ 7.200
Beroep (ISCO o.b.v. referentieberoep)			
0. Beroepen bij strijdkrachten	*	€ 12.100	*
1. Leidinggevende functies	€ 49.800	€ 30.400	€ 10.200
2. Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	€ 39.300	€ 22.700	€ 6.600
3. Technici en vakspecialisten	€ 33.500	€ 18.400	€ 5.700
4. Administratief personeel	€ 22.400	€ 11.000	€ 4.200
5. Dienstverlenend personeel en verkopers	€ 24.400	€ 11.300	€ 5.500
6. Geschoold agrarisch personeel	€ 28.400	€ 17.100	€ 4.600
7. Ambachtslieden	€ 34.300	€ 24.400	€ 6.300
8. Bedieningspersoneel van machines en installaties, assembleurs	€ 26.200	€ 14.800	€ 4.700
9. Elementaire beroepen	€ 21.000	€ 12.800	€ 4.500
Onbekend			
Sector na werkhervatting als ondernemer			
A Landbouw, bosbouw en visserij	€ 29.600	€ 11.100	
B Delfstoffenwinning	*	*	
C Industrie	€ 37.000	€ 19.200	
D Energievoorziening	*	€ 8.900	
E Waterbedrijven en afvalbeheer	*	€ 29.700	
F Bouwnijverheid	€ 34.100	€ 28.400	
G Handel	€ 35.000	€ 9.900	
H Vervoer en opslag	€ 30.200	€ 19.500	
I Horeca	€ 25.600	€ 10.500	
J Informatie en communicatie	€ 39.300	€ 23.800	
K Financiële dienstverlening	€ 41.400	€ 28.100	

Kenmerk	Dga	Zelfstandige	Resultaat-genieter
L Verhuur en handel van onroerend goed	€ 36.000	€ 26.000	
M Specialistische zakelijke diensten	€ 45.800	€ 28.800	
N Verhuur en overige zakelijke diensten	€ 38.200	€ 19.900	
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	*	€ 31.900	
P Onderwijs	€ 36.700	€ 15.500	
Q Gezondheids- en welzijnszorg	€ 43.700	€ 18.500	
R Cultuur, sport en recreatie	€ 31.800	€ 14.000	
S Overige dienstverlening	€ 32.000	€ 8.000	

* Onvoldoende waarnemingen.
Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

Tabel III.7 Verschil in kenmerken tussen duurzame en niet-duurzame werkhervatters, werkhervatters gestart in de periode 2011–2014

Kenmerk	Niet-duurzame werkhervatting	Duurzame werkhervatting
Totaal	49.053	121.644
Geslacht	100%	100%
Man	53%	58%
Vrouw	47%	42%
Opleidingsniveau	100%	100%
Laag (t/m mbo 1)	16%	14%
Middelbaar (havo/vwo, mbo 2-4)	39%	38%
Hoog (hbo/bachelor)	28%	30%
Wetenschappelijk (wo/master)	16%	16%
Onbekend	1%	1%
Leeftijd	100%	100%
Jonger dan 25 jaar	8%	5%
25 tot 35 jaar	28%	25%
35 tot 45 jaar	30%	33%
45 tot 55 jaar	24%	27%
55 jaar en ouder	10%	10%
Herkomst	100%	100%
Autochtoon	76%	81%
Eerstegeneratieallochtoon	13%	10%
Tweedegeneratieallochtoon	11%	9%
Bedrijfstak (voor WW)	100%	100%
Landbouw, visserij, voeding	2%	3%
Bouw en hout	3%	7%
Industrie	7%	8%
Winkelbedrijf en groothandel	15%	15%
Transport	4%	3%
Zakelijke en financiële dienstverlening	26%	29%
Uitzendbranche	11%	7%
Gezondheid	15%	14%
Onderwijs	5%	4%
Overheid overig	1%	1%
Overig bedrijf en beroep (w.o. horeca)	9%	9%
Onbekend	0%	0%
Dagloon	100%	100%
Minder dan € 50	14%	11%
€ 50 tot € 100	34%	28%
€ 100 tot € 150	26%	28%
€ 150 tot max. dagloon	11%	14%
Max. dagloon	15%	19%
Provincie	100%	100%
Groningen	3%	3%
Friesland	4%	4%
Drenthe	3%	3%
Overijssel	7%	7%
Flevoland	3%	2%
Gelderland	11%	12%

Kenmerk	Niet-duurzame werkhervatting	Duurzame werkhervatting
Utrecht	8%	8%
Noord-Holland	18%	19%
Zuid-Holland	18%	17%
Zeeland	2%	2%
Noord-Brabant	14%	15%
Limburg	5%	5%
Onbekend	4%	1%
Grote steden	100%	100%
Amsterdam	7%	7%
Den Haag	3%	3%
Rotterdam	4%	3%
Utrecht	3%	2%
Rest Nederland	80%	83%
Onbekend	4%	1%
Regeling	100%	100%
Oude startersregeling	9%	15%
Nieuwe startersregeling	5%	11%
Geen regeling	86%	74%
Gedeeltelijke werkhervatting (urenverrekening)	100%	100%
Nee	86%	79%
Ja	14%	21%
Beroep (ISCO o.b.v. referentieberoep)	100%	100%
0. Beroepen bij strijdkrachten	0%	0%
1. Leidinggevende functies	12%	14%
2. Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	27%	30%
3. Technici en vakspecialisten	16%	16%
4. Administratief personeel	11%	9%
5. Dienstverlenend personeel en verkopers	14%	12%
6. Geschoold agrarisch personeel	1%	1%
7. Ambachtslieden	6%	10%
8. Bedieningspersoneel van machines en installaties, assembleurs	4%	3%
9. Elementaire beroepen	7%	4%
Onbekend	1%	1%

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

Tabel III.8 Kenmerken van WW'ers die gebruik hebben gemaakt van de oude of nieuwe[40] startersregeling of van de urenverrekening

	2009–2012			2014–2016		
Kenmerk	**Oude starters-regeling**	**Urenver-rekening***	**Totaal****	**Nieuwe starters-regeling**	**Urenver-rekening***	**Totaal****
Totaal WW'ers	39.330	25.851	1.419.367	38.152	61.068	1.509.586
Geslacht	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Man	67%	53%	59%	63%	47%	54%
Vrouw	33%	47%	41%	37%	53%	46%
Opleidingsniveau	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Laag (t/m mbo 1)	12%	15%	27%	13%	15%	28%
Middelbaar (havo/vwo, mbo 2-4)	38%	38%	45%	38%	38%	47%
Hoog (hbo/bachelor)	33%	28%	16%	31%	29%	17%
Wetenschappelijk (wo/master)	17%	17%	7%	18%	16%	7%
Onbekend	0%	2%	5%	0%	1%	1%
Leeftijd	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Jonger dan 25 jaar	1%	5%	12%	2%	6%	11%
25 tot 35 jaar	21%	23%	29%	22%	26%	29%
35 tot 45 jaar	42%	31%	27%	36%	26%	23%
45 tot 55 jaar	29%	28%	22%	31%	27%	23%
55 jaar en ouder	7%	13%	10%	8%	15%	13%
Bedrijfstak (voor WW)	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Landbouw, visserij, voeding	2%	3%	3%	2%	2%	4%
Bouw en hout	6%	4%	6%	8%	3%	5%
Industrie	11%	8%	12%	10%	7%	9%
Winkelbedrijf en groothandel	18%	16%	15%	18%	15%	15%
Transport	3%	3%	5%	3%	4%	7%
Zakelijke en financiële dienstverlening	38%	28%	18%	34%	26%	17%
Uitzendbranche	4%	8%	18%	3%	6%	16%
Gezondheid	9%	14%	9%	13%	21%	14%
Onderwijs	2%	4%	3%	2%	5%	3%
Overheid overig	1%	2%	1%	1%	2%	1%
Overig bedrijf en beroep (w.o. horeca)	6%	9%	9%	6%	9%	9%
Onbekend	0%	1%	1%	0%	0%	0%
Dagloon	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Minder dan € 50	3%	13%	13%	4%	17%	17%
€ 50 tot € 100	18%	34%	42%	19%	33%	41%
€ 100 tot € 150	31%	25%	29%	28%	24%	27%
€ 150 en meer	48%	28%	15%	49%	25%	15%
Gemiddelde dagloon	€ 142	€ 112	€ 99	€ 145	€ 108	€ 97

Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV.
* Zonder gebruik te hebben gemaakt van de startersregeling.
** Alle WW'ers inclusief startersregeling en urenverrekening.

[40] In 2013 liepen zowel periodes met de nieuwe als de oude startersregeling. 2013 is daarom niet meegenomen in deze tabel.

Bijlage IV Regressieresultaten (coëfficiënten logistische regressies)

Tabel IV.1 Multivariate analyse gebruik, uitstroom en duurzaamheid

Variabelen	Gebruik	Werkhervatting	Duurzaamheid
25 tot 35 jaar (ref. = jonger dan 25 jaar)	1,239***	0,304***	0,238***
	(0,039)	(0,100)	(0,025)
35 tot 45 jaar	1,607***	0,326***	0,370***
	(0,039)	(0,099)	(0,025)
45 tot 55 jaar	1,425***	0,317***	0,392***
	(0,039)	(0,100)	(0,025)
55 jaar en ouder	0,595***	0,207*	0,282***
	(0,042)	(0,108)	(0,029)
Vrouw (ref. = man)	-0,084***	0,255***	-0,078***
	(0,012)	(0,035)	(0,013)
Middelbaar (havo/vwo, mbo 2-4) (ref. = laag (t/m mbo 1))	0,136***	0,177***	0,076***
	(0,016)	(0,044)	(0,017)
Hoog (hbo/bachelor)	0,174***	0,223***	0,075***
	(0,019)	(0,050)	(0,020)
Wetenschappelijk (wo/master)	0,312***	0,316***	0,003
	(0,022)	(0,058)	(0,023)
Dagloon € 50 tot € 100 (ref. = minder dan € 50)	0,526***	0,117*	0,052***
	(0,026)	(0,069)	(0,018)
Dagloon € 100 tot € 150	0,979***	0,323***	0,096***
	(0,027)	(0,071)	(0,020)
Dagloon € 150 tot max. dagloon	1,430***	0,456***	0,182***
	(0,029)	(0,076)	(0,025)
Max. dagloon	1,990***	0,411***	0,167***
	(0,030)	(0,078)	(0,026)
Bouw en hout (ref. = landbouw, visserij, voeding)	0,389***	0,617***	0,453***
	(0,039)	(0,122)	(0,047)
Industrie	0,157***	-0,027	-0,061
	(0,038)	(0,111)	(0,042)
Winkelbedrijf en groothandel	0,412***	-0,040	-0,065*
	(0,036)	(0,107)	(0,039)
Transport	-0,072	-0,311**	-0,184***
	(0,045)	(0,125)	(0,047)
Zakelijke en financiële dienstverlening	0,324***	-0,058	-0,078**
	(0,036)	(0,105)	(0,039)
Uitzendbranche	-0,854***	-0,393**	-0,327***
	(0,043)	(0,120)	(0,040)
Gezondheid	0,188***	-0,125	-0,067*
	(0,038)	(0,109)	(0,040)
Onderwijs	-0,864***	-0,150	-0,354***
	(0,052)	(0,148)	(0,045)
Overheid overig	-0,495***	-0,350**	-0,166***
	(0,064)	(0,175)	(0,061)
Overig bedrijf en beroep (w.o. horeca)	-0,008	-0,115	-0,021
	(0,040)	(0,115)	(0,041)
Bedrijfstak onbekend	-0,277***	-0,319	-0,136
	(0,097)	(0,251)	(0,096)
Eerder ondernemer (ref. = niet eerder ondernemer)	-0,238***	0,802***	0,383***
	(0,021)	(0,072)	(0,012)
Eerstegeneratieallochtoon (ref. = autochtoon)	-0,638***	-0,446***	-0,061***
	(0,021)	(0,051)	(0,019)

Variabelen	Gebruik	Werkhervatting	Duurzaamheid
Tweedegeneratieallochtoon	-0,216***	-0,207***	-0,135***
	(0,018)	(0,046)	(0,019)
G4: Amsterdam (ref. = rest van Nederland)	-0,012	-0,102	0,138***
	(0,025)	(0,066)	(0,026)
G4: Den Haag	-0,198***	-0,122	0,063*
	(0,036)	(0,096)	(0,036)
G4: Rotterdam	-0,182***	-0,341***	-0,064*
	(0,033)	(0,083)	(0,033)
G4: Utrecht	-0,101***	-0,075	-0,073*
	(0,034)	(0,093)	(0,041)
Provincie: Friesland (ref. = Groningen)	0,169***	-0,027	0,032
	(0,040)	(0,112)	(0,040)
Provincie: Drenthe	0,070	0,307**	-0,006
	(0,043)	(0,127)	(0,042)
Provincie: Overijssel	0,326***	-0,159	-0,032
	(0,036)	(0,098)	(0,036)
Provincie: Flevoland	0,196***	-0,026	-0,153***
	(0,044)	(0,120)	(0,044)
Provincie: Gelderland	0,351***	0,050	0,037
	(0,034)	(0,094)	(0,033)
Provincie: Utrecht	0,483***	0,045	-0,026
	(0,036)	(0,099)	(0,037)
Provincie: Noord-Holland	0,254***	-0,024	-0,013
	(0,034)	(0,094)	(0,034)
Provincie: Zuid-Holland	0,182***	0,067	-0,035
	(0,034)	(0,094)	(0,034)
Provincie: Zeeland	0,335***	0,065	0,091*
	(0,049)	(0,139)	(0,051)
Provincie: Noord-Brabant	0,282***	0,128	0,074**
	(0,033)	(0,093)	(0,033)
Provincie: Limburg	0,108***	0,217**	0,001
	(0,038)	(0,107)	(0,037)
ISCO1: 2. Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen (ref. = ISCO 1. Leidinggevende functies)	-0,194***	0,258***	0,143***
	(0,015)	(0,041)	(0,020)
ISCO1: 3. Technici en vakspecialisten	-0,354***	0,155***	-0,002
	(0,017)	(0,044)	(0,022)
ISCO1: 4. Administratief personeel	-1,064***	0,091	-0,154***
	(0,024)	(0,063)	(0,026)
ISCO1: 5. Dienstverlenend personeel en verkopers	-0,549***	0,260***	-0,030
	(0,022)	(0,059)	(0,025)
ISCO1: 6. Geschoold agrarisch personeel	-0,797***	1,647***	0,358***
	(0,063)	(0,282)	(0,065)
ISCO1: 7. Ambachtslieden	-0,575***	0,871***	0,364***
	(0,024)	(0,070)	(0,031)
ISCO1: 8. Bedieningspersoneel van machines en installaties, assembleurs	-1,343***	0,349***	-0,147***
	(0,036)	(0,096)	(0,035)
ISCO1: 9. Elementaire beroepen	-1,769***	0,056	-0,323***
	(0,039)	(0,095)	(0,031)
Oude startersregeling (ref. = geen regeling)			0,619***
			(0,019)
Nieuwe startersregeling			0,916***
			(0,023)
Constante	-5,806***	0,679***	0,292***
	(0,065)	(0,183)	(0,059)
Aantal observaties†	**1.986.588**	**44.402**	**172.651**

Robuuste standaardfouten tussen haakjes; *** p<0,01; ** p<0,05; * p<0,1
† Bij gebruik wordt gekeken naar alle WW'ers; bij werkhervatting wordt specifiek gekeken naar personen die een startersregeling hebben gevolgd; bij duurzaamheid wordt gekeken naar alle starters.
Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.

Tabel IV.2 Interactietermen regressies (logit) kans op gebruik van startersregeling of urenverrekening op (persoons)kenmerken

Kenmerk x jaren 2014–2016	Gebruik startersregeling	Gebruik urenverrekening
Jonger dan 25 jaar (ref. = 35 tot 45 jaar)	0,378***	0,354***
	(0,064)	(0,040)
25 tot 35 jaar	0,169***	0,186***
	(0,021)	(0,023)
45 tot 55 jaar	-0,057***	-0,084***
	(0,019)	(0,021)
55 jaar en ouder	-0,206***	-0,096***
	(0,030)	(0,027)
Vrouw (ref. = man)	-0,018	-0,024
	(0,018)	(0,019)
Middelbaar (havo/vwo, mbo 2-4) (ref. = laag (t/m mbo 1))	-0,085***	-0,050**
	(0,025)	(0,025)
Hoog (hbo/bachelor)	-0,105***	-0,008
	(0,030)	(0,031)
Wetenschappelijk (wo/master)	0,066*	-0,103***
	(0,034)	(0,035)
Opleidingsniveau onbekend	-1,175***	-0,515*
	(0,404)	(0,285)
Dagloon tot € 50 (ref. = € 150 en meer)	0,038	0,096***
	(0,046)	(0,033)
Dagloon € 50 tot € 100	-0,049*	-0,043
	(0,026)	(0,026)
Dagloon € 100 tot € 150	-0,112***	0,042*
	(0,020)	(0,025)
Bouw en hout (ref. = landbouw, visserij, voeding)	0,424***	0,211***
	(0,061)	(0,068)
Industrie	0,171***	0,267***
	(0,058)	(0,058)
Winkelbedrijf en groothandel	0,094*	0,165***
	(0,056)	(0,055)
Transport	0,018	0,140**
	(0,068)	(0,066)
Zakelijke en financiële dienstverlening	-0,010	0,226***
	(0,055)	(0,054)
Uitzendbranche	-0,071	0,061
	(0,065)	(0,059)
Gezondheid	0,039	0,201***
	(0,058)	(0,055)
Onderwijs	-0,067	0,441***
	(0,078)	(0,065)
Overheid overig	-0,033	0,247***
	(0,095)	(0,079)
Overig bedrijf en beroep (w.o. horeca)	0,071	0,150***
	(0,062)	(0,057)
Bedrijfstak onbekend	0,064	0,157
	(0,146)	(0,130)
Eerder ondernemer (ref. = niet eerder ondernemer)	-0,072	0,151**
	(0,060)	(0,059)
Eerstegeneratieallochtoon (ref. = autochtoon)	-0,261***	-0,005
	(0,030)	(0,028)
Tweedegeneratieallochtoon	-0,186***	-0,043
	(0,027)	(0,028)
Aantal observaties	**2.707.884**	**2.707.884**

Robuuste standaardfouten tussen haakjes; *** p<0,01; ** p<0,05; * p<0,1.
Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV.

Tabel IV.3 Logitregressies DiD-analyse

Variabelen	Werkhervatting		Duurzaamheid	
	Parallelle trend	DiD	Parallelle trend	DiD
25 tot 35 jaar (ref. = jonger dan 25 jaar)	0,280***	0,247***	0,299***	0,284***
	(0,013)	(0,009)	(0,012)	(0,009)
35 tot 45 jaar	0,270***	0,247***	0,288***	0,275***
	(0,014)	(0,011)	(0,013)	(0,011)
45 tot 55 jaar	0,116***	0,095***	0,103***	0,091***
	(0,015)	(0,011)	(0,014)	(0,011)
55 jaar en ouder	-0,193***	-0,212***	-0,276***	-0,283***
	(0,015)	(0,011)	(0,014)	(0,011)
Leeftijd onbekend	-0,557***	-0,426***	-0,713***	-0,592***
	(0,039)	(0,029)	(0,040)	(0,031)
Vrouw (ref. = man)	-0,367***	-0,327***	-0,336***	-0,324***
	(0,006)	(0,005)	(0,006)	(0,005)
Middelbaar (havo/vwo, mbo 2-4) (ref. = laag (t/m mbo 1))	0,199***	0,183***	0,195***	0,161***
	(0,024)	(0,017)	(0,022)	(0,017)
Hoog (hbo/bachelor)	0,075***	0,097***	0,096***	0,077***
	(0,024)	(0,018)	(0,022)	(0,017)
Wetenschappelijk (wo/master)	0,036	0,060***	0,093***	0,064***
	(0,026)	(0,019)	(0,024)	(0,018)
Opleidingsniveau onbekend	0,148***	0,146***	0,209***	0,178***
	(0,023)	(0,017)	(0,021)	(0,017)
Eerder ondernemer	0,081***	0,035***	0,013	-0,006
	(0,009)	(0,007)	(0,008)	(0,007)
Eerstegeneratieallochtoon (ref. = autochtoon)	-0,051***	-0,056***	-0,127***	-0,120***
	(0,009)	(0,007)	(0,008)	(0,007)
Tweedegeneratieallochtoon	-0,078***	-0,081***	-0,129***	-0,122***
	(0,012)	(0,009)	(0,011)	(0,009)
2010 (ref. = 2009)		0,125***		0,067***
		(0,009)		(0,008)
2011		0,152***		0,082***
		(0,009)		(0,008)
2012		0,070***		0,020**
		(0,009)		(0,009)
2013		0,051***		0,102***
		(0,009)		(0,009)
2014		0,209***		0,113***
		(0,010)		(0,009)
2015		0,156***		
		(0,010)		
Startersregeling	0,506***	0,452***	0,477***	0,435***
	(0,038)	(0,014)	(0,033)	(0,013)
Na wijziging		0,109**		0,236***
		(0,042)		(0,039)
Nieuwe startersregeling		0,404***		0,294***
		(0,022)		(0,024)
Trend	0,027***		0,009***	
	(0,003)		(0,003)	
Startersregeling x trend	-0,018		-0,010	
	(0,013)		(0,011)	
Constante	0,633***	0,629***	0,071***	0,091***
	(0,022)	(0,017)	(0,021)	(0,016)
Aantal observaties	**726.772**	**1.207.869**	**726.772**	**1.064.433†**

Robuuste standaardfouten tussen haakjes; *** p<0,01; ** p<0,05; * p<0,1.
Bron: SEOR/Intelligence Group op basis van onderzoeksbestand UWV gekoppeld met PINKZELFST.
† Deze groep is kleiner dan in kolom 2 (werkhervatting) omdat in geval van duurzaamheid een jaar minder meegenomen kan worden.

Toelichting bij uitkomsten logistische regressies

In logistische regressies wordt de kans op de te verklaren variabele, bijvoorbeeld de kans op gebruik van de startersregeling, gerelateerd aan verschillende kenmerken (de variabelen), zoals leeftijd, geslacht en opleiding. De coëfficiënten van de dummyvariabelen in de logistische regressies zeggen iets over het effect van deze variabelen op de kans, relatief ten opzichte van de referentiecategorie.

Neem als voorbeeld de eerste kolom van tabel IV.1, waarin de kans op gebruik van de startersregeling wordt verklaard aan de hand van verschillende kenmerken van WW'ers. De (negatieve) coëfficiënt bij 'Vrouw' geeft bijvoorbeeld aan dat vrouwen significant minder gebruikmaken van de startersregeling dan mannen. Om een idee te krijgen van de grootte van het effect, kan de coëfficiënt omgezet worden in *odds ratio*. De *odds* voor een gebeurtenis is de verhouding van de kansen dat de gebeurtenis plaatsvindt en dat de gebeurtenis niet plaatsvindt. De coëfficiënt bij 'Vrouw' is -0,084; de *odds ratio* voor 'Vrouw' is daarom gelijk aan $e^{-0,084} = 0,92$. Dat betekent dat de *odds* voor vrouwen 8% lager zijn dan de *odds* voor mannen. Als de kans op de gebeurtenis bij mannen en vrouwen even groot was zou de *odds ratio* voor 'Vrouw' gelijk zijn aan 1 (= e^0).

In geval van leeftijd zijn er meerdere categorieën. De positieve coëfficiënten voor de categorieën boven de 25 jaar laten zien dat personen boven de 25 jaar significant vaker gebruikmaken van de startersregeling dan personen onder de 25 jaar. Hoe groter de coëfficiënt, hoe groter het verschil in gebruik ten opzichte van de referentiecategorie. De *odds ratio* van '25 tot 35 jaar' is 3,45 (= $e^{1,239}$). Dit betekent dat de *odds* voor personen in deze leeftijdscategorie 3,45 keer hoger zijn dan de *odds* voor personen jonger dan 25 jaar. Evenzo zijn de *odds* voor personen in de leeftijdscategorie 35 tot 45 jaar 4,99 keer hoger dan de *odds* voor personen jonger dan 25 jaar. Hieruit kan ook opgemaakt worden dat de *odds* voor personen in de leeftijdscategorie 35 tot 45 jaar 1,44 (= 4,99/3,45) keer hoger zijn dan de *odds* voor personen in de leeftijdscategorie 25 tot 35 jaar.

Toelichting bij tabel IV.3

Een belangrijke voorwaarde bij de DiD-analyses is dat de groep starters vanuit de WW en de groep algemene starters een vergelijkbare ontwikkeling hebben doorgemaakt in de periode vóór 2013. Om dit te testen hebben we de volgende logitregressie uitgevoerd voor de jaren 2009 tot en met 2012:

$$y_i = \alpha + \beta_1 trend + \beta_2 startersregeling_i + \beta_3 startersregeling_i * trend + \gamma X_i + \epsilon_i$$

De variabele y_i (= 1 of 0) geeft wel of geen werkhervatting aan. De coëfficiënt β_3 geeft aan of degenen die een startersregeling hebben gevolgd een andere trend hebben dan de vergelijkingsgroep. Als de coëfficiënt β_3 niet significant is, is de trend vergelijkbaar tussen beide groepen.

De DiD-vergelijking, waarmee het effect van de nieuwe startersregeling wordt geschat, is:

$$y_i = \alpha + \beta_1 startersregeling + \beta_2 na_wijziging_i + \beta_3 nieuw_i + \gamma X_i + \epsilon_i$$

X_i is een vector van (persoons)kenmerken, bijvoorbeeld geslacht en leeftijd. Hierin worden ook dummyvariabelen meegenomen voor de verschillende jaren. De variabele *nieuw* geeft aan of iemand de nieuwe startersregeling heeft gevolgd, en is de interactie tussen *startersregeling* en *na wijziging*. Het DiD-effect op de werkhervattingskans van de nieuwe startersregeling ten opzichte van de oude startersregeling wordt verkregen door het verschil in marginaal effect van *na wijziging* naar *startersregeling*.

Colofon

Uitgave
UWV
Strategie, Beleid en Kenniscentrum

Postadres
Postbus 58285
1040 HG Amsterdam

Inlichtingen
Tel. 06 – 15 90 79 41

Auteurs
Paul de Hek (SEOR)
Elisa de Vleeschouwer (SEOR)
Arjan Ruis (Intelligence Group)

Volg ons

Disclaimer

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen, echter uitsluitend met bronvermelding.

UWV © 2019

De kennispublicaties van UWV hebben betrekking op vier gebieden. Deze kennen een eigen kleurcodering. Zo kunt u snel zien op welk gebied een publicatie betrekking heeft:

- ontwikkelingen in de sociale zekerheid
- verder professionaliseren van de dienstverlening
- arbeidsmarkt en arbeidsparticipatie
- financiële aspecten van de sociale zekerheid